

www.e-rara.ch

Tractatus de iurisdictione militari in praesidiis Belgicis

Hasselt, Johan Jacob van

Te Arnhem, 1763

ETH-Bibliothek Zürich

Shelf Mark: Rar 7714

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-30015>

Bylagen.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

B Y L A G E N.

A.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holland en Westvriesland in Haar Edele Groot Mogende Vergaderinge genomen op Zaterdag den 5 Decem-ber 1671.

OP het gerepræsenteerde van de Heeren Gedeputeerden der Stad Amstelredam, ten deele by monde gedaan, ende aan het einde dezes schriftelyk geïnferreert *, is naar voorgaande deliberatie goedgevonden ende verstaan, dat den *Præsident* ende *Raden van den Hogen Raad* by *Missive* gerecommandeert zal werden, op het verzoek ende aanhouden van de Heeren van Amstelredam om expeditie en complement van Justitie te mogen erlangen, haar *Officie* te fungeren, of wel aan Haar Edele Groot Mogende op Dingsdag toekomende bekend te maken de redenen, waarom aan de gemelde Heeren van Amstelredam geen expeditie ende complement van Justitie is gewordende, om zulks gehoord zynde, als dan naarder by Haar Edele Groot Mogende dezen aangaande te werden gerefolveerd, zulks als naar exigentie van Zaken, bevonden zal werden te behoren.

De Heeren Gedeputeerden der Stad Amstelredam hebben uit den naam, en volgens expresse last van de Heeren hare *Principalen* ter Vergadering gerepræsenteerd en voorgedragen, dat alhoewel de Heeren *Schepenen* derzelver Stad, gelyk als die van de andere *Steden van Holland ende Westvriesland*, *vi propria Jurisdictionis* gequalificeerd zyn, om over alle Zaken, zoo van de *Burgers*, als *Inwoonders*, als anderen, aldaar voorvallende, zoo wel in het *Crimineel* als *Civiel* regt te spreken, ende Justitie te administreren, ende zulks mede in materie van *purge Crimineel*, en de zelve Heeren *Schepenen*, daar van zyn in een oud gebruik ende vreedzame possessie, ende dat den Heer *Officier* of-

* Resolutie, Hoogen Raad, Am- | stelredam, Complement van Justitie
| te verleenen, nisi causam.

te *Schout*, aldaar uit kragte van speciaal *Privilegie*, verleend by *Grave* WILLEM den 9. December 1342. *Hartog* WILLEM den 15. July 1409. buiten en behalven zyn ordinaris commissie, gequalificeerd en bevoegd is, om *privatelyk en met uitsluitinge van alle andere, te berigten alle breuken, groot en klein, booge en lage tot Amstelredam vallende, zonder tegenzeggen van ymand.*

En dat daar en boven by wylen *Hartog* ALBREGT VAN BEYEREN, als *Grave van Holland* op den 26. July 1401. aan de voorfsz. Stad en gemeene Poorteren van dien, ter zake van grote diensten aan hem in zyn Voorvaderen gedaan, by forme van vergeldinge, by speciaale *Privilegien en Overgifte voor hem en zyne Nakomelingen ten eeuwigen dage is vergund en toegestaan, dat men geen Poorter der voorfsz. Stad zal mogen bezetten, bekommeren of aanspreken ergens in de Lande van Holland ofte Westvrieland, benoorden de Maas van eenige breuken, maar dat men dezelve binnen de voorfsz. Stad moet berigten, en aldaar eindigen by Vonnisse van Schepenen, uitgezondert alleen, als men zodanige Poorter bevind vegtenderhand, ofte met dieslyke Goederen dryvende ofte dragende.*

Ende dat de voorfsz. *Heeren baren Principalen* des mede zyn in een oude ende vreedzame possessie, met verscheide provisien van Justitie tegens *Officers*, die ter contrarie hebben willen ondernemen, bekrachtigd, egter dit alles, niet tegenstaande onlangs voorgevallen is, dat *Dirk van Haringkarspel, Capitein over een Compagnie Marines* ten dienste van den Lande, geboren Poorter en Inwoonder der voorfsz. Stad, commissie hebbende omme met 's Lands Vloot Zee te gaan, aan het Schild op den *Eilande van Texel*, en zulks ten platten Lande benoorden de *Maas*, in quaestie en actie is geraakt met *Otto Rumoer*, mede *Capitein over een gelyke Compagnie Marines*, invoegen dat de voorfsz. *Rumoer* gequett is geworden, en eenige dagen daar naar komen te overlyden, zoo dat de voorfsz. *Haringkarspel* van daar vertrokken zynde, hem eenige tyd heeft geäbsenteerd, en middelerwylen aan de *Heeren Gecommitteerde Raden* verzogt, dat terwyle de voorfsz. *rencontre* was voorgevallen tusschen twee *Militairen*, als *Capitein* en *Capitein*, en eenigzints in *expeditione*, hy *Haringkarspel* als door den voorfsz. *Capitein Rumoer* eerst geäggresseert zynde geweest, geädmittteerd zoude mogen worden, om zig zelve voor den *Groten Krygsraad* ter purge te stellen, en dat den zelve *Krygsraad*, ten dien einde door Haar Ed. Mog. zoude mogen worden beschreven, het welk by de *Heeren Gecommitteerde Raden* ter Vergadering van de *Heeren Staten*

ten van Holland ende Westvrieland ingebragt zynde, hem by Haar Ed. Mog. is geëccordeerd ende toegestaan, en daar mede ook geseponeerd ende aan een zyde geleid zeker Request, by Ditlof Rumoer Broeder van den Overleden, aan de Hoogstgemelde Haar Ed. Groot Mogende gepresenteerd, ten einde den Heer Procureur Generaal, ofte eenig ander Officier gelast en bevolen zoude mogen werden, om tegens den voorsz. Capitein Haringkarspel voor den Hove van Holland, of wel voor eenige andere Regtbank crimineelyk te procederen: Dog dat de voorsz. Ditlof Rumoer, zig met het voorsz. renvoy aan den Groten Krygsraad niet genoegende, een tweede Request had gepresenteert, en daar by verzogt dat de voorsz. Zake, schoon tussen Capitein en Capitein, en, gelyk als gezegt, eenigzints in expeditione voorgevallen zynde, niet als Militair, maar als een gemeen delict geconsidereerd ende den Heer Procureur Generaal gelast zoude mogen werden, daar over (*præcise*) tegen de voorsz. Haringkarspel, voor den voorsz. Hove te procederen, en dat daar op gevolgd was, dat de voorsz. Zake by Haar Ed. Groot Mogende wel voor een *Commune delictum* was verklaard, de opgemelde eerste Resolutie ingetrokken, dog geërdonneert dat de voorsz. *purge* zoude moeten werden geintenteerd en vervolgd, niet *præcise* voor den Hove van Holland, gelyk de voorsz. Rumoer had verzogt, maar voor den *ordinaris en dagelykschen Regter, naar de Wetten en practyque* dezer Landen daar toe bevoegd en competent, en dat overzulks de voorsz. Haringkarspel, tot naarkominge van dien zig had geëddresseerd aan de Heeren Schepenen van Amstelredam, als zyn *ordinaris en dagelykschen Regter, naar de Wetten en practyque* dezer Landen, daar toe indisputabel bevoegd ende competent wezende, ende by Requeste van dezelve verzogt ende geëbtineerd Apostille van Citatie tegens den Heere Officier, Vrienden en Magen van den Overleden, en alle andere die haar party zoude willen maken, *ad Certum diem præcise*, en ten reguarde van de Vrienden en andere Geïnteressèrenden, welker Woonplaatzen hem niet waren bekend, Citatie by edicte met affixie van Biljetten *ad valvas curiæ & ecclesiæ*, en alhoewel de voorsz. Haringkarspel blyvende by de voorsz. Resolutie van Haar Ed. Groot Mogende, niet anders had kunnen doen, en dat ook den Heer Officier daar omtrent niet anders concurreerde, dan als simple Gedaagde, ende de Heeren Schepenen in hare functie als *ordinaris Regters*, het egter den Heer Procureur Generaal hadde gelieft zig te adresseeren aan den opgemelten Hove, en op het voorgeven, als of het zelve Hof buiten alle tegenspreken, naar de Wetten en Practycquen dezer Landen,

alleen zoude zyn den *ordinaris Regter*, in materie van *purge*, en dat de voorfz. *Procedure* van de voorfz. *Haringkarfpiel*, dienvolgens zoude zyn nul, kragteloos en onwettelyk en ook directelyk ftrydende tegens de voorfz. *Resolutie van Haar Ed. Groot Mog.* mitsgaders tegen de *Instructie* van den zelve Hove verzogt ende geobtineert *Mandament* poënaal tegens de voortgang van de voorfz. aangevange *Proceduren*, disponerende niet alleen tegens de voornoemde *Capitein Haringkarfpiel* Impetrant van *purge*, maar ook tegens den *Heer Officier*, die niet anders was als Gedaagde, en tegens de *Heeren Schepenen* die als *Regters* ter requisitie, en op het te kennen geven van de voorfz. *Haringkarfpiel* de verzogte *Citatie* hadden toegestaan ende verleend, in zeer fcherpe en *comminatoire termen*, met bevel van de voorfz. nulle en *prætenfe Acte van Citatie wederom in te trekken*, kosteloos en fchadeloos af te doen, met *interdictie van gelyke meer te doen*, en te betalen de kosten hieromme gedaan, zonder eenige *præallable communicatie* aan de zelve *Heeren Schepenen te geven*, veel min parthyen te horen ofte eenige *comparitie te leggen*: Zoo als nogtans in *Zaken* van minder importantie, en tuffen parthyen van minder qualiteit veelyds gefchied, zynde daar in zoo het fchynd gehandeld met zodanige drift en *præcipitantie*, dat men naderhand bemerkende, dat het voorfz. *Mandament* op de gronden en middelen, waar op het zelve was verzogt en verleend, in tyden en wylen niet fuffenibel zoude zyn, als ftrydig tegens het gemeene *Regt*, tegens de *ordinaris Jurifdiëtie van de Steden*, tegens het voorfz. *Privilegie*, de *Poorteren van Amftelredam* vergund, tegens de opgemelte exprefse *Resolutie van Haar Ed. Groot Mog.* en dat meer is, tegen de *Text* van de *Instructie* van de voorfz. Hove zelve, by dewelke aan het *Hof* alleen is gepermitteerd en toegelaten kennis te nemen.

In cas van *purge* by *præventie* en vrywillig adres van de *Impetranten*, gelyk by het 8. en by het 225. *Art.* van de *Instructie* is te zien, het zelve *Mandament* met eenige geëxcogiteerde correctie tuffen de regels, en in *margin*e van de gegroffeerde extenfie heeft geëmplieerd, en ten eenemaal buiten het voorfz. te kennen geven, ende buiten de klagte van den *Heere Procureur Generaal*, zelve zoo verre verandert, dat de voorfz. *Haringkarfpiel* daar by quansuis niet fimpelyk is geïnterdiceert, zig elders als voor den voorfz. Hove ter *purge* te fteilen, gelyk den *Heer Procureur Generaal* had verzogt, en het voorfz. *Mandament* originelyk was verleend, maar by wegen van *edictale Citatie* in allen fchyn, als of de *intentie* van de voorfz. *Haringkarfpiel* in het ver-

zoeken, ende van *Schepenen van Amsteldam* in het verleenen van de bovengemelte *edictale Citatie* zig zoude extenderen tegen den *Heer Procureur Generaal*, welkers Woonplaatze nogtans niet onbekend konde zyn, dat wyders het voorsz. zodanig gecorrigeerde en geëmplieerde *Mandament* geëxploiteert wezende, de voorsz. *Haringkarspel* goedgevonden hadde van de Concessie van dien te appelleren, en de *Heer Schout* als zelve Gedaagde zynde, en de *Heeren Schepenen* als verleend zynde, tegens de bekende *Regten en Privilegien van de Stad van Amsteldam*, zonder eenige de minste voorgaande communicatie daar aan niet te differeren, maar het zelve als qualyk ende te onregt verleend zynde in te trekken, dog hadden de *Heeren Burgermeesteren*, met communicatie van de *Heeren Schepenen* goedgevonden, tot voorkominge van alle misverstanden en onderhouding van goede correspondentie, mitsgaders respect en luister van Justitie, eenige *Heeren* uit het getal van hare *Gedeputeerdens* ter dagvaard te committeeren, om de *Heeren President en Raden van den voorsz. Hove* daar over te begroeten, het grief van de Stad en *Jurisdicctie van Schepenen* te repræsenteeren, en nodige redres te verzoeken, en ten dien einde ook het vereischte *éclaircissement* te geven, op het gene by *Haar Ed. Mog.* qualyk verstaan of niet, wel begrepen zoude mogen wezen, dat het zelve ook in het werk was gesteld, en zodanig succes hadde gehad, dat aan de eene zyde verklaard wezende, dat die van den Hove zelve in geen difpuut wilde trekken, dat *Schepenen van Amsteldam* waren de ordinaris en dagelyksche *Regters*, over de *Burgers* en de *Ingezetene* der zelve *Stad*, in materie van *purge, exceptio* by wegen van *edictale Citatie*, ten reguarde van den *Heer Procureur Generaal*, en aan de andere zyde verklaard wezende, dat de gedagten van de voorsz. *Haringkarspel* en *Schepenen van Amsteldam*, nooit was geweest, den zelven Heer onder *edictale Citatie* te begrypen, ofte voor een subalterne *Vierschaar* in *Regten* te betrekken, met byvoeging, dat den *Heer Procureur Generaal* zelve, schoon dat hy wilde op zyn eigen Naam tot *Amsteldam*, tot geen causatie geadmitteert zoude kunnen werden *obstante privilegio* hier voren gementioneert, zoo is de *Zaak* wederzyds voor een *mal-entendu* opgevat, en het ingetrokken *Mandament* ter instantie van *Haar Ed. Mog.* en op het vertrouwen, dat die *Zake* daar by zouden blyven, door opgemelte *Heeren Gedeputeerdens* in der minne wederom gerestituëert; Hebbende die van 't Hof wel een *Akte* verzogt, dat *Schepenen van Amsteldam* in toekomstige geen *edictale Citatie* zoude gebruiken, dog hebben de gemelte *Heeren Gedeputeerden* daar op gezegt,

niet

niet gelast te zyn, behalven dat het voor die van den Hove genoeg behoord te wezen, dat den *Heer Procureur Generaal*, nog *implicité*, nog *explicité*, onder de bewuste *edictale Citatie* begrepen was, ofte begrepen konde werden, en dat zulks ook ten overvloed by de voorz. *Haringkarspel*, zelve in zyn grieven was geposeert en toegestaan, en of wel mitsdien gene gedagten konde overblyven, dat op de voorz. ongefundeerde gronden voorts geprocedeert zoude werden, het egter die van de voorz. Hove niet alleen had gelieft, tegens den *Heeren Schout, Schepenen van Amsteldam* default te verleenen, ende voor het profyt van dien continuatie van de voorz. prætenfse bevelen pœnaal, tot den uiteinde van de Zake, zonder op de grieve van de voorz. *Haringkarspel* te disponeren, maar ook geluft ten verzoeke *quasi van den Heer Procureur Generaal* te verleenen *Mandament van Complaincte*, disponerende tegens opgemelte *Heeren Schepenen*, mitsgaders tegen de *Heeren Burgermeesteren ende Regeerders van Amsteldam*, zoo de zelve haar party wilde maken, als mede tegens de voorz. *Capitein Haringkarspel*, ende het zelve in diervoegte aan den *Hogen Rade* te denunciëren, *zonder al wederom eenige communicatie van de Requeste by den Heer Procureur Generaal* gepræsenteert aan *welgemelten Heeren Burgermeesteren of Schepenen* gegeven te hebben, waar door de *Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Amsteldam*, niet weinig gefurpreneert en ontftigt zynde, goedgevonden hadden het zelve te brengen in hare *Vroedschap*, en met derzelve eenparig Advys geresolveert, het voorz. *Regt en Possessie van de Stad en Burgery*, door alle mogelyke middelen te handhaven en te maintineren, en uit de voorz. onminnelyke *Proceduren*, gevolgt op de voorgaande minnelyke *Conferentie* bevonden hebbende, dat door dien zagten weg de Zake meer was veragtert als gevordert, en meer verergerd als verbeterd, goedgevonden hun alvorens daar over ter Vergadering van *Haar Ed. Groot Mog.* klagtig te vallen, te adresseren aan de *Justitie*, en voorts uit de afzonderlyke *Conferentie* met die van den Hove, in absentie van den *Heer Procureur Generaal* gehouden, mitsgaders uit de frivole correctie van het verleende *Mandament* geremarqueert, en klaarlyk bespeurd hebbende, dat de voorz. *Procedures* meerder te houden stonden voor die van het *Hof*, als van den *Procureur Generaal*, dewelke gelyk bekend is, zonder voorgaande *Ordonnantie van het Hof*, geen Proces mag aanvaarden, haar secours en vlugt genomen tot den *Hogen Raad*, en van den zelve verzogt en verkregen *Brieven van Complaincte*, tegens de *Heeren President en Rade van den voorz. Hove* ten fine, en omme in de voorz.

voorz. hare deugdelyke *Possessie*, vel *quasi* gemaintineert, gestyft en gesterkt te werden, hebbende tot dien einde de voorz. hare *Possessie*, door het horen van alle de voornaamste *Practifyns* en *Constumiers*, en het exhiberen van de *publique Registers*, berustende ter *Secretary van Amsteldam* zonneklaar geverifiëert, mitsgaders de ongerymde *turbatie* haar daar in gedaan, en voorts van alle vordere *Productie* genuntieerd, de *Zake* van hare zyde in staat van wyzen gebragt, en daar op regt verzogt, waar op gevolgt is, dat de *Heeren Commissarijfen* ter executie van de voorz. *Brieven van Complaincte* gecommitteert, ordinaris *Authorisatie* op den eersten *Deurwaarder* hebben verleend, om opgemelten *Heeren Præsident en Raden* tegens zekeren dage en uur te dagvaarden in den Raadkamer van den *Hogen Rade*, om de voorz. *Brieven van Complaincte* aldaar te zien openen, en voorts te procedereen volgens *Instructie*, dog is dezelve *Deurwaarder*, zoo gezegt word, door die van den welgemelten *Hogen Rade* buiten kennisse van de voorz. *Heeren Commissarijfen* gecontramandeert, en de voorz. *Dagvaarding* opgehouden; zonder dat de *Heeren Burgermeesteren en Regeerders van Amsteldam* hebben mogen weten de reden waarom, ofte dat die van den *Hogen Rade* haar hebben gelieven te verwaardigen een woord te rescribereen op zekere *Missive*, door een *Expresse* ten dien sine aan dezelve afgezonden, latende opgemelte *Heeren Burgermeesteren en Regeerders* in een absolute onzekerheid, of de voorz. ophoudinge zyn oorsprong hadde uit eenige *polityque consideratie*, ongelykheid van *Parthyen*, *aanschryvinge* of *intercessie* van *Grote Personagien*, ofte anders uit zake van een *incompetentie*, het welk zy haar nog minder zouden *imagineeren*, terwyl de *Brieven van Complaincte* albereids waren verleent, en de *Zake* daar op geïnstruëert en in staat van wyzen gebragt, en zulks ten reguarde van opgemelte *Heeren Burgermeesteren*, buiten haar geheel gestelt, dewelke aan de eene zyde beslommert blyvende met het bovengemelte eerst verleende en vervolgens gecontinueerde *pænaal* ende *Brieven van Complaincte*, eerst op den Naam van den *Heer Procureur Generaal* alleen, aan den *Hogen Rade* gedenuntieert, ende naderhand op de Naam van den *Procureur Generaal van Holland en Westvriesland in Criminalibus* gevoegt met den *Procureur Generaal in Civilibus*, tot *maintenu* van het Regt ende Hoogheid van de *Ed. Groot Mog. Heeren Staten van de voorz. Lande*, en derzelve *Officieren* te werk geleid, en aan de andere zyde geen complement van *Justitie* wetende te bekomen, onaan gezien alle behoorlyke *devoiren* daar toe aangewent, noodzakelyk

haar uiterste fecours hebben moeten nemen aan *Haar Ed. Groot Mog.* dezelve in alle eerbiedigheid latende oordeelen, of de *Heeren Schepenen van Amsteldam* fungeerende haar Officie, en de *Heeren Burgermeesteren derzelver Stad* tegengaande de openbare *indragt* in hare *Regten en Privilegien*, en opnemende het geen zy Ampts en Eeds halven niet ongemerkt kunnen laten passeeren, gehouden of gezegt kunnen werden, zodanigen *indragt* in het *Regt* en de *Hoogheid* van haar *Ed. Groot Mog.* en derzelver *Officieren* te doen, dat de *Procureur Generaal van Holland ende Westvriesland in Criminalibus*, en den *Procureur Generaal in Civilibus* opgemaakt, ofte anderzints geauthoriseert hadden behoeven te werden, om tot *maintenu quasi* van het *zelve Regt* en *Hoogheid* zodanige *Brieven van Complaincte* te ligten, dan of integendeel niet voor een exorbitante *Zake*, en van groten gevolge aangezien en opgenomen behoord te werden, dat die van den voorsz. *Hove*, nu gesepareert zynde van de *Zeeuwfche Raden*, haar zelve meerder magt en autoriteit tragten aan te matigen, dan haar by de voorsz. *Instructie* in aparte *Resolutien* van *Haar Ed. Groot Mog.* is gedefereert, of hare *Prædeceffus* ooit hebben gehad, te weten, dat dezelve door middel van *pœnaal*, ofte het *zelve* niet willende vallen, door middel van *Complaincte* en haar zelve *Regter* zouden maken in eigene *Zaken*, de *cours* van *ordinaris Jurisdicctie* stremmen, en onder een ongefundeert *prætext* van *edictale Citatie*, en daar door gepleegde *prætense turbatie* in de *Hoogheid van het Land*, alle *Zake* van *purge* aan haar zoude trekken, en den *ordinaris Regter* daar van frustreeren, daar nogtans by het 220. *Artykel* van de *Instructie* duidelyk wierd gezeid, dat men een yglyk behoord te houden by zyn *Instructie*, en by het *Groot Privilegie van Vrouw MARIA*, *Hartoginne van Bourgondien*, als *Gravinne van Holland*, dat die van den *Raad Provinciaal* haar niet en zullen onderwinden *kennisse* te nemen in de eerste *instantie* van eenige *Zaken*, die tot *kennisse* der *Steden* en *Dorpen* behoren, maar dezelve *terstond* en *zonder eenig proces*, ter *begeerte* van *parthyen*, *renvoyeeren* ter *plekke* daar dezelve van *oude herkomen* behoren. By welk voorsz. *Groot Privilegie* verder is gezegt, dat als het *gebeurd*, dat by *Ons* ofte *Onze Nakomelingen*, ofte by *onzen Hoge* of *particuliere Raden* eenige *Beveelen*, *Geboden* of *Verboden* uitgezonden werden, gedragende met of *zonder middelen*, tegens *generale* of *particuliere Privilegien* van de voorsz. *Landen*, ofte *Steden* van dezelve, dat de *Beveelen*, *Geboden* of *Verboden* geen *stand* en zullen *grypen* nog hebben, maar zullen van *onwaarde* zyn en niet *adstringeren* of *bet bedwingen* der *gene*, die daar in *gequest* zoude mogen *wezen*. By al het welke

welke de *Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Amsteldam* nog komen te voegen, het *Privilegie by Koning PHILIPS in den Jare 1562.* verleend, dat die van den *Provincialen Rade in Holland*, geen *provisien van Mandamenten* pœnaal ofte op pœne stand houden, nogte andere *Mandamenten met de Clausule van inhibitie en verbod* zouden mogen decernereren ofte verlenen, tegens eenige *Privilegien van Steden*, ofte stuk van de *Politie van de Lande van Holland*, zonder eerst en alvorens de *Requeste ten dien einde gepresenteert*, gecommuniceert te hebben den geene die de *Zake* aangaan zal. Als mede het *Contenu van de Resolutie van den Jare 1591.* dicterende, dat by den *Hoge of Provincialen Raad*, tegens de *Steden* geen *provisie* zal werden verleend, zonder alvorens de *Requeste van de parthye aan de Steden* gezonden te hebben, ten einde zy binnen zekeren korten tyd den *Raad* mogen onderregten, wat van de *gelegenheid van de Zake* is, om in het verlenen van de verzogte *provisie* daar op gelet en gedaante mogen werden als na behoren, en dit alles op pœne, dat de *provisien* tegens de *Ordonantie* verleend en geëxploiteert gehouden zullen werden voor nul, en dat niemand gehouden zal wezen te obediëren, of daar op in *Regten* te compareeren.

En dat *Haar Ed. Groot Agtbaarheden*, daar op komen te recolligeren en appliceren het gene hier voren wydlopig is gezegt, zoo ten reguarde van de *ordinaire Jurisdicctie in Civile en Criminele Zaken*, als van de *particuliere Privilegien*, de *Stad en gemeene Poorters van Amsteldam* competeerende, en op wat gronden, en in wat voegen eerst het *prætense Mandament pœnaal*, en daar naar de voorfz. *Brieven van Complaincte* zonder eenige præallable communicatie zyn verleend, zoo kunnen dezelve niet laten te vertrouwen, dat de *Heeren van de Ridderschap, Edelen en Steden* yder voor zyn eigen interefft, en alle gezamentlyk voor het gemeen wel zullen kunnen zien en oordeelen, dat de voorfz. *Procedures* niet excusabel zyn van excès en nulliteit, en dat de *Heeren Burgermeesteren en Schepenen van Amsteldam*, niet alleen overvloedig regt en reden hebben gehad daar aan niet te defereren, maar ter *contrarie* om op de voet van het *Privilegie van Hartog PHILIPS van den Jare 1452.* daar over te klagen en reparatie te verzoeken, het zy by middel van *Justitie*, door den *Hogen Rade*, als wetende dat voor dezen by *Resolutie van Haar Ed. Groot Mog.* in dato den 29 October 1667. is verstaan, dat het *Hof van Holland* naar de *ordre* ende het *Regt van het Land*, geen *Regter* kan zyn over de differenten tussien het zelve *Hof* en de *Steden* voorvallende, ofte anders door de *sovereine dispositie van Haar Ed. Groot Mog.* ende daarom hare *Gedepu-*

teerdens ernstig hebben gelast, daar op te urgeeren, ende voor eerst, dat die van den *Hogen Rade*, of anders de *Heeren Commissarissen* tot de executie van de bewuste *Complaincte* gecommiteert, gelast en aangefchreven zoude mogen werden, de *Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Amsteldam* te doen hebben *complement ende expeditie van Justitie*, zonder *uittneminge ofte verkiezinge van Personen, gunste, ongunste, omzig of dissimulatie*, en zonder *dezelve te veragteren, om eenige beden, of het verzoeken, het zy van grote Personagien, of anderen van wat staat of conditie dezelve zouden mogen zyn, naar luid van het zevende en negende Artikel van de Instructie*, of byaldien buiten alle *verwagten* zoude mogen werden verstaan, dat de *Hogen Raad* dezen *aangaande* niet *competent* zoude zyn, en dat by gevolge van het voorfsz. *Mandament van Complaincte* qualyk verleend, en alle moeite en kosten vergeefs gedaan zoude wezen, in zodanigen geval te verzoeken, en aan te houden, dat tot de voorfsz. en andere *Zaken* van gelyke natuur andere *neutrale en onpartydige Regters* zouden mogen werden gecommiteert; zynde in effecte het zelve, dat alvoren de *separatie van de Hove*, ingevolge van de voorfsz. *Resolutie van den Jare 1591*. verklaart mag werden informeel, nul en van geender waarde, en dat de *Heeren Burgermeesteren en Schepenen van Amsteldam* ongehouden zyn *dezelve te obediëren, ofte daar op in Regten te compareren*, ende die van den voorfsz. *Hove* voorts gelast haar in het toekomende *præcise te reguleeren naar derzelve Instructie*, en toegezondene *Resolutien van Haar Ed. Groot Mog.* vindende de voorfsz. *Heeren Gedeputeerdens* hun gelast, met klare en duidelyke woorden te denunciëren, dat de *Heeren Burgermeesteren en Regeerders der Stad Amsteldam* bevindende, dat die van den voorfsz. *Hove* voortgaan, haar alle soorten van *kleinigheid* aan te doen, en staande de *Vergaderinge van Haar Ed. Groot Mog.* wederom een *Mandament van Attentaten* hebben verleend, met de *Clausule van Edicte* in deze Provincie, ten reguarde van de *Steden* ongehoord, en daar door het respect van de *Regtbank van Amsteldam*, by openbare *Klokkenslag en Affixie van Biljetten* veragtelyk voor een yder te *prostituëren*, middelerwylen ook niet zullen laten hare *Regten en Privilegien*, haar by de *Graven van Holland* in der tyd *propter bene merita* gegeven, by derzelve *Succeffeurs* bezworen, by de *Satisfactie* bedongen, en met goed en bloed bewaard, naar haar uiterste vermogen te *maintineren en defenderen*, en niet zullen kunnen gedogen, dat haar *dezelve by het Hof van Holland*, ofte eenig *Procureur Generaal*, het zy in *Criminalibus* of *Civilibus*, onder

der prætext van *edictale Citatie* ofte schyn van *infractie*, van het Regt en Hoogheid van de *Heeren Staten van Holland en Westvriesland*, of diergelyke feitelykheid afhandig werden gemaakt, ofte dat die van den voorsz. Hove, in dat cas zelve *Regters* in eigen Zake zoude wesen, vertrouwende, dat zy daar in door de Mede-Leden van de Vergadering zullen werden geëffisteert, zonder hun egter eenigzints te willen onttrekken de ordinaris Justitie, ofte het gene by Haar *Ed. Groot Mog.* volgens de *Ordre van de Regeeringe* zal werden goedgevonden ende geresolveert.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

B.

Vrydag den 17 January 1659.

IS ter Vergaderinge gelezen 't Advys van de Heeren Gecommitteerde Raden, ingevolge ende tot voldoeninge van Haar Edele Groot Mog. Appoinctement van dato den vyftienden dezer lopende Maand, gegeven op de Requeste by ofte van wegen *Maurits Heure* ende Conforten, Pagter ende Medestanders van den Impost op 't Gemaal over de Stad Heusden, eerst aan de gemelte Heeren Gecommitteerde Raden, ende daar naar aan Haar Ed. Groot Mog. gepresenteert, houdende klagten, hoe dat de Supplianten voor Schepenen Commissarissen der voorschreve Stede geconveniëert hebbende, in cas van fraude eenen *Jan Breeelingh* Herbergier, ende te gelyk Soldaat aldaar in Guarnisoen leggende, ende tegens den zelven by continuatie geöbtineert hebbende Sententie Condemnatoir, zyluiden door die van den Krygsrade verhindert wierden dezelve Sententie ter executie te leggen, sustinerende die van den voorschreven Krygsraad, dat de Judicature van die ende diergelyke Zaken Militairen concernerende, haar luiden zoude competeren, ende dat zulks in Voortyden zoo aldaar, als tot Geertruidenberg, ende elders, altyds in diervoegen zoude wesen geöbserveert ende gepraëctiseert, waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden ende verstaan, dat die van den voorschreven Krygsraad by aanschryvinge gelaft ende geördonneert zal werden, de Supplianten met hare begonnen Proceduren van executie onverhindert te laten voortgaan, ende haar des noods zynde, daar inne de behulpe-

lyke hand te bieden: Zynde ter dier occasie voorts generallyk gestatuëert ende vastgesteld, gelyk gestatuëert ende vastgesteld word mits dezen, dat van nu voortaan alle Zaken van Frauden ofte Contraventien der Gemeene Middelen, 't zy by Militairen, ofte andere Personen gecommitteert wordende, privatelyk geventileert zullen moeten werden voor Schepenen in de respectieve Plaatzten, ten zelve einde specialyk geauthoriseert ofte gecommitteert, werdende dienvolgende de respectieve Krygsraden mits dezen wel expresselyk geïnterdiceert, haar zodanige Zaken eenigzints aan te matigen, ende zal de bovenstaande Haar Edele Groot Mog. Resolutie by Extract authentycq, zoo aan de respectieve Gouverneurs ofte Commandeurs, als aan de Gerechten van de respectieve Frontier-Steden dezer Provincie toegezonden worden, zoo omme te strekken tot derzelver narigtinge, als omme haar naar den inhoud van dezelve præciselyk ende punctuelyk te reguleren.

C.

Saturdag den 3. December 1661.

DE Raad-Pensionaris heeft ter Vergadering gerapporteert, de consideratien ende 't advys van de Heeren haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende ingevolge ende tot voldoeninge van derzelver Resolutie Commissoriaal, in dato den 3. September 1659. geëxamineert ende overwogen de gelegendheid van de Proceduren, voor den Hogen Rade alhier, gehouden in der Zake van de Reders, ende Eigenaars van het verongelukte Schip de *Princesse Royale*, Impetranten van Mandament in cas van rauwe actie ter eenre, op ende jegens de Raden ter Admiraliteit in Westvriesland ende den Noorder Quartier, Gedaagdens in 't zelve cas ter andere zyde, ende daar op gehoord de berigtinge ende Informatie van Geputeerden uit den gemelten Hogen Rade ter eenre, ende van 't Collegie ter Admiraliteit voorsz. ter andere zyde, waar op zynde gedelibereert, ende specialyk in agtinge genomen aan de eene zyde, dat de voorsz. Impetranten op den 9. December 1653. by Requeste van de Heeren Staten Generaal hadden gelieven te verzoeken, aanwyzinge van een Rechter, met præsentatie om zodanige Rechters te ontfangen, als haar Hoog Mog. zouden gelieven te ordonneren, 't zy

Ge-

Gecommitteerdens uit haar Hoog Mog. Vergaderinge, den voorfz. Hoogen Rade, den Hove ofte zodanige anderen in deze Provincie, als het Haar Hoog Mog. goed dunken zoude, zonder dat op de voorfz. Requeste ooit eenige dispositie was geöbtineert, ende aan de andere zyde mede de Resolutie van deze Vergaderinge in dato den 24. Martii des Jaars 1655. mitfgaders de redenen ende fundamenten, daar op dezelve berustende is, ook alvorens gehoord de Verklaringe ende 't goedvinden van de voorfz. Impetranten; Is, naar rype overweginge van alles verstaan ende geresolveert, dat dezelve Impetranten zullen hebben te renunciëren van de voorfz. Procedures, in 't zelve cas voor den gemelten Hoogen Rade gevallen, ende van de Sententie daar op den 22. February des voorschreven Jaars 1659. by default geöbtineert, mitfgaders van alle zodanige Rechten ende Voordeelen, als henluiden uit kracht van dezelve Sententie eenigzints zouden kunnen ofte mogen competeeren, mits dat die van de voorfz. Admiraliteit, haar houden voor gedagvaard voor den Præsident ende Raden van de meergemelten Hoogen Rade, ende hun aldaar, des noods zynde, vrywilliglyk inlatende in hare defensie, haar onweigerlyk submitteren de Judicature, ende decisie van den zelve Raad, dat voorts die van de gemelden Hoogen Rade, de voorfz. parthyen zullen appointeren voor Commissarissen uit den haren, ende dezelve by alle mogelyke middelen van inductie trachten te disponeren tot een vriendelyk Accommodement, dog by onverhoopte ontstentnisse van dien de Zake voor henluiden kortelyk laten instruieren, ende dezelve vervolgens termineren, zulks als zyluiden naar regt, reden ende billykheid in conscientie zullen bevinden te behoren, zonder eenig reguard te nemen op de voorfz. Sententie daar inne als voren by default geweest, maar alles rauwelyks ende ongepræjudiciëert, inziende, even ende in zulker voegen, als of dien aangaande voorheenen nooit eenige Procedures waren gevallen; Ende zal de bovenstaande Haar Edele Groot Mog. Resolutie by Extract authentycq aan de Hollandsche Raden in 't opgemelte Collegie ter Admiraliteit toegezonden werden, met verzoek dat zy luiden hare goede directie willen toebrenghen, ten einde de regtmatige intentie van Haar Edele Groot Mog. daar inne vervat, zoo als die leid, by 't zelve collegie geäcquiëseert, ende naargelomen moge werden, ende van 't succes van dien, Haar Ed. Groot Mog. by rescriptie, zoo haast doenlyk, adverteren als naar behoren, gelyk dezelve Resolutie ook aan de voorfz. Reders ende Eigenaars van 't voornoemde Schip ter handen gesteld zal worden, met last en ordre

om haar naar den Inhoud van dien te reguleren ende te gedragen, ende voorts mede aan den Præsident ende Raden van den gemelten Hoogen Rade, omme te strekken tot derzelver narigtinge.

D.

Extract uit het Reces des Landdaghes in Septembri en vervolgens des Jaars 1659. binnen Arnhem gebouden.

Sabbathi den 24 Septemb.

OP Reqste van ROELEMEN van den BYLAND Heer van Ooy, klagende over publicq geweld zoo door Dykgraaf en Heemraden des Circuls van der Ooyen in zyn Ed. Heerlykheid ende Jurisdic tie van der Ooy voor weinige dagen gedaan is, en verzoekende, dat die voorz. Gewelddadigers met hare Assistenten na behoren mogen worden gestraft, ende het Hof Provinciaal geauthoriseert zonder præjuditie van Remonstrants Jurisdic tie op zyn Ed. klagten na verhoor van Parthyen regt te plegen.

Het Hof Provinciaal word geauthoriseert, om na verhoor van Dykgraaf en Heymraden regt te plegen, *komende de Militairen voor hare competerende Rigters gecallangeert worden.*

E.

GEzien by ons ondergeschreven Regtsgepromoveerden het Crimine- le proces tegens *Hermen Planten* en *Johan Rochlingh*, voor den Wel Ed. Krygsraad tot *Grol* geintenteert ende geëxamineerd, die klagte wegens de Heere Drost der Hoogheid *Wisch Andries Sels*, Capitein ende deszelfs daar by genomene Conclusie, tenderende tot straffe ter dood. Item die Remonstrante van *Quiry Wolters*, conclude rende mede tot gelyke straffe, neffens daar by geënnecteerde Kontschappen *sub A. 1. A. 2. A. 3. A. 4. B. 1. B. 2. C. D. E. F. G.* als mede die Interrogatoria, ende daar op gedane depositien der voornoemde Incarcereerde, mitsgaders het Request van *Wilhelmus Roch-*

Roch-

Rochlingius, Prædikant tot *Ligtenvoorde*, ende het Request van *Johan Plante*, Voogt tot *Ligtenvoorde*, ende die supplicatie van den geaccu-
 feerden *Herman Plante*, met daar by gevoegde producten van *Berent-
 jen Bomers*, die defensyf poincten voor *Johan Rochlingh*, met byge-
 voegde documenten, het kort Berigt wegens de Heer Droft en Capi-
 tein *Sels*, ende de Heer Amptman en Rigter *Wolters*, cum annexis,
 die nadere afbede voor *Herman Plante* met Attestatie, eindelyk het
 kort debath voor *Johan Rochlingh*, voorts op alles in 't generaal en
 speciaal gelettet ende overwogen, 't gene eenigzints te overwegen en-
 de waar op te letten staat, adviseren ende oordelen, dat die incarce-
 reerde wegens hare respective geperpetreerde ende opgeleide delicten,
 na regten metter dood niet kunnen gestraft worden, alzo verklaaren-
 de, dat die respective Heeren Beschuldigers ten opzichte van dien in
 haren genomen eisch en conclusie niet ontfankelyk ofte zodanig te
 ageren bevoegt zyn, maar gereguardeert, dat den Wel Ed. Krygs-
 raad zig over deze Actie die Judicature is aannemende, zoo verstaan

» Wy, dat die eerst genoemde geinhastierde *Herman Plante* met zyn
 » blote Lichaam van boven, door de Spitsroede van vierentwintig te-
 » gens malkanderen gestelde Personen, naar Krygsgebruyk zal hebben
 » te lopen, en 't zelve tot tweemaal toe, voorts den zelven voor al-
 » toos uit de Lande bannende, om nimmermeer daar weder in te mo-
 » gen komen, by poene van aan den Lyve gestraft te worden.

Condemnerende vorders den tweden geinhastierden *Johan Roch-
 lingh*, dat hy zig voor den Wel Edelen Krygsraad publycqueelyk met
 gebogene knien zal hebben te verdemoedigen, biddende GODT;
 Haar Wel Edele Gestr. en de Justitie om vergiffenisse, den zelven
 opleggende die betalinge van een Amende van 100 Daalders tot dis-
 positie van den Wel Ed. Krygsraad, ende die kosten dezer Proce-
 dure.

Aldus geadviseert binnen *Doesburg* den 6 Martii 1672.

JOAN SCHIMMELPENNINK Dr.
 L. ELGERSHUYSEN.

Die redenen van dit ons vonnis ende Advys zyn deze navolgende.
 Eerstelyk hebben wy niet kunnen oordelen, dat die respective Hee-
 ren aanleggers in zulker voegen als van haar in dezen is gedaan, ge-
 competeert heeft tegens die geinhastierde criminelick te conclude-
 ren tot de straffe des doods.

Want alhoewel de aanklagte ende het vervolgen van de misdaden voor
 deze

dezen volgens de beschreven regten wierd gedaan by de particuliere luiden, ende zulks een iegelyk wierde toegelaten, die het op zyn perykel uitvoeren wilde en zig zelve poenæ talionis submitteren, niet en bewysde, gelyk te zien *tot. tit. cod. q. accusar. poss.*

Zoo is het zelve nogtans naderhand om alle onzekerheid, haat, perykel, en verwerringe, dewelke daar uit tusschen het Volk ende in een goede regeringe ontstaat, te ontgaan, van tyd tot tyd gelaten aan des Lands Overheden, dewelke niet gedreven door een privaten haat, maar volgens voorschrift van de Wetten van den Misdadiger zyn verdiende straffe zoude hebben te eiffchen.

Zulks, dat het regt tot straffen ende multeren der misdaden alnu den Oppersten Regent van een iegelyk Land toekomen, die zulks laat uitvoeren ende vervolgen by zynen Fiscaal, Procureur Generaal, of hoedanig dergelyken Officieren elders genoemd mogen worden.

Blyvende alleen, dat die Beschadigde, gelædeerde ofte geinjuriëerde vergoedinge van overlast, geleden ongelyk ofte aangedane schade, mogen eiffchen ende wetlyk vervolgen, als te vernemen, by GROTIUS in zyn Inleydinge tot de *Hollandsche Regtsgeleerdheid lib. 3. cap. 22. num. 12. & cap. 33. num. 7.* GUDELIN. *de Jur. novissim. libr. 5. cap. 14. vs. quod dixi.* ANTH. MATTH. *de Crimin. lib. 48. tit. 2. cap. 2. num. 1. 2.* en meer anderen.

Weshalven wy ook wel redenen gehad zouden hebben die gevangene Personen van wegen zodanige gementioneerde Conclusien ten reguarde van de particuliere Interressenten gehelyken te abfolveren, ten ware een Wel Ed. Krygsraad ons verzogt hadde, over die begangene excessen en feitelykheden te adviseren. Als zynde deze zake zoo ten opzigte van de Heeren Interressenten, als ten reguarde der plaatsen van de gecommitteerde deliften, meerder politycq als Militair.

Ten opzigte van de Heeren Interressenten, om dat die delinquanten tot *Ligtenvoorde* in geene Militaire functien tegens hare Overheid excediert hebben.

Ten reguarde der plaatsen, dat eene aanklagte tegens den delinquant regtelyk uitgevoert en vervolgt moet worden by den Officier, in wiens gebied hy werd gevonden volgens de gemeenen regel *ubi te invenero, ibi te judicabo* ende conform de constitutie van Keyzer SEVERUS en ANTONINUS in *L. 1. Cod. ubi de criminib. agi oporteat.*

Dit alzooynde, kunnen die van den Wel Ed. Krygsraad in qualite als Rigteren, nog uit kragte van den Articul-Brief, veel minder naar die beschreven Regten die delinquanten ter doot verwyzen.

Niet uit kragt van den Artykel-Brief, want, gelyk den zelven met de gloffen geëllegeert word, alhier niet te passe komt, te weten, dat een Soldaat zyn Lyf verbeurt, die zyn Geweer uittrekt zonder verlof van zyn Overigheid, om zyn mede Soldaat, of een anderen, die geen Vyand is, daar mede te offendeeren; gemerkt niet een van alle getuigen, die dog om redenen als hier na gezeid zal worden, allerding's niet aannemelyk zyn, deponeert, dat eene der delinquanten zyn Geweer uitgetrokken hebben, om daar mede zyn mede Soldaat ofte zyn Officier te offendeeren, ofte te quetsen, is alzo den zelven Artykel-Brief in dezen te vergeefs geëllegeert.

En genomen zulks ware bewezen, als niet, zoo word op gem. Artycul-Brief, als vele te rigoreus, merendeels zoo, zeer geen agt genomen, gelyk den Wel Ed. Krygsraad meer als te wel bewuft zynde dergelyken cas in 't voorledene Jaar voorgevallen van een particulier Soldaat tegens een Ritmeester de Heer Graaf van STIRUM.

Welken Soldaat zyn Hooggem. Graaf. Gen. met zyn Rappier verwondet hebbende, zoo hier niet en is geschied, evenwel niet metter dood heeft gestraft kunnen worden.

't Is wel zoo, dat getuigen zeggen, dat *Plante* zynen blote Degen heeft uitgetrokken gehad, dog daar word niet gezeid, dat hy in specie het zelve tegen zynen Officier gedaan hebbe, maar in genere, als de Heere Amptman de Hr. Drost en Captein *Sels* met andere gezelschaps Luiden uitgekomen waren, om haar geinhaftieerden weg te dryven.

Want, indien de meninge ende intentie haarder eene geweest ware, gemelde Heer Officier met het Geweer te offendeeren ofte te quetsen, zouden 't zelve op beter tyd ende gelegentheid waargenomen kunnen hebben.

Derhalven ook waarfchynelyk is, dat zy met deze hare moettwillige dertelheid uit een pure brootdronkenschap om wat rodomentades te tonen dusdanige spiegelvegterien aangeregt hebben.

Uit kragt van de beschrevene Regten, gelyk te voren gezeid, zyn zy minder metter dood strafbaar, om dat na Regten die requisiten, zoo iemand ter oorzake van dusdanigen beganen delict ter dood verwyzen, t'eenemaal deficiëren.

Als kunnende niemand van bedreven publycq geweld ter dood verwezen worden, ten ware door zodanigen geweld iemand anders verwondet ofte om 't leven gebragt waren geworden DAMHOUD. in sua pract. crim. cap. 97. num. 13.

Te minder ook, om dat die getuigen alhier tot verificatie des bedrevenen publyken gewelds bygebragt, zyn domestycq, singulier, ook ten dele zelfs by dezen geïnterrefleert, overzulks al mede na Regten in civile zaken niet aannemelyk, gelyk te zien by *PARIS conf. 104. num. 159. vol. 1. MASCARD. de probat. vol. 1. Concl. 533. num. 1. Afflict. dec. 72. num. 7. Grammat. dec. 2. num. 2.* gezwyge in criminele, als alhier geëgeerd word.

Zynde in Regten onwedersprekelyk, dat in criminele Zaken, alwaar over des Menschen leven gecontroverteert, die Bewysdommen ende Getuigenissen zodanig moeten zyn, datter ganschelyk geene exceptien kunnen tegenvallen volgens Constitutie van Keizer *GRATIANUS in L. sciant cunct. Cod. de probat.* 't welk de Rigteren altoos moeten voor oogen stellen, eer en bevorens zy tot Sententie komen te procedee- ren *DAMHOUD. pract. Crimin. cap. 49. num. 8.*

Dat evenwel den eersten geïnhastierden *Herman Plante* in manieren, als de Sententie vermeld, die straffe opgeleid word, is niet allenyk, om dat hy op den Amphuize tot *Ligtenvoorde* publycq geweld hebbe bedreven, maar ook, dat ons is gebleken, dat hy den Principalen Aucteur van het bedrevene fait geweest is, ende mede veel andere vilaine stukken te voren begaan heeft, die in dusdanen cas het gevolgde dies te zwaarder maken *DAMHOUD. pract. Crim. cap. 77. num. 35.* alzoó waar de schuld groter is, ook de straffe dies te harder vallen moet *cap. excommunicatus 1. §. credentes versic. Sane extr. de Heret.*

't Is wel zoo, dat hy volgens de hoogste rigeur van regten om 't bedrevene publycq geweld hadde gecondemneert kunnen worden, om van den Scherpreger opentlyk met Roeden geslagen te zyn, als te vernemen by *WESENBEK. in Comment. ff. ad L. Ful. de vi public. num. 4. SCHNEIDEW. ad Libr. 4. Inst. tit. 18. §. item Julia num. 3. in fin.*

Maar ten reguarde van zyn dronkenschap, die hem in dezen voor een gedeelte kan excuseren als te zien in *L. delictum omne 6. §. qui se vulneravit 7. vers. per. vinum ff. de re Militar.* en ten opzigte van zyn Jonkheid heeft die ordinaire rigoureuze straffe voor zoo vele vermindert en mitigeert mogen worden. *ANT. MATTH. de Criminib. lib. 48. tit. 16. cap. 2. num. 7.*

Dat nu den tweden incarcerateden een mindere straffe ofte Geldboete opgeleid geworden is, is daarom, dat ons uit die Acten ende Kondschappen gebleken is, dat hy tot het bedryven van zodanen delict op 't Amptshuys tot *Ligtenvoorde*, niet zoo zeer van hem zelve, dan door dessein ofte

ofte veel liever 't gezelfchap van *Herman Plante* gemoveert is geworden.

Ten tweden, dat hy ook van zodane voorgaande vilaine stukken en bedrevene Vagebonderyen als den eersten niet beschuldigt ofte overtuigt is, ende zouden hem t'eenemaal abfolveert hebben gehad, indien hy zelfs tot tweemaal toe in zyn overgegevene schriftelyke materien niet bekend hadde, geschoten te hebben, ende daar van deprecatie ofte vergiffenisse gebeden.

Ten derden is by ons zyn Jonkheid niet minder als des vorigen in confideratie genomen, dewelke ook in grotere ende zwaarder delicten, als dit, ten dele excufeert.

In 't generaal is de ordinaire straffe, ten opzigte van beide, om te conserveeren den goeden naam ende Eerlykheid der Ouderen ende verwanten, voor zoo veel gemodereert ende verlightet geworden 't welk den Rigteren in voorne, cas te mogen doen geoorloft is, DAMHOUD. *pract. Criminal. cap. 1. num. 6. & cap. 20. num. 7.*

Daar beneffens ook de Regten doorgaans aan den Rigteren altoos die barmhertigheid zyn recominanderende ende dat zy moderaat en alien van alle wreedheid genegener behoren te zyn tot abfolutie, als tot condemnatie *L. ARIANUS 47. ff. de obligat. & Action. cap. venia nunc, juncta ibidem singulari glossa in verb. si faciendum 35.*

Pro Copia Concordante

T. SCHOEMAKER Audit. Groll. 1681.

F.

De Militari Judicio.

Quae ejusdem potestas.

Quae Jurisdictio Ultrajecti.

QUOD ad Milites, certum, quod, quantum ad delictum, si plane id Militare, alium Judicem non agnoscant quam Militarem confessum, *L. 9. ff. de Custod. & exhib. reor. L. 6. C. de Jurisd. L. C. de Offic. Mag. Mil. L. 2. C. ub. qu. de Cohort. Cond. Conv. L. 1. C. de exhib. reor. JUVENAL. Sat. ult.*

*Legibus Antiquis Castrorum & More Camilli
 Servato, Miles ne Vallum litiget extra,
 Et procul a signis, justissima Centurionum
 Cognitio est igitur de Milite, nec mihi deërit
 Ultio, si justæ defertur Causa querelæ.*

Sed similiter etiam certum, quod si repetas vetustiora, si parentum memoriam, aut nullus Ultrajecti ob Militum paucitatem, qui aliquando in præsidio ibi, Militaris confessus, aut si quis forsan fuit, cognitio ei tantum de Militari delicto. Locus præventioni, si delictum commune. Et constanter id observatum. Sic in usu Romanis, *L. 2. & 3. ff. de re Milit. l. ult. ff. de accusat. Nov. 8. cap. 2.* Sic Majoribus olim nostris. Sic & hodie observatur. Non necesse ut, qui cepit reum tum remittat ad Militarem confessum *dd. ll. l. i. C. de exhib. reor. l. i. C. ad L. CORNEL. DE SIC. Decian. 4. rer. crim. 17. n. 5. DONELL. 17. Comm. 10. SANDE I. decis. def. 4. Auctor de stat. fæder. Belg. cap. 59.* exemplum etiam ad manum est: *Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Utrecht, 's Woensdags den 23 Augusty 1643. Op de nabeschreven Missive van Zyn Hoogheid aan de Heer Officier dezer Stad is goed gevonden, dat men na genomen Advys Zyn Hoogheid zal rescriberen ofte bezenden.*

FREDERIK HENRIK, by der Gratie Gods, Prince van Orangie,
 &c. &c. &c.

Edele, Erentfeste, Vrome, Lieve, Besondere.

Op de Remonstrantie aan Ons gedaan by Bitter van Rheede, als Man ende Voogt van Johanna van Vollenhove ende Adriaan van Rheede, Capitein ende Lieutenant respectieve van 't Oorlogschip voor Griet op den Rbyn ter Wagt leggende, van dat by U voor den Geregte der Stad Utrecht, tegens des voorsz. Capiteins Huisvrouwwe, ende den voornoemden Lieutenant geprocedeert werd met Klokluydinge ende Indaginge, ter zake van zeker crimen raptus, 't welk gy sustineert by de voorsz. Personen begaan te zyn aan de Persoon van Anna van Veen, niet tegenstaande dezelfde Personen in den voorsz. Gerechte hadden doen allegeren, als Militaire geenzints voor denzelven Gerechte, maar voor den Krygsraad der Vereenigde Nederlanden convenibel te zyn, hebben wy u hier mede wel willen adverteren, onze meningende ende begeerte te zyn, dat omme desordre ende confusie te vermyden, gy met de Proceduren voor den voornoemden Gerechte tegens de meergenoemde Militaire Personen geëntameert zult hebben te super-
 fede-

Jederen, dog zoo gy eenige actie vermenen mogte tegens haar te hebben, dat gy dezelve voor baren competenten Rechter zult hebben te instituëren, omme by den zelven daar op zodaniglyk te werden gedisponeert, als na gelegendheid der Zake bevonden zal worden te behoren, U hier mede GODE Almagtig bevelende.

In 't Leger tot Asseneste den 19 Augusty 1643.

Lager stond,

Uw goede Vriend,

En was ondertekend

HENRY DE NASSAU.

De Superferiptie was:

Den Edelen, Erentfesten, ende Vromen, Onzen Lieven byzonderen ANSELMO BOL van HAMERSFELT, Heer tot Rynesteyn, Schout der Stad Utrecht.

Maandags den 4. Septemb. 1643.

Is gearresteerd de nabeschreven Missive, volgens last van den 23. Augusty laastleden, geconcipeert ende belast voort te zenden door een expressen Bode, die rescriptie zal hebben te vorderen, ofte ten minste Recipisse.

Doorluchtige Hooggeboren VORST.

DEn Heere Officier onzer Stad dilayerende de Proceduren, aangevangen tegens Adriaan van Rhede, Lieutenant van Capitein Bitter van Rhede, ende deszels Capiteins Huisvrouw, is aangemaand geweest van met de zelve voorts te gaan, doordien dezelve Personen te laste geleid word Crimen raptus, ende zodanige delicten ongestraft niet en behoren te blyven, dan hem excuserende op U Hoogheids schryvens, mede brengende dat de voorsz. Personen als Militair alleen te regt gesteld zouden behoren te worden voor den Krygsraad, zyn wy genoodzaakt U Hoogheid te vertonen, dat het voorsz. Crimen raptus, is een ex communibus delictis, begaan binnen onzer Stads Jurisdicctie, ende dat ten respecte van zodanige communia delicta cesseerd het Privilegie fori de Soldaten verleend, niet alleen na beschreven Rechten, gelyk daar van expresse Texten zyn in L. 2. & 3. ff. de re Milit. l. ult. ff. de accus. Nov. 8. cap. 12.

Maar ook na usantie ende gebruik over lange Jaren tot nog toe continuelyk in train geweest zynde, van dat Militaire Personen, ten respecte van zodanige gemeene delicten begaan binnen de Stad ende de Vryheid van Utrecht, aldaar voor den Gerechte te recht gesteld, geäpprehendeert, ende voorts by Sententie gecondemneert zyn geworden met opgevolgde executie, gelyk ook in specie, quoad crimen raptus, alle ordinaris Rechters sine ulla fori

præ-

præscriptione, de *Delinquanten te recht mogen stellen*, volgens den *Text in l. un. C. de rapt. virg. Vertrouwen alszulks, dat U Hoogheid ten besten zal aannemen, dat wy in het exerceren van Onzer Stads Jurisdicctie doen, 't gene ons de Rechten ende lange geöbserveerde usantie toelaten, ende dat met de begonne Proceduren worde voortgevaren. Hier mede, &c.*

Habeo etiam exemplum, quo miles ob homicidium ad Curiam Provincialem vinctus missus a Marscalco ab eadem remissus Hagam, Consilio Status petente & spondente id non futurum fraudi Curiae aut præjudicio, ab eodem judicandus. Ex quarto Curiae Memoriali.

Den Geweldigden Provoost Willem Hus, word mits dezen by den Rade van Staten bevolen, zig te laten vinden terstond by de Heeren, eerste Presiderende ende Raden van den Provincialen Hove van Utrecht, en denzelven van wegen als voor te verzoeken, dat also zeker Soldaat by den Marschalk van ABCOUDE aan den voorsz. Provincialen Rade gevangen, geleverd, uit oorzake by gisteren geperpetreert heeft eenen doodslag aan den Persoon van zekeren Burger of Ingezetenen dezer Stad, dezelve is in Eed ende dienst van de Generaliteit, ende overzulks de Judicature ende executie over den Misdadigen den voorsz. Provincialen Rade niet en is competente: Dat hare Ed. daaromme believe den voorsz. Gevangen hem Hus te laten volgen, om denzelven te doen executeren, volgende zyne last ende Commissie. Gedaan te Utrecht den XIX. July 1584.

Ende was gearapheert

Onder stond, *Ter Ordonnantie van de voorsz. Raden van State.*

Ende was ondertekend

ARNHEM vt.

C. HUYGENS.

In dorso van de voorsz. Acte stond:

Volgende het verzoek aan de ander zyde van dezen gedaan, is dezen Gevangen op den 10. July 1585. geleverd in handen van den Lieutenant van den Provoost Willem Hus, onvermindert de Jurisdicctie van den Hove, ende wel verstaande, dat die voornoemde Gevangen zal worden geëxecuteerd, volgende het bevel van den Raad van State, andere ten exempel.

En was ondertekend

A. van der BURG.

Prorsus dico singulare id & quod propterea etiam trahi ad consequentias non potest *L. 14. ff. de Legib.* Imo etiam notandum, quod ut locus præventioni nemo tamen propterea aut in urbe possit capi aut in urbis suburbiis Magistratu invito. *Vide libr. de Nobil. p. 307. &*

in Præfat. ad Lib. 3. in fin. Et deinde etiam ut ut captus, ut ut lata Sententia, ut ut reus condemnatus a Militari Confessu, in urbe tamen non punitus, quod quis forsan mirabitur, nec affectus supplicio, nec ulla ibi executio, nisi venia prius data & territorio concessio, ut exemplum in promptu est, ex Senatus Ultrajectini Actis 16 Januar. Anno 1638. heeft Monsr. DE SOBES, Provoost Generaal van het Fransche Leger in de Geünieerde Provincien aan den Gerechte der Stad Utrecht, collegialiter vergadert, verzogt territorium, om Simeon Tolean de la Pierre, Ruyter onder de Compagnie van DUC DE LA VALET, hare Gevangen binnen deze Stad, door haren Krygsraad te mogen doen vreten, ende mette Koorde executeren ter Dood. Welk verzoek by den voorsz. Gerechte geboord, in deliberatie geleid zynde, heeft in faueur van de Justitie ende onvermindert anderzints in alles dezer Stads Jurisdicctie ende Gerechtigheid, ende zonder eenige præjudicie van dien het verzogte territorium gegont.

Etiam illud notandum, quod delictum etiam est, quod quamvis sit commune, a Civili tamen iudice tantum potest cognosci, ut si res sit cum Publicanis, si fraudatum vectigal. Præventio hic prorsus cessat. Etiam miles, quem jam cepit Militaris quæsitior, ad Civilem tamen iudicem remittatur, necesse est.

Extract uit de Resolutien van de Gedeputeerden van de Ed. Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht. Dominica vi. Februar. 1648.

Is alhier gelezzen een Extract uit de Resolutien der Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, in dato den 27. of 17. Novemb. 1640. roerende de Judicature van de Magistraat der Stad Arnhem, ende alle andere Magistraten respectie dezer Landen over de Soldaten, die eenige van 's Lands Middelen ende Impositien komen te frauderen, ende geboord het mondeling Berigt, hare Ed. Mog. jegenwoordig alhier gedaan by den Notaris SWAARDECROON, Gerechts Schryver van den Krygsraad alhier, hebben haar Ed. Mog. verstaan ende goedgevonden te lasten by dezen, dat men Copye van de voorsz. Hare Hoog Mog. Resolutie zal stellen in handen van den voorsz. SWAARDECROON, gelyk dienvolgens alhier in haar Ed. Mog. Vergaderinge gedaan is, ten einde by dezelve haar Hoog Mog. Resolutie, neffens deze zal exhiberen aan den Lieutenant-Colonel BERINGTON, althans commanderende over 't Guarnisoen binnen dezer Stad Utrecht, den welken Commandeur hare Ed. Mog. lasten ende ordonneren uit kragte der voorsz. hare Hoog Mog. Resolutie, ende deze, aan den Officier ende Gerechte der Stad Utrecht datelyk over te leveren den Soldaat jegenwoordig by den Geweldiggen Provoost alhier gevangen, die be-

kend heeft de *Fleſſche met Brandewyn gefmokkeld te hebben*, ook gequetſt heeft *N. van Galen, Bode van den Lekkendyk.*

Extract uit dezelve Reſolutien Lunæ VII. February 1648. op 't Extract uit de Reſolutien, giſteren by de Heeren hare Ed. Mog. ordinariſ Gedeputeerden genomen, aangaande het frauderen van den Impoſt op de Grande Wynen ende Wateren, luidende aldus:

Is alhier gelezen &c. Is geappointeert. De Staten van den Lande van Utrecht gehoord de lecture van deze Reſolutie approberen dezelve met eenparige Stemmen.

Extract uit den Register der Reſolutien van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal. Sabbathi 27 Novemb. 1640. De Heeren Gedeputeerden van de Provincie van Gelderland, uit het Quartier van Veluwen in haar Hoog Mog. Vergaderinge hebben geproponeert, in kracht van zekere Miſſive by de Heeren Burgermeesteren, Schepenen ende Raad der Stad Arnhem, aan haar Ed. aldaar den xxxi. October laaſtleden ſtilo loci geſchreven, te weten, dat de Pagteren over het voorſz. Quartier ende Stads Middelen van Conſumptie, voor het Gerechte der voorſz. Stad Arnhem, in rechten hebben aangeſproken zekeren Ruyter in Guarniſoen aldaar over fraude, zoo dezelve in 't lorren van eenige Bieren zoude hebben begaan, den welken by het voorſz. Gerecht opgelegd is, zig met zekeren ſolemnelen Eede te moeten expurgeeren, ende dat den voorſz. Ruyter den geinjungeerden Eed wel preſenteerd te doen, maar dat den Commandeur ende Krygsraad binnen Arnhem voornoemd, hem van 't praſteren des Eeds interdicitie gedaan ende gemelte Heeren Burgermeesteren, Schepenen ende Raad, door hare Gecommitteerden bezonden hebben, ten einde dat zy de Zake voor den voorſz. Krygsraad zouden willen renvoyeren, als juſtinerende, dat den voorſz. Ruyter alleen voor hem, ende nergens elders zoude juſtitabel zyn. Waar jegens de meergenoemde Heeren Burgermeesteren, Schepenen ende Raad het contrarie juſtineerden, ende allegerden tot corroboratie van dien het exempel van practycque ende gewoonte, 't welk in zodanig cas onderhouden ende gevolgd word binnen hare Nabuurſteden Zutphen ende Deventer, verzoekende mitsdien de meergemelte Heeren Gedeputeerden van Gelderland hier op te verſtaan haar Hoog Mog. goede meyninge, intentie ende reſolutie: Waar op gedelibereerd zynde, hebben Hare Hoog Mog. verklaard, 't gene tuſſchen de meergemelte Heeren Burgermeesteren, Schepenen ende Raad, ende den voornoemden Krygsraad reſpective over ende weder over in de voorſz. Zake is gepaſſeerd mits dezen op te heſſen, ende vervolgens goedgevonden ende verſtaan, dat de kenniſſe ende Judicature privative competeerd het Gerecht binnen Arnhem voornoemd, over zodanige
ende

ende andere frauden, lorreryen, ende contraventien, die by eenige Militaire Personen gepleegt zouden mogen worden binnen de voorsz. Stad Arnhem ende ressort van dien in 't stuk van 's Lands Gemeene Provinciale Middelen van Consumptie als andere, met last op die van den meergenoemden Krygsraad, ende allen anderen, die 't zelve zoude mogen aangaan, zig daar na te reguleren, ende zal deze bare Hoog Mog. Resolutie ook stand grypen in andere Steden dezer Landen ook met Guarnisoen bezet.

Ende was ondertekend

J. DE WEEDE ende CORN. MUSCH.

Sed ulterius processit res, cum olim Princeps Auriacus e vivis excessisset & arctius rursus univissent se Ordines Foederati. Expresso enim decreto sublata omnis praeventio. Nec confessui Militari relicta alia Cognitio quam Militaris delicti.

Extract uit de Resolutien van de Generale Vergaderinge in den Hage.

Veneris den 24. Martii 1651.

Van wegen de Provincie Gelderland, word aan de grote Vergaderinge verzogt, dat haar Ed. Mog. believen willen; Dat uit derzelver Naam geschreven worde aan de Commandeurs van de Guarnisoenen in de Steden, Stem in staat hebbende, ten einde de voorsz. Commandeurs &c.

Ten anderen, dat de voorsz. Commandeurs met den anderen Krygsraad in de voorgemelte Steden, de Militaire Jurisdicctie niet verder zullen mogen gebruiken nog extenderen, als over die nalatigheid ende overtredinge in Togten, overgaan aan den Vyand, desertie van Compagnien, ofte verloop van de eene Compagnie onder de andere zonder Paspoort, mitsgaders over delicten ende excessen, die de Officieren ende Soldaten onderling, of de eene tegens den anderen zullen komen te begaan, ende verder niet, invoe-gen dat over alle andere Zaken, zy zyn criminele of civile, die Militaire Personen apprehensibel, convenibel, justiciabel ende executabel zullen zyn by den Civilen of Politycquen Rechter, wiens Sententien mede over Schulden ende anders geweest, by gebrek van gerede of ongerede Goederen op de Gagie van de Gecondemneerde, naar de ordre van 't Land ter executie gesteld zullen worden.

Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Utrecht.

Maandag den 16. September 1661.

De Vroedschap berigt zynde dat Adolph Adriaansse, Soldaat onder de Compagnie van de Heer Lieutenant-Collonel AQUILA, zeker Jongen gequest hebbende, by den Geweldigen Provoost van de Krygsraad alhier gevangen gedetineert word, ende daar op nagezien hebbende de Resolutie dien aangaande by de Generale Vergaderinge op de Grootte Zaal in den Hage

den 24. Martii 1651. genomen, verstaan, dat den zelven Gewongen door de Heer Officier te recht gesteld zal worden voor den Ed. Gerechte dezer Stad, in conformité van de voorsz. Resolutie.

Verum rursum jam id mutatum si delictum commune, rursum locus præventioni.

Et quamvis æquum quidam putent & expresse etiam cautum edicto PHILIPPI REGIS. seu Ordonnant. op 't stuk van de criminele Justitie art. 77. ut si quid sit gravius & quod plectendum in exemplum, ibi potius puniatur, ubi scelus admissum, secundum illud SYMMACHI lib. 9. epist. 129. *Facinus ubi admissum est debet expiari*, hodie id tamen non servatur, STOCKMANS dec. 107. Nec distinguit etiam Princeps in litteris ad Ordines Ann. 1675. Si delictum commune, præventioni dat locum. Si Militare, reum mittit ad Militarem confessum. Si Civilis sit causa, ad Urbanum Judicium. An sit Civis, an Miles, qui cum Milite experiri vult, distinguendum non putat. Exiguam excipit tantum summam; & si forsan de stipendio contendant Milites inter se.

Extract uit de Resolutien van de Ed. Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht.

Mercurii 2. Junii 1675.

Is ontfangen en gelezen een Missive van Zyne Hoogheid den Heere PRINCE VAN ORANJE van den III. Juny lestleden, houdende als volgt.

Den tyd van de Occupatien van de Campagne, Ons jegenwoordig niet toelatende, met U Ed. Mog. iets finalyk te kunnen arresteren, aangaande het different dat althans menigmaal voorvald, over de Jurisdicctie van den Ordinaris Rechter in Burgerlyke en Militaire Zaken, zoo wel ten aanzien van het Civil als Crimineel; Zoo hebben wy geoordeeld, dat by proviste ende tot dat wy met U Ed. Mog. dies aangaande nader zouden hebben gedelibereerd, zoude kunnen werden vastgesteld, dat publicque of Burgerlyke Personen vele te eischen hebbende van Militaire Personen, bare Actie zouden mogen instituëren voor den Ordinaris Civilen Rechter, ende dat de Militairen haer aldaar zouden moeten verantwoorden, dat twee Militairen over Civile Zaken elk van den anderen te eischen hebbende, zulks mede zouden moeten doen voor den Ordinaris Civilen Rechter, maar zoo wanneer Militairen met Militairen eenige quaestie zouden hebben over hare Soldye of Gages, dat het zelve zoude behoren te werden getermineerd voor den genen, die van ouds daar toe zyn gequalificeerd geweest, ende zoo wanneer eenige Militairen zouden mogen komen te begaan eenige delicten, die men noemd

gemeene delicten, dat daar omtrent præventie, zoo voor den Burgerlyken, als Militairen Rechter behoorde plaats te hebben, zoo wanneer die delicten zyn begaan aan, of omtrent Burgerlyke Perzonen, of hare Goederen en Familie, invoegen dat den Rechter, 't zy Burgerlyke, 't zy Militaire, die eerst zoude mogen hebben gepreveniëert, competent zoude behoren te wezen. Zoo nogtans, dat den Militairen Rechter noit tegens Politycque of Burgerlyke Personen zoude mogen procederen, uitgenomen alleen in delicten, die als voorsz. is, gansch en t'eenemaal Militair zouden wezen, dat ook zoo wanneer in materie van duël quaestie zoude mogen voorvallen tusschen een Militair en Burgerlyk Persoon, de Rechtspleginge over de Burgerlyke Persoon voor den Ordinaris Rechter zoude behoren te werden voltrokken, maar zoo wanneer quaestie in het Crimineel zoude mogen voorvallen tusschen twee Militairen, zonder dat Burgerlyke Personen daar mede zouden wezen geïnteresseerd, of over delicten, die by den Richter genoemd ende gehouden werden voor Militair, dat als dan de Judicature daar over alleen zoude behoren te competeren aan den Militairen Rechter. Wy hebben geoordeeld, dat deze Onze goede meninge zoude kunnen dienen, om by provisie, ende tot dat wy nader met U Ed. Mog. hier over zouden hebben gedelibereerd, weg te nemen de Verschillen, die in diergelyke Zaken zouden kunnen voorvallen: Ende vertrouwend, dat dit met U Ed. Mog. goede intentie zal accorderen, zullen wy U Ed. Mog. 't voorsz. overlaten, en recommanderen de differenten by provisie als voren daar naar te zullen reguleren; Ende Ons hier toe verlatende, bevelen wy U Ed. Mog. hier mede &c.

Waar op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, dat Hooggemelde Missive aan den Hove Provinciaal, de respectieve Gerechten van Stad en Steden, mitsgaders hoge Heerlykheden copiëlyk zal werden toegesonden, ten einde haer daar naar omtrent de beleidinge van hare Rechtsplegingen zouden kunnen reguleren.

Quod ad Causas Civiles, Princeps, ut videtur, rem reliquit in suo statu.

Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Utrecht.

Dingsdag den 23. Maart 1619.

Omme uit den Naam ende van wegen Schout, Burgermeesteren, ende die van den Gerechte der Stad Utrecht, mitsgaders de Heeren van de Vroedschap derzelver Stad, hun in dezen voor het interesse van de voorsz. Stad, met ripe deliberatie van Rade, gevoegt hebbende, Zyne Genade Grave ERNST CASIMIR VAN NASSAU Veldmaarschal, ende die van den Gestrengen Kryggrade des Guarnisoens binnen Utrecht kortelyk te be-

rigten, op de propositie by eenige Gecommitteerden van den voornoemden Krygsrade, in de Vergaderinge van den Gerechte voornoemd, gedaan, ende daar na schriftelyk overgeleverd in de Zake tusschen Daniel Roos, Burger tot Utrecht ter eenre, ende Joris Berington, Vendrig van de Compagnie van Capitein TUBBE ter andere zyde, staat te letten, dat de voornoemde Vendrig by zyn Requeste t'onregt te kennen is gevende, dat de Zake van de Rekeninghe tusschen parthyen in quaestie, zoude zyn Militair, aangezien geen andere Zaken gehouden ofte gereputeerd konnen werden voor Militair, als die gene die begrepen zyn in de Arttykel-Brief, ende die van de Discipline Militair dependeren, maar aangaande de Reekinghe van de Compagnien Penningen, dezelve werd ordinaris berigt voor de Heeren Betaalsbeeren, te weten, de Gedeputeerden van de Staten der respectieve Provincien, gelyk ook in dezen geschied is, te weten, dat de Zake aangeleid is voor de Gedeputeerden van de Stad Groningen ende Ommelanden, als Betaalsbeeren van des voorsz. Capiteins Compagnie, ende also by die Sententie van welgemelte Heeren Gedeputeerden, tot die resumptie van de questieuse Rekeninghe, die van de Magistraat der Stad Utrecht gedelegeerd zyn, welke Sententie gegaan is in krachte van gewysde, zonder dat den voornoemden Berington daar van over eenige bezwaarnisse of abuys gedoleerd of geklaagd heeft, zoo hebben de Heeren van den Gerechte, des verzogt zynde, in faveur van de Justitie niet minder konnen doen, als de voorsz. delegatie van de Zake aan te nemen, ende tot het horen ende sluiten van de voorsz. Rekeningen te committeren, zonderling gelet, dat in krachte van de voorsz. delegatie die van den Gerechte voornoemd, verstaan moeten worden te representeren de voornoemde Heeren Gedeputeerden van Groningen ende Ommelanden, als Deleganten ende consequentelyk in de voorsz. Zake, nopende de questieuse Rekeninghe geen andere competente Rechters verstaan konnen worden, als die voorsz. gedelegeerde Rechters; Behalven dat die van den Gerechte voorsz. ipso jure wel gefundeerd zyn, ende ook zoo lange Menschen Memorie gedenkt in possessie geweest zyn in Zaken, niet Militair wezende, gelyk als deze is, over Soldaten binnen deze Stad Garnisoen houdende, recht te doen ende hare Jurisdicctie te exerceren, daar inne Zyne Princelyke Excellentie, den PRINCE VAN ORANJE als Stadhouder, ook by zyne Instructie verpligt die van den Gerechte te maintineren, zonderling mede inziende, dat die van den Gerechte voornoemd de voorsz. hare possessie van exercitie van Jurisdicctie over den Soldaten ook gebruikt hebben, ten tyde als den Grave van Nieuwenaar, Meurs &c. als Stadhouder, zelfs alhier binnen Utrecht Krygsraad was houdende, breder vermogens

mogens de Deductie, ende derhalven onder Zyne Furstelyke Doorluchtigheid den PRINCE VAN ORANJE geleverd, verzoekende derhalven dat Welgemelte Zyne Genade, ende die van den Krygsraad voornoemd, gelieve die van den Gerechte dezzer Stad ten besten af te nemen, dat zy hun die voorsz. Zake niet en ontstaan, alzo zy luiden 't zelve met goeder Conscientie ende Eeds halven niet en kunnen doen, zonderlinge mede in kracht van de delegatie by de competente Rechters der Zake op hen luiden gedaan, ende in kracht van gewysde gegaan zynde, ende dat van het gepretendeerde abuis ofte erreur in 't minste niet en blykt, bereid zynde, anderzints met Zyn Welgemelte Genade, ende die van den Krygsraad voornoemd, alle goede Correspondentie, behoudens nogtans des Stads Gerechtigheid ende Jurisdicctie te houden, ende dezelve in 't hare alle beoorlyk respect toe te dragen, dies mogen Zyne Genade, ende die van den Krygsraad wel vastelyk vertrouwen, dat de voornoemde partyen voor die van den Gerechte alhier goed kort recht ende Justitie zal ervaren.

Actum den 23 Martii 1619.

Extract uit dezelve Resolutien den 6. July 1619.

De Ed. Heeren van de Vroedschap der Stad Utrecht, met die van den Gerechte derzelver Stad, specialyk vergadert wezende, omme te resolveren op de Propositie by den Heere Advocaat Fiscaal van den Krygsraad der Vereenigde Nederlanden, met vertoninge van de Brieven van credentie van Zyn Furstelyke Doorluchtigheid den PRINCE VAN ORANJE, op gisteren ter Vergaderinge van den voorsz. Gerechte gedaan, tot beraminge van eenige Middelen, daar mede geaccommodeert zoude mogen worden die quaestie, ontstaan tusschen de voorsz. Vroedschappen met die van den Gerechte ter eenre, ende den Krygsraad over de Soldaten Guarnisoen houdende binnen de voorsz. Stad ter andere zyde, nopende het point van Jurisdicctie in Civile Zaken ende Penning-Schuld in regard van de voorsz. Soldaten, ende mits by den voorsz. Advocaat Fiscaal geen ander middel van Accommodatie en werde voorgeslagen, dan dat 't voorsz. Gerechte, zoo wanneer eenige Soldaten voor hen luiden worden geciteerd, partyen alvorens zouden renvoyeren voor den Krygsraad, ende zoo verre hen luiden aldaar geen kort onvertogen regt en worde gedaan, dat alsdan den Aanlegger de Proceduren aldaar zoude mogen verlaten, ende hem de Novo adresseeren aan den voorsz. Gerechte, omme voor den zelven Gerechte te procederen, als of geen Proces voor den Krygsraad aangevangen en ware geweest; Zoo is by de voorsz. Vroedschap, 't sampt die van den Gerechte der Stad Utrecht, na resumptie van 't voorgaande gebefoigneerde, met de voorsz. Acten daar toe dienende, te voren aan Zyn Hooggemelte Doorluchtigheid doen overleveren,

en na genomene rype deliberatie eendragtelyk met gelyke stemmen geresolveert, dat in 't point van Jurisdicctie nopende Civile Schulden by den voorsz. Gerechte, zoo wel Jurisdicctie geëxerceert mag worden over de Soldaten binnen Utrecht Guarnisoen houdende, ende zoo lange zy aldaar haar Residentie hebben, als over andere Burgers ende Ingezetenen derzelver Stad, gelyk tot nog toe ende langer als Menschen Memorie gedenken kan, continuëlyk geschied is, zonder te kunnen amplexeren 't voorsz. geproponeerde middel van Accommodatie, als 't welk zoude strekken tot abdicatie van de Jurisdicctie der voorsz. Stad contrarie 't voorgaande gebruik, welk gebruik niet alleen conform en is de beschreven Rechten, maar ook de Ordonnantien ende Coustumen 's Lands van Utrecht, die de Krygsraad meest onbekent zyn, ende na dewelke nogtans in de voorsz. Zaken recht gedaan moet worden, zoo wel ter eerster instantie voor den voorsz. Gerechte, als in cas van bezwaarnisse ende appellatie by den Hove Provinciaal van Utrecht, welk middel van Appel de Aanleggers in Civile Zaken zoude worden benomen, indien derhalven privative voor den Krygsraad geprocedeert zoude moeten worden, dan omme de Soldaten alle middelen van klagten te benemen in regard van kosten, die zy geroepen wezende voor den voorsz. Gerechte, nogtans door haar eigen faulte moeten sustineren, zyn die van de Vroetschappen en Gerechte voorsz. te vreden, van nu voortaan last te laten aan den Secretaris des voorsz. Gerechts, dat alle de Zaken jegens de voorsz. Soldaten ter Rolle gebragt zullen worden, opgezonden ende gerenvoyeert voor eenige daar toe by den voorsz. Gerechte te committeren, die parthyen voor hen luiden zullen ontbieden, sommierlyk horen ende accorderen, is 't doenlyk, ende indien die niet rapport zullen doen, omme daar op de plano regt gedaan te worden, met zoo weinige kosten als 't doenlyk wezen zal, ende dewyl de Vroetschap, ende die van den voorsz. Gerechte Eedshalven geen abdicatie of infractie van haar immemoriaal wel bergebragte ende gepossideerde Jurisdicctie en kunnen toestaan, zoo wort ook vastelyk vertrouwt, dat Zyne Hooggemelte Furstelyke Doorlugtigheyt, met ook Zyne Genade ERNST CASIMIR, Graaf van Nassouwen, Veldmaarschalk der vrye Vereenigde Nederlanden, ende die van de Krygsraad hem met deze Resolutie, ende het middel van Accommodatie daar by vervat, zullen genoegen laten, ende dat Zyne Furstelyke Doorlugtigheyt het zelve zal helpen hanthouden, volgens de Instructie Zyne Furstelyke Doorlugtigheyt, als Stadhouder van de Provincie van Utrecht verleend. Art. II.

B Y L A G E N.

Aldus gedaán ende eendragtelyk geresolveerd op het Stadhuis t'U-
trecht den 7. July 1619.

En wat lager stond,

Ter Ordonnantie van Myne E. Heeren der Vroedschappen voorz.

Ondertekend

J. DE LEERDAM.

Ter Ordonnantie van Myn E. Heeren van den Gerechte voorz.

Ondertekend

PETR. BOR.

Gecollationeert jegens zyn Principale, ende is daar mede accorde-
rende bevonden by my ondergeschreven openbaar Notaris s'
Hoofts van *Utrecht*, binnen *Utrecht* residerende, op den 21.
December Ann. 1621.

JAN VAN HAEFTEN, *Notaris.*

G.

*Deductie van 't Hof Provinciaal van Vriesland, over-
gegeven aan de Edele Mogende Heeren Staten dier
Provintie, den 26 April 1752.*

EDELE MOGENDE HEEREN,

HET was in den beginne van den Jare 1749. wanneer door 's Lands
Secretaris de Heere *Sminia* aan 't Hof wierde overgebracht eene
Resolutie op den 28. December 1748. by U Ed. Mog. genomen, waar
by gestatuëert wierde, dat voortaan alle delicten, het zy gemeene of
andere, door Militairen geperpetreert, zullen staan ter cognitie van
den Militairen Regter, en dat alle Militaire Personen uit dien hoofde
aan de Militaire Justitie zullen worden overgegeven, met ver ieti-
ginge van 't regt van præventie, ende zulks op geen ander fundament,
als om daar door, zoo als de Voorreden van de Resolutie meld, alle
confusie voor te komen.

Het is ligtelyk te begrypen, Ed. Mog. Heeren, hoe onverwagt
deze Resolutie aan de Leden van den Raad is voorgekomen, en hoe
veel impressie die op haare gemoederen heeft moeten maken, terwyl
zy zig, zonder in 't geheel daar over te zyn gehoord, voor altoos za-
gen gepriveert van een voorname Tak van de criminele Justitie, door
haar na inhoud harer Instructie en Commissien, zedert de erectie

van de Republyk tot hier toe zonder de minste interruptie geëxerceert, ja van een regt 't welk aan haar was gelyk bevestigd, zoo ook wel expres gedemandeert door zoo veele notabele Resolutien niet alleen van de respectieve gevolmagtigde Staten in der tyd, als repräsentanten van den Souverain, maar ook door de Stemgerechtigde ingezetenen ten platten Lande, en Magistraten en Vroetslieden in de Steden, als de wezentlyke Souverainen zelf.

Het gezegde niet kunnende worden gecontesteert, zo moest daar uit natuurlyker wyze volgen, dat het Hof, wilde zig 't zelve niet blood stellen aan de welgegronde verwytingen zo van de goede Ingezetenen, als van haar eigen gewisse, over deze voor haare Judicature zoo præjudiciabele Resolutie haar beklag by U Ed. Mog. quame te doen, en in een Deductie te vervatten haare redenen en motiven daar tegen, welke indien oit, zekerlyk in dezen, van veel gewigte konden worden geproduceert.

Nauwlyks was ook de Resolutie gelezen, of daar toe was conclusie gevallen, en ten dien einde Commissariën genomineert geworden. Edog 't Hof hebbende de Eere dat Zyn Doorl. Hoogheid de Heere Erffstadhouder dezer Provintie, Glor. Ged. in leven was het eminente en Doorlugtigste Hooft van haare Vergaderinge, en gevolgelyk by deze zaak mede direct geïnteresseert, oordeelde in 't respect aan Hoogst dezelve verschuldigt te zullen manqueeren, indien niet vooraf van deze haare intentie kennisse gaf, gelyk dan ook by Missive van den 11 Maart 1749. is geschied.

Wy hebben niet nagelaten by die occasie en in die Missive op 't sterkste aan te dringen de redenen, waar op 't gefustineerde van 't Hof steunde, en teffens Zyne Doorl. Hoogheid op 't serieufte te verzoeken, door Zyne Hoge Authoriteit by U Ed. Mog. te willen intercederen, ten einde op de gevoegelykste wyze de meergemelde Resolutie weder wierde ingetrokken.

Zyn Hoogheid Gl. Ged. heeft wel de goedheid gehad ons met een rescriptie in dato den 13 May van 't zelve Jaar te honoreren, en daar by te kennen te geven, dat voor en aleeer zig over onze consideratien quame te expliceren, het niet ondienstig zoude zyn, dat 'er Commissariën aan Hoogst dezelve wierden afgezonden, met wien over die materie zoude kunnen spreken.

Wy zyn niet gebleven in gebreeke om aan dat gerequireerde verzoek te voldoen, nemaar hebben aanstonds twee Commissariën genomineert, dewelke, na dat zy op 't aldergratieufte gerecipieert waren,

de eere gehad hebben over dat zoo delicaat en gewigtig Poinct met Hoogst gedagte wylen Zyne Doorl. Hoogheid te confereeren.

Dan wy hebben uit het rapport onzer Commissariën met leedwezen vernomen, dat Zyne Hoogheid de meermalen gementioneerde Resolutie quame te aggreëren, en dat wel op die Grond dat Hoogst dezelve niet alleen was 't eerste Lid van de respectieve Collegiën, maar ook teffens het eminente Hooft van de Militie, en Capitein Generaal van de Unie, dat hier uit profluëerde, en dat het altoos van een constant gebruik was geweest, dat in die Provintien, waar van de Heeren Stadhouders te gelyk waren Capitein Generaal van de Unie, de Militaire Personen omtrent allerlei soorten van delicten hadden gestaan ter Judicature van den Militairen Regter.

Dat nu de Provintie van Vriesland noit heeft gehad een Stadhouder, die te gelyk bekleed was geweest met het Character van Capitein Generaal van de Unie, als alleen nu ter tyd, terwyl Zyn Hoogheid tot die hoge waardigheid was aangesteld: Dat het derhalven billyk en redelyk was, dat nu ook in deze Provintie wierde geobserveert 't zelfde regt, 't geene voormaals in andere Provintien hadde gevigeert.

Onze Commissariën voegden 'er by dat egter Zyne Doorl. Hoogheid Gl. Ged. hadde gedeclareert, op zyn uiterste regt niet te zullen blyven staan, en genegen was aan 't Hof eenig genoeg te geven, maar dat verwacht hadde dat onze Commissariën uit name van 't Hof nadere Propositien zouden hebben gedaan, en dat dezelve zouden zyn geïnstruëert geweest, om over die zaak te kunnen handelen, met bevestiging van zig in geene onderhandelinge te zullen inlaten, voor en aler zulks was geschied.

Wy bekennen, Edele Mog. Heeren, dat wy ten voorschreven einde geen last of eenige Instructie aan onze Commissariën hadden gegeven, alzo niemand onzer uit de Missive van Hoogst gedagte Zyne Hoogheid hadde begrepen deszelfs intentie daar henen te hellen, ja moeten zelf belyden dat na dit ontvangen rapport en herlezinge der Missive zulks daar uit niet hebben kunnen afleiden.

Naderhand, wanneer Zyne Doorl. Hoogheid de Provintie met deszelfs präsentie heeft gelieven te vereeren, hebben onze Commissariën wederom de Eere gehad met Hoogst dezelve nogmaals te mogen confereren, en na deszelfs vertrek van hier en ontfangen rapport, hebben wy op den 20 December 1749. een nadere Missive geschreven; en daar in gedaan eenige voorlagen op welke wy meenden dat op intercessie van Zyn Hoogheid Gl. Ged. in de een en andermaal

gedagte Resolutie van U Ed. Mog. eene merkwaardige veranderinge en modificatie konde worden gemaakt.

Edog voor en al eer wy eenig antwoord ontvingen op deze onze Missive, wierde van 't Krygs-Geregte van 't Hof verzogt overgave van een gevangene, met name *Sytse Geerts*, op het gedemolieerde Blokhuis gedetineert en gesuspecteert, dat zig, zo niet aan Huisbraak, ten minsten aan Diefstal zoude hebben schuldig gemaakt, en welke, zoo gezegt wierde, zig voor omtrent zeven Jaren aan desertie schuldig hadde gemaakt, niet om wegens die gepleegde misdaad (want dan zoude mogelyk het Hof geen zwaarigheid hebben gemaakt om hem over te geven) maar om ingevolge de Resolutie van den Jare 1748. gevonnist te worden.

Voor af kan het Hof niet nalaten te remarkeeren, dat deze Perfoon alhier in de Provintie zulk een lengte van Jaren onder het oog van al de Wereld geruustelyk en opentlyk hadde verkeert.

Dat zyn naam reeds uit de rolle was uitgedaan, en een ander in zyn plaats gesteld.

Dat dit delictum commune door hem zoude zyn begaan Jaren voor dat de Resolutie van U Ed. Mog. het ligt heeft gezien.

Dat juist dit verzoek wierde gedaan op die tyd, wanneer de criminele proceduren volschreven, en de gevangene zo stonde gevonnist te worden.

Het Hof heeft niet nagelaten van dit geval by Missive van den 6 Feb. 1751 wederom aan Wylen Zyne Doorl. Hoogheid Gl. Ged. kennis te geven, en teffens te melden de redenen, waar omme het zelve voor als nog moest moeilculteren de verzogte overgave te doen, verzoekende te gelyk niet veel eerbied antwoord te mogen erlangen op hare vorige Missive, en op de voren gemelde poincten ter modificatie van U Ed. Mog. Resolutie voorgesteld, urgerende daar by de gratuite verklaring van Zyne Doorl. Hoogheid, dat genegen was aan 't Hof genoegen te geven.

Wy hebben na zulks op den 15 July laastleden, en alzo op de dag van de Pronuntiatio van de grote Vacantie de Eere gehad een rescriptie te ontfangen, dog hebben daar uit tot ons leedwezen gezien dat Zyne Doorl. Hoogheid geen genoegen nam in de poincten ter modificatie door ons voorgesteld, nemaar, dat zig volstrekt houdende aan de Resolutie; Het Hof recommandeerde de Perfoon van *Sytse Geerts* aan den Militairen Regter over te geven.

Dus vonden wy ons in een Absolute noodzakelykheid om onze re-

de-

denen van beklag in eene Deductie te vervatten, en die ter deliberatie van U Ed. Mog. over te brengen.

En zouden zulks reeds voor eenige tyd hebben gedaan, waren wy niet op die stonde, doen alles daar toe in gereedheid was gebragt, gesnpreneert geworden door de fatale tydinge van het zoo gevoelig en smertelyk afsterven van Wylen Zyne Doorl. Hoogheid Gl. Ged.

Een tydinge, die, gelyk in onze gemoederen een zeer gevoelige aandoeninge verwekken, zoo ook ons wederhouden moefte in die omftandigheden met onze redenen van bezwaar onder het ooge van U Ed. Mog. te verfchynen, ende derzelver oplettenheid daar ontrent te verzoeken.

Terwyl er egter eindelyk eens een afkomst van deze zoo gewigtige zaak moet zyn, zoo nemen wy thans de vryheid deze Remonfrantie aan U Ed. Mog. in te leveren, met een ernstig dog eerbiedig verzoek, dat U Ed. Mog. de redenen daar inne vervat, volgens hare hoge wysheid met aandagt gelieven te pondereren.

Onder betuiging, dat wy in dezen niets beogen, als aan de eene kant het welzyn der goede ingezetenen, en de confervatie van de vastgestelde Gronden onzer Regeringe, en aan de andere kant het maintien van een regtsgebied, het welke tot aan deze tyd toe noit aan ons is betwift geworden.

Om dan tot de zaak ten principalen over te gaan; Het is by al de Wereld een bekende Zaak dat 't Hof zoo voor, als by, en na de erectie van de Republyk tot hier toe altoes de criminele Justitie zonder oppositie van iemand aan Militaire Delinquanten by preventie heeft geëxerceert, zoo dikwils zig dezelve aan gemeene delicten hadden schuldig gemaakt, ende zulks conform 's Hof's Instructie en Commissien, tot nu toe aan de Leden van den Raad verleend, als waar by de exercitie van de Criminele en Civile Justitie aan haar is gede-mandeert, omtrent alle en een iegelyk, zonder exemptie van iemand.

Een waarheid niet alleen incontestabel, maar welke ook als een fundamenteele Grondwet van onze Regeeringe moet worden geconfidereert.

Vergun ons Ed. Mog. Heeren, dat wy dit een weinig nader aandrigen, en, voorbehoudens de eerbied en veneratie, die wy hebben voor de Aanzienlyke Vergaderinge van U Ed. Mog. uit de jaarlyfche Procuratien aan de Heeren Volmagten, ten Landsdage wordende gegeven, en waar uit dezelve al haar Magt moeten ontleenen, en uit

de zoo bekende Resolutie van den 20. November 1663. welke niet alleen als een fundamenteele Wet moet worden aangemerkt, maar ook als zodanig aan de Leden van 't Hof by hare aanstellinge t \acute{e} r beëdiging word voorgehouden, aantonen.

Immers het kan niet onbekend zyn, dat in de jaarlyksche Procuratien, wordende gegeven door die gene, die daar toe regt hebben, werd gevonden deze notabele Periode.

Dat onze Volmagten niet zullen vermogen de fundamenteele Wetten des Lands te renverseren nog te verbreken, nog de Resolutie nopens de collatie der Officien, by de Ed. Mog. Heeren van 't Land gearresteert, den 16. May 1662. *nog mede die van den 20. November 1663. beroerende de Ordre over de Judicature, zoo wel van 't Collegie der Heeren Gedeputeerde Staten, als mede van den Hove Provinciaal als Neder-Regters.*

Deze Procuratien relatief wordende gemaakt tot de Resolutie van den 20. November 1663. zoo vind men in dezelve deze nadrukkelyke Gezegdens.

Art. 2. Dat onze Gedeputeerden niet zullen hebben te beletten de Coers van de *Civile en Criminele Justitie*, 't Hof *privative aanbevelen.*

En Art. 3. Dat onze Raden Provinciaal alleen en wel neerstelyk zullen waarnemen en bedienen de *Criminele en Civile Justitie*, *in conformité van 's Lands Ordonnantie en 's Hof's Instructie.*

Woorden zoo klaar en evident, dat daar op geen bedenckelykheid kan vallen, of eenige solide redenen daar tegens ingebragt.

Zoo het nu waar is, gelyk het incontestabel zeker is, dat de natuur van alle Procuratien mede brengt, dat daar buiten niet mag worden gegaan, veel min iets gedaan dat daar in uitdrukkelyk verboden word, gelyk in dit geval.

Zoo behoefd men nu maar alleen te vragen, of die gene, welke zulk een Procuratie hebben gepasseerd, daar toe bevoegd zyn ofte niet; Zoo ja, gelyk wy niet denken dat iemand zal ontkennen, zoo willen wy het gaarne overlaten aan 't oordeel van U Ed. Mog. of de Resolutie, die thans het voorwerp is van onze klagten, met die van den 20. November 1663. en de jaarlyksche Procuratien bestaabaar is, of daar mede kan overeen gebragt worden.

Vestigen wy nu verder onze oogen op 't Reglement van Zyne Doorlugtige Hoogheid Gl. Ged. de dato den 21. December 1748. en

over de Rolle van den Hove, gepubliceerd den 28. dito, zoo zal de Zaak nog klaarder in 't volle dagligt gesteld worden.

Althans daar gebruikt Hoogst dezelve deze aanmerkenswaardige uitdrukkinge, Art. 30. *by 't Hof* van Justitie zal de volle, *zo Criminele als Civile* Justitie, *als van Ouds gehad hebben*, worden geëxerceerd.

Wat kan 'er met meer nadruk gezegt, of welke woorden uitgedagt worden, waar door het gefustineerde van 't Hof kragtiger zoude kunnen worden gelegitimeert.

Men behoeft hier niet te argumenteeren, en het eene uit het ander af te leiden, de woorden zyn zoo klaar dat een ieder die kan bevatten, en 't Hof begeerd niets anders als de Criminele en Civile Justitie te administreren op die voet, *als van ouds heeft gedaan*: dat is te zeggen, dat de preventie plaats zal hebben ontrent Militaire Personen in gemeene delicten, zoo als van Ouds is geschied.

Men voege hier by, dat Hooggedagte Zyne Hoogheid in het geëmaneerde Reglement al wederom de Resolutie van den 20. November 1663. heeft bekrachtigd, en alzo 't Regt, 't welke het Hof nu prætendeert, buiten alle hæfatie gesteld.

Ja gewilt dat dit zelfde Reglement, zoo als de woorden aan 't Hooft luiden, zal dienen tot een fundamenteele en *onverbrekelyke* Wet, waar na alle Zaken van Politie en Justitie voortaan zullen worden beleid en behandelt.

En waar op vervolgens als zodanig alle de Leden van U Ed. Mog. niet alleen, maar ook het Hof *en corps*, op de aldersolemnneeste wyze den Eed hebben afgelegd, ende wel op dien eigensten dag, op welke deze voor 's Hof's Judicature zoo præjudiciabele Resolutie genomen is; Een Zaak waar aan wy niet zonder de uiterste aandoeninge kunnen gedenken.

Wy voegen er by, dat dit Reglement door ons, voor zoo veel de administratie van de Justitie aanbelangt, op 't plegtigste bezworen, ons niet geeft een willekeurige onderhoudinge van 't gementioneerde 30. Articul, maar dat wy *verplicht zyn*, en dadelyk de Justitie zoo moeten administreren *als van ouds is geschied*, willen wy ons niet schuldig maken aan 't verwaarlozen van dien Eed, waar voor wy ons in alle manieren zorgvuldig wenschen te wagen.

Deze gronden dus gelegd zynde, kunnen wy ons nu dispensereren alhier nog verder by te voegen, dat een Resolutie van zoo veel gewigt, en die enkel en alleen concerneert de behandeling van de Justitie, is genemen buiten alle kennisse van 't Hof, en zonder dat daat

over hare confideration zyn gevraagd, en te melden dat zulks ftrydig is met de Staats-Refolutie van den 28. February 1661.

Dog kunnen egter niet met ftilzwygen pafferen, dat tot een grond of reden van 't nemen dezer zoo veelmaal gemelde Refolutie gelegd wordende het voorkomen van alle confufie, het Hof met alle reden bedugt is, dat even hier door een groter confufie zal, en natuurlyker wyze moet ontftaan, terwyl de Ingezetenen op verre na die verzeke- ringe niet zullen hebben, ten opzigte van hare gerufte Inwoninge, als voorheen.

Want om niet alles, 't gene op die materie kan gezegt worden by te brengen, hoe ftaat het niet te denken, dat vele baldadigheden en delicten ongeftraft zullen blyven, wanneer die gefchieden ten platten Lande, en op Plaatzen daar geen Guarnifoen gevonden word, en de Militaire Regter verre van de hand is, waar van 't Hof in ftaat zoude zyn aan U Ed. Mog. te fuppediteren een éclatant Geval, voor weinige dagen gebeurd in de Grietenye van *West-Stellingwerf*, waar van 't Gerechte wel beoorlyke Informatien genomen, en die aan 't Hof overgezonden heeft, dog vond zig 't Hof tot haar fmertelyk leedwezen buiten ftaat, ten nutte van de goede en lydende Ingezetenen zodanig te difponeren, als 't zelve volgens gepræfteerde Eede anderzins verpligt was geweest te doen.

Als men boven dien eens nagaat de toefland en Regeerings-Form van onze Provintie, zal geen Menfch van een onpartydig oordeel anders kunnen denken, als dat 't cefferen van 't regt van præventie voor het lieve Vaderland, en de goede Ingezetenen van dien nadelig moet zyn.

Immers dat de Neder-Regters niet met die accuratefte, als 't wel hoord, zullen vigileren in 't ontdekken van delicten door Militairen gepleegd, is zeer ligt te bevroeden, gemerkt tuffchen deze en den Militairen Regter geen de minfte subordinatie plaats heeft, hebbende zelfs U Ed. Mog. by Refolutien van de Jaren 1697. en 1712. aan de Academie van *Francker* de rang voor het Kryfs-Gerechte toegekend, hoe veel te meer derhalven aan de refpective Magiftraten.

Ja hoe zoude by mogelykheid het regt van præventie occasie tot confufie kunnen geven, daar 'er niet zekerder is, als dat even daar door de refpective Regters tot het betragten van haar pligt worden aangemoedigt.

Eindelyk kan men niet zonder aanmerkinge pafferen, dat 't gemeen in den Jare 1673. te zien uit het Reglement en Ordonnantie reforma-

toir van den zelven Jare, als ook nu nog onlangs in de bekende troubles van den Jare 1748. volgens 't 3. Art. van de Notificatie van den 5. Juny, met veel empressement heeft gewild, dat 't Hof van Vriesland behoude een vrye Oeffeninge van de Justitie, zonder eenige belemmeringe, na de Instructie aan den Hove gegeven; tot een incontestabel bewys dat men 't Hof altoos heeft aangemerkt als het steunsel van de veilige en geruste Zamenlevinge der goede Ingezetenen.

Zynde het dies te meer te remarqueren, dat men daar nog om gedagt heeft in den Jare 1748. wanneer de Menschen eerder door furien, als door redelyke begrippen schenen bestierd te worden.

Wy bekennen wel, dat wylen Zyne Doorl. Hoogheid Glor. Ged. in de gehoudene Conferentien aan onze Commissariën heeft geobjiciëert een Argument, wel niet direct ingerigt om onze redenen te refuterer, maar 't welke by consequentie daar toe scheen getrokken te worden, zodanig als wy daar af hier voren reeds mentie hebben gemaakt.

Wy betuigen alle eerbied en veneratie te hebben voor de hoogwyze sentimenten van wylen Zyne Doorl. Hoogheid, en begeeren daar omtrent aan niemand te cederen.

Dog moeten egter betuigen, dat wy bezwaarlyk zouden kunnen komen tot die gedagten, dat het een gegrond Argument zoude zyn, het is voormaals in andere Provintien, alwaar Zyne Hoogheids illustre Prædeceffeurs Stadhouders zyn geweest, en teffens bekleedet met het Hoge Character van Capitein Generaal van de Unie, zoo gebruykelyk geweest, gevolgelyk het moet nu in Vriesland ook zoo zyn.

Immers het is te bekend, dan dat het hier behoefd bewezen te worden, dat een ieder der respectieve Provintien heeft zyne afzonderlyke Regeerings-Form, en dat de respectieve Souverainen hebben de Magt en Faculteit, om, gelyk omtrent andere Zaken, zoo ook omtrent de administratie van de Justitie zodanige Reglementen te maken, als meenen met het interest hunner Ingezetenen overeen te komen, gelyk zulks door die van Vriesland is geschied omtrent de præventie van gemeene delicten, geperpetreerd door Militaire Personen, met relatie tot 's Hof's Jurisdicctie, zoo als getoond is.

Om nu niet te melden, dat ook in Holland in vorige tyden het Hof van Justitie het regt van præventie heeft zoeken te defenderen, en dat 'er wel exempelen kunnen worden aangetoond, dat Militaire Personen, zelfs in die tyden, door den Civilen Regter zyn gestraft.

En wat aanbelangt het Hoge Character van Capitein Generaal van de

Unie, wy erkennen die te zyn een zeer illustre digniteit, hebben daar voor zoo veel eerbied als iemand ter wereld, en inerken die gene die met die verhevene waardigheid bekleed is uit dien hoofde aan als het eerste en eminente Hoofd van de Militie.

Dog hoe hoog aanzienlyk ook die waardigheid is, het komt ons egter voor dat de qualiteit van Stadhouder en Capitein Generaal van een Provincie, *binnen in die zelfde Provincie* prævaleert boven die van Capitein Generaal van de Unie, een zaak die wy niet denken dat by iemand zal worden gecontesteert, en bygevolg geen bewys van noden heeft.

Heeft nu Zyne Doorl. Hoogheid Glor. Ged. uit kragte van de qualiteit, als Stadhouder en Capitein Generaal van deze Provincie nooit gevordert, dat het regt van præventie meermalen gemeld, zoude cessereren, zoo kunnen wy voor ons niet wel vallen in dat gevoelen, dat de combinatie van die twee hooge qualiteiten dat zoude vorderen.

En dat wel tegens zoo veele en significante Resolutien, zoo als hier is getoond.

Boven het gezegde dient nog wel geremarqueerd te worden, dat in deze onze Provincie werd gevonden een Militaire Regtbank, hoedanige zig in geen andere Provincie bevind.

Een Regtbank niet gefubordineert aan den Hogen Krygsraad, nog aan eenige Militaire Regter.

Ook niet, zoo veel wy kunnen zien, aan de Capitein Generaal van de Unie in die qualiteit.

Maar aan de Hoge Regeeringe alhier, en aan de Heeren Stadhouders als Stadhouders van deze Provincie, voor zoo verre de Ed. Mog. Heeren Staten dat regt aan haar hebben opgedragen.

Dit alles zoude kunnen worden aangetoond en in 't klare dagligt gesteld, indien het onze intentie was na te gaan en open te leggen, hoedanig het zig heeft toegedragen in tyden, wanneer aan 't Hoofd van de Militie een Capitein Generaal van de Unie, en teffens een particuliere Stadhouder van deze Provincie gevonden wierd.

Ook in die tyden wanneer die Heeren Stadhouders waren in de minoreniteit.

Maar wy denken dat die Zaken zoo bekend zyn dat dezelve geen verdere adstructie verdienen.

Ten besluite moeten wy hier byvoegen, dat schoon de zoo veelmaal gemelde Resolutie van U Ed. Mog. zig alleen bepaald tot Militaire Personen, en dat dezelve behoorde te zyn van een strikte inter-

pretatie, vermits daar door van den eenen Regter word afgenomen een regt, het welke hy van te voren hadde, en tot een ander overgebragt, het Krygs-Geregte zulks nu zelfs extendeert tot Vrouwen, Kinderen en Domestiken, schoon niet geënrolleert.

Het zy ons gepermitteerd, Ed. Mog. Heeren, te vragen, waar zal dit eindelyk heen?

Wy verzoeken derhalven met veel eerbied, dat het U Ed. Mog. behagen mag, deze Zaak, en de zoo gewigtige redenen by ons hervoord gebragt in een ernstige overweginge te nemen, ende na zulks de zoo veelmaal gemelde Resolutie van den 28. December 1748. wederom in te trekken en te verklaren, dat by 't Hof van Justitie ingevolge de Resolutie van den 20. November 1663. en van 't Reglement van Wylen Zyne Doorl. Hoogheid Glor. Ged. beide door alle de Leden van 't zelve Hof op 't alderplegtigste bezworen, de volle zo crimineele als civile Justitie, *zoo als van Ouds gehad hebben*, zal worden geëxerceerd, gevolgelyk het regt van præventie omtrent Militaire Delinquanten in gemeene delicten weder hersteld.

Wy hebben gemeend dit verzoek aan U Ed. Mog. te moeten doen, wilden wy ons niet bloot stellen voor regtmatige verwytingen zoo van ons zelve, als van het gemeen en onze posteriteit.

En hoe ook deze zoo gewigtige Zaak by U Ed. Mog. mag werden begrepen en afgedaan, Wy zullen althans by ons zelve hebben die gerustheid, dat aan onze pligt hebben voldaan.

Eindigende beveelen wy U Ed. Mog. in Godes Heilige en gunstryke bescherminge, en blyven

EDELE MOGENDE HEEREN,

U Ed. Mog. Dienstwillige

De Raden 's Hof's van Vriesland.

In kennisse van my

Was getekend

H. W. v. PLETTENBERG.

*Nadere Deductie overgebragt door Commissarien van het Hof,
den 5 December 1752.*

EDELE MOGENDE HEEREN,

HEt is nu een geruime tyd geleden, dat 't Hof zig Amptshalven verpligt heeft gevonden, in een Deductie te vervatten, en ter

deliberatie van U Ed. Mog. over te brengen, de redenen en gronden, waar op 't zelve hadde verzogt, dat het U Ed. Mog. behagen mogte buiten effect te stellen zekere Resolutie, genomen den 28. December 1748. waar by het regt van præventie omtrent gemeene delicten, gepetpetreert door Militaire Perfonen, ten eenemaal wierde vernietigd, en de cognitie daar over aan den Militairen Regter gedemandeert, niet tegenstaande 't Hof altoos, zoo voor als na de erectie van de Republyk omtrent zulke Delinquanten onbelemmerd regt heeft gesproken, welk regt ook aan 't zelve by 't Reglement van wylen Zyne Doorlugtigste Hoogheid Glor. Ged. de dato den 28. December 1748. op 't alderkragtigste is bevestigd, en tot welkers onderhoudinge alle de Leden van 't Hof zig by gestaafden Eede hebben verbonden.

Wanneer wy, Edele Mogende Heeren, by herdenkinge met attentie nagaan die aldaar van ons voortgebragte redenen en middelen, gegrondet op de fundamenteele Constitutie onzer Regeeringe, komen ons dezelve zoo convincant en overtuigende voor, dat wy in opregtigheid geloven, dat niemand daar tegens eenige objectie van gewigt maken, veel weiniger dezelve eenigzins enerveren kan, hoedanig ook deze Zaak van een ieder zoo binnen als buiten de Provintie word geconfidereert, het welke aan ons een byzondere vergenoeginge geeft.

Wy zouden derhalven met veele vrymoedigheit een nadere Resolutie omtrent dit gewigtig Stuk, waar aan de veiligheid en de gerufte zamenlevinge der goede Ingezetenen voor een groot gedeelte afhangt, hebben afgewagt.

Edog wegens de korthaid des tyds en de menigvuldige gewigtigē deliberatien van U Ed. Mog, daar omtrent tot nog toe niets naders geresolveerd zynde geworden, zoo heeft een zeer élatant geval, voor weinige weken gebeurd, ons genooddrongen het voormaals gedane verzoek te herhalen, en op nieuw daar op ten kragtigsten aan te dringen, als wordende wy wederom geturbeert en belet de Justitie zodanig te administreren, als van ouds is geschied, en zoo als wy daar toe volgens onze pligt en gepræsteerde Eeden verbonden zyn.

Het Geregte van *Wonseradeel* ons door het overzenden van behoortlyke Informatien hebbende berigt gedaan, dat 'er onder den Dorpe *Ferwoude* was gevonden een dood Lighaam van een Mansperfoon, waarschynelyk vermoord, hebben wy ten alderspoedigsten derwaards gezonden ter examinatie van het dode Lighaam twee Doctores Medicinæ en twee Chirurgyus; uit welkers rapport en geëxtendeerde Ver-

klaringe bleek, dat dit Mensch op een jammerlyke en execrable wyze was vermoord geworden.

Wy hebben het gementioneerde Geregte verzogt en Amptshalven geordonneerd, alle mogelyke devoiren ter ontdekkinge van dit fait aan te wenden.

En teffens den Procureur Generaal geinjungeert, niets te verzuimen wat dienen konde, om na de Daders van deze Gruweldaad onderzoek te doen, en dezelve, zoo mogelyk, magtig te worden.

Onzen yver en de pryswaardige attentie van den zelve Procureur Generaal zyn ook, zoo wy denken, geenzins vrugteloos geweest.

Althans wy hebben het genoeg, dat twee Perzonen, zig zeer waarfchynelyk aan dit verfoeyelyk Stuk fchuldig hebbende gemaakt, in goede verzekeringe op het gedemolliëerde *Blokhuis* werden gedetineerd.

Nauwelyks was ook de laaft gepasseerde Vacantie ten einde gelopen, of onze eerste en voornaamfte bezigheid was, met deze zoo gewigtige Zaak een aanvang te maken: En waarlyk geen wonder.

Want onze gemoederen waren ten uiterften aangedaan, wanneer wy dagten, dat het Bloed ongewroken leggende op ons Vaderland, en wel dat Bloed, dat op zulk een godloze en verraderlyke wyze was vergoten, om wrake zoude roepen na boven, en GODS toorne regtvaardig tegens ons zoude doen roken, zoo wy niet met de uiterste naarftigheid, na een genoegzame overtuiging, door het oeffenen van een geproportioneerde straffe, dezelve zогten te stillen.

Maar ziet, Ed. Mog. Heeren, in deze onze pogingen ter voldoeninge van onzen Eed en pligt aangewend, en te gelyk ter bevorderinge van 't heil der Ingezetenen, worden wy wederom belemmerd door den Militairen Regter, eifchende van ons overgave van eene der geconfineerde Perfonen, zeggende dezelve in Militairen dienst te zyn.

Dat wy nu aan dit gerequireerde verzoek niet konden voldoen, zal niemand, die overweegd waar toe wy by Eede verbonden zyn, en dat U Ed. Mog. hare nadere deliberatien over deze zoo gewigtige Stoffe nog niet ten einde hebben gebragt, ligtelyk kunnen tegenspreken.

Zouden wy geheel stille zitten en geen nader aanzoek doen in een Zaak van dat uiterfte belang, terwyl het vergoten Bloed ongewroken bleef, ook dat was van getrouwe Regters niet te vergen.

Wy hebben derhalven, na een ryp overleg, goed gevonden in een

gehoudene Conferentie met de Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie te verzoeken Uitschryvinge van een extraordinaris Landsdag, ten einde ons alzo occasie mogte gegeven worden, om deze Zaak op nieuw voor te dragen en nader aan te dringen.

En vermits Hooggedagte Heeren Gedeputeerde Staten aan dat ons verzoek geredelyk hebben voldaan, zoo vleyen wy ons met die hope, dat ook U Ed. Mog. aan ons de Justitie wel zullen willen doen van te geloven, dat de liefde voor de gerechtigheid, gepaard met de genegenheid om aan onzen pligt te voldoen, de eenige bewegende oorzaak is geweest van deze onze gehoudene conduite, en dat dienvolgens dezelve van U Ed. Mog. ten vollen zal worden geapprobeerd.

Te meer daar wy ons verzekerd houden, dat U Ed. Mog. met ons van een gevoelen zullen zyn, dat 'er voor een Regter niets betamelijker is, als, zoo veel in zyn vermogen is, alles aan te wenden wat dienen kan om de zwaarste delicten, inzonderheid die van onschuldig vergoten Bloed, op het alderpoedigste te doen straffen, zoo tot boetinge van die misdaad zelve, als tot een afschrik van andere.

Wat nu de Zaak zelf belangt, wy zullen niet herhalen de redenen en middelen in onze vorige Deductie in 't breede gemeld, maar ons met alle eerbied tot dezelve gedragen.

Zullende nu maar alleen met relatie tot dit geval daar by voegen, dat het zelve ten alderklaarsten aantoonde, dat onze sustenue by vorige Deductie aangedrongen, dat namelyk de Militaire Regter onmogelyk in staat is de geperpetreerde delicten behoorlyk te ontdekken, en de schuldige te straffen, op onwrikbare fundamenten steund.

Terwyl wy ons verzekerd houden, dat zoo de Civile Regter, en inzonderheid het Hof niet getragt hadde met de uiterste omzigtigheid de misdaad te ontdekken, dezelve noit aan den dag zoude zyn gekomen, ten minsten niet zoo, dat de gesuspecteerde Personen in handen van de Justitie waren geraakt.

Dat men nu het Hof, de Opper-Regter in den Lande zynde, en aan wien door den Souverain zulk een uitgestrekte Magt gegeven is, zodanig ten dienste van den Militairen Regter zoude gebruiken, dat men 't zelve, de delicten door haar ontdekt, en de schuldige geappreheedeert zynde, als dan zoude noodzaken de geconfindeerde Delinquanten ter Judicature van een ander Regter over te geven, wat Mensch van een gezond oordeel zoude in die gedagten kunnen vallen?

Wy houden ons verzekerd, dat U Ed. Mog. veel te aquitabelder sentimenten in haren boezem voeden, als dat dezelve zulks van ons zouden vergen.

En egter indien de civile Regter zig geheel qname te onttrekken het onderzoek van delicten door Militairen gepleegt, of daar op met geen behoorlyke attentie agt mogte geven, wat zou 'er niet een wyde deure worden geopend, om allerlei soorten van misdaden, zoo van Moord en Doodslag, als van Huisbraak, Diefftal, Overspel en wat dies meer is, te plegen?

Wy hebben in onze vorige Deductie een notabel exempel, in de Grietenie van *West-Stellingwerf* voorgevallen, aan U Ed. Mog. gesuppeditteert, wy zouden nog meer gevallen van die en nog erger natuur, zoo tot *Harlingen* als in *Collumerland* en *Haskerland* geperpetreert, kunnen aan de hand geven, maar de Zaak straalt zoo klaar in de ogen van een yder een, dat men zig kan dispenseren daar van een woord meer te melden.

Eindelyk zullen wy hier ten besluite byvoegen, dat, voor zoo veel ons præparatorie gebleken is, het volstrekt nodig is, dat de Zaak van deze beide gedetineerde Personen door een en dezelfde Regter werde behandeld, terwyl dezelve nog niet is gebragt tot behoorlyke maturiteit.

Ja wy durven met vrymoedigheid zeggen dat die Persoon, die gezegt word een Militair te zyn, bezwaarlyk tot overtuiging zal kunnen worden gebragt, zoo hy onder de Judicature van een ander Regter gesteld, en zyne Zaak afzonderlyk behandelt werd.

Wy verzoeken derhalven als nog met alle schuldige eerbied, dat het U Ed. Mog. behagen mag, weder in te trekken ofte ten minsten te stellen buiten effect, de meergemelde Resolutie van den 28 December 1748. en diensvolgens wederom te herstellen het regt van præventie ontrent gemene delicten, geperpetreert door Militaire Personen, conform de Resolutie van den 20 November 1663. en 't Reglement van Wylen Zyne Doorl. Hoogheid Gl. Ged. van den 21 December 1748.

Wy vinden ons dies te meer vervrymoedigt om dit verzoek met nadruk aan te dringen, vermits de Militaire Personen in minder gevallen, als daar zyn het contravenieren van 's Lands Lysten en van het Reglement op de Jagt, subjeet zyn aan de Judicature van 't Collegie der Heeren Gedeputeerde Staten en van 't Jagt-Geregte respectivelyk, als de ordinaire en competente Regters.

Wat

Wat redenen in de Wereld kunnen 'er nu worden uitgedagt, waarom die zelfde Militaire Perfonen in zwaardere gevallen, als daar zyn het perpetreren van Criminele ja Capitale delicten zouden worden geëximeert van de Judicature van die Regter, die altoos by prævèntie over haar heeft regt gefproken, en die ongelijk meerder middelen aan de hand heeft om de misdaden te ontdekken, als die Regter, aan wien nu de Judicature privative zoude worden aanbevolen? Waarlyk geene.

Eindigende beveelen wy U Ed. Mog. in de befcherminge des Alderhoogften, en blyven

EDELE MOGENDE HEEREN,

U Ed. Mog. Dienftwillige

De Raden 's Hof van Vriefland.

In kenniffe van my

Was getekend

J. V. ACRONIUS.

H.

den 3 Augusti 1663.

DE Heer Pensionaris van SLINGELAND heeft ter Vergadering gerapporteert de confideratien ende 't Advys van de Heeren Haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerden, hebbende ingevolge ende tot voldoeninge van derzelver Resolutie Commifforiaal, in dato den zevenentwintigften der voorleden Maand, geëxamineert ende overwogen 't gunt ten zelven dage by de Heeren *Nieroop* en *van der Graaf*, als Gecommitteerdens van den Præsident ende Raden van den Hove ter Vergaderinge is geproponeert geweest, ende namentlyk of Haar Ed. Groot Mog. Resolutie van den dertigften September des Jaars zestien hondert vierenvyftig, applicabel is op de Officieren van de vier Compagnien Guardes, Haar Ed. Groot Mog. alhier in Loco bewakende, ende specialyk mede of de Perfoon van *Cornelis van Beaumont*, minderjarige Zoone van *Johan van Beaumont*, Lieutenant Colonel ende Capitein van een van de voorsz. 4 Compagnien Guardes, over zekere quæsture geïnfligeert aan *Rochus van der Does*, Zoon van Meester *Willem van der Does* Burgermeester van 's Gravenhage, conveni-

venibel is voor den Welgem. Hove, of wel voor Schepenen van s'Gravenhage voornoemt, voor dewelke hy nu eenige weken voordien door den Officier van de plaatze gedagvaard is geweest, ook dienthalven gehoord ende ingenomen de redenen ende motiven by die van den voorz. Hove ter eenre, en by die van den Hage ter andere zyde daar over ingebragt, beide op 't voorz. voorval ten aanzien van de Controverse Jurisdictie Haar Ed. Groot Mog. interpretatie en determinatie verzoekende;

Waar op gedelibereert zynde hebben Haar Ed. Groot Mog. verstaan ende verklaart, dat den voorn. *Cornelis van Beaumont*, om verscheide consideratien ten dezen militierende, over voorz. voorval ten regte gesteld moet worden voor den Præsident en de Raden van den Hove, zonder dat egter daar mede verstaan word in 't generaal, ende in *thesi* gedecideert te wezen, voor wien de Capiteinen ende andere Officieren van de voorz. Compagnien Guardes justitiabel zyn, ende zonder dat 't gene voorz. is tot de Soldaten van dezelve Compagnien getrokken zal mogen werden in eenige consequentie, daar van de gerequireerde aanschryvinge aan den Præsident ende Raden van den voorz. Hove, mitsgaders aan den Bailluw ende die van den Gerichte van s'Gravenhage voornoemd, gedaan zal worden, om haar respectivelyk daar naar te reguleeren, ende te gedragen; Zullende voorts ook de bovenstaande Haar Ed. Groot Mog. Resolutie by Extract authentycq, den Præsident ende Raden van den Hogen Rade toegezonden worden, om te strekken tot derzelve narigtinge, des werden de opgem. Heeren Haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerdens mits dezen wyders verzogt, de verdere Ingredienten van de voorgeroerde Hare Resolutie Commissoriaal mede ter handen te nemen, ende zoo haast doenlyk af te doen.

I.

Brief van Zyn Hoogheid aan het Hof van Holland, wegens de Militaire Jurisdictie.

EDELE ERENTFESTE, &c.

DE tyd ons voor het jegenwoordige niet toelatende met U Ed. in het lange en brede te confereren, over het different dat althans menigmaal voorvalt over de Jurisdictie van de Ordinaris Rigter in Burgerlyke en Militaire Zaken, zoo wel ten aanzien van het Civil als Crimineel. Zoo hebben Wy geoordeeld, dat by provisie, ende tot dat Wy met U Ed. diesaangaande nader zouden hebben gedelibereerd, zoude kunnen worden vastgesteld, dat geene Politicque of Burgerlyke Personen, nog in Civile of Crimineele Zaken zouden kunnen worden geconveniëert of aangesproken voor den Krygsraad, ten ware de voornoemde Crimineele Zaken zodanigen Militairen delict impliceerden en met zig bragten, dat alleen tot kennisse van de Krygsraad zoude behoren te specteren, dat in Civile Zaken alle Politicque of Burgerlyke Personen, iets te eiffchen hebbende van Militaire Personen, hare actie zouden mogen instituëren voor den Ordinaris Civilen Regter, en dat de Militairen haar aldaar zouden moeten verantwoorden, dat twee Militairen over Civile Zaken, elk van den anderen te eiffchen hebbende, zulks mede zouden moeten doen voor den Ordinaris Civilen Regter, maar zoo wanneer Militairen eenige quaestie zouden mogen hebben over hare Soldy of Gagie, dat het zelve zoude behoren te werden getermineerd voor den genen, die van ouds daar toe zyn gequalificeert geweest, en zoo wanneer eenige Militairen zouden mogen komen te begaan eenige delicten, die men noemd gemeene delicten, dat daar omtrent præventie, zoo voor den Burgerlyken als Militairen Regter behoorde plaatze te hebben, zoo wanneer die delicten zyn begaan aan, of omtrent Burgerlyke Personen, of hare Goederen en Familien, invoegen dat den Regter, 't zy Burgerlyk, 't zy Militair, die eerst zoude mogen hebben gepræveniëert, competent zoude behoren te wezen, zoo nogtans dat den Militairen Regter nooit tegens Politicque of Burgerlyke Personen zoude mogen procedeeren, uitgenomen

alleen in delicten, die als voorschreven is, gants en t'eenemaal Militair zouden wezen.

Dat ook zoo wanneer in materie van duël quaestie zoude mogen voorvallen, tusschen een Militair en Burgerlyk Persoon, de Regtspleging over de Burgerlyke Persoon voor den Ordinaris Regter zoude behoren te werden voltrokken, maar zoo wanneer de quaestie in het Crimineel zoude mogen voorvallen tusschen twee Militairen, zonder dat de Burgerlyke Perzonen daar mede zouden wezen geïntereffeerd, of over delicten, die by den Regter genoemd en gehouden worden voor Militair, dat als dan de Judicature daar over alleen zoude behoren te competeren aan den Militairen Regter.

Wy hebben geoordeeld, dat deze Onze goede meining zoude kunnen dienen om by provisie, en tot dat wy nader met U Ed. daar over zouden hebben gedelibereerd, weg te nemen de verschillen, die in diergelyke Zaken zouden kunnen voorvallen, en vertrouwende dat dit met U Ed. goede intentie zal accorderen, zullen wy U Ed. 't voorschreven overlaten en recommandeeren, de differenten by provisie als voren daar na te zullen reguleren, en Ons hier toe verlatende, beveelen Wy U Ed. hier mede &c.

K.

IN 't begin van deze Maand quam alhier een Brief van den Commandeur van *Tzendyke*, van dato den 26. November, houdende tyding van een excessif, boos ende onmenschelyk stuk werks, diergelyke men zedert de Vrede met Spangien, en 't eindigen der Kerkelyke Persecutien, hier te Lande nooit hadde gezien, dat Sondags den 25. omtrent des middags agt Spaanse Ruiters op den *Ouden Man*, onder het doen van den Godsdienst aldaar in de Kerke waren ingedrongen met haar Zydgeweer, Pistolen en Carabynen in de handen, latende twee van de haren voor de deur van de Kerk, om dezelve te verzekeren en hare Paarden vast te houden, de gene die in de Kerk waren, vraagden den Predicant, door wiens last ende autoriteit hy daar predikte? die tot antwoord gaf, ingeval zy hem wilden brengen by de gene die haar zulks hadde gelaft te vragen, 't zelve zoude bekend maken, waar op eenige derzelve op den Predicant zyn toegeschooten, hem van de Predikstoel aftrekkende, zeer deerlyk hebben mis-

handeld, gevende denzelven verscheide wonden met hun Zydgeweer in 't hoofd en andere deelen van 't Lighaam, tot zeven à agt in 't getal, latende hem voor dood leggen, voorts aanvallende op die van den Kerkenraad, en de andere Toehoorders die haar in de Kerk vonden, eenige derzelve zeer gequetst, ende zoo voorts Mans ende Vrouwen tot op het Hembd uitgetrokken, den Bybel ende andere Boeken tot den Godsdienst daar vindende, aan stukken gehouwen ende met hare tanden van den anderen getrokken, ende na dat haren geroofden Buit in Zakken hadden gepakt, zyn andermaal op den Predikant aangevallen, en op 't bevel van een van haar parthyen, die geoordeeld wierd 't meeste gezag te hebben, den Predicant het een Oor van 't hooft afgesneden, dezelve opstekende aan de gene die daar present waren, vertonende, roepende: *Dat is in spyt van de Geusen*, den Predicant liep groot gevaar van 't Leven te verliezen, als mede nog een ander Persoon, die buiten apparentie wierd gehouden van te blyven leven, den Commandeur heeft aanstonds na ontfangen Berigt, onder het geley van een Officier van 't Guarnisoen, vyf en twintig Musquetiers derwaards gezonden, om ware het mogelyk geweest, dezelve te agterhalen, maar waren al een geruime tyd voor de aankomst van de Soldaten in aller spoed geretireerd, het Land ingereeden, het gecommandeerde Volk bragten met haar een oud Burgermeester, doen Schepen van de Wet op den *Ouden Man* ofte *Waterland*, die by den Heer van *Watervliet* wierde gesteld, die beneffens den Schout van die Plaats die al geretireert was, al de gepleegde moedwillen hadden staan aanzien, zonder de minste mine te maken of ordre te geven, van 't zelve aldaar door de Gemeente te doen beletten, en de moedwilligers te doen apprehenderen, ende was niet te twyffelen, ten ware de voorn. Ruiters niet verzekerd en waren geweest, dat geen perykel van die van de Wet aldaar en liepen, om in haar voornemen gestuit te worden, zulke desperate acte niet zouden hebben derven onderstaan, daar zyn ook onder andere twee Personen meer binnen gebragt, den eenen een Waard mede daar wonende, daar gezegt wierd die Ruiters te voren in huis zouden geweest zyn, ende een ander Landsman, die als wanneer den Overlast in de Kerk begon, zou geroepen hebben, *Catholyken in huis*, die alle tot nader order in verzekering wierden gehouden.

Die van 't Vrye tot *Shuis in Vlaanderen* hebben aanstonds eenigen uit den hare derwaarts gecommiteert, dewelke na genomen informatie bevonden, dat ten voorsz. tyd agt Personen te Paard zittende, alle

alle wel gemonteert ende in zeer goede Ordre ende onder dezelve mede een blaauw Liveray, zyn gekomen voor de Gereformeerde Kerk, waar van zes Personen van haar Paarden zyn gesteden, hebbende dezelve in bewaringe gegeven aan den voorsz. Persoon in blaauw Liveray, ende een ander Persoon op schildwagt rydende op en af zekeren Dyk omtrent de voorsz. Kerke, dat de voorsz. zes Persoonen van hunne Paarden gegaan zynde, hebbende in de eene hand een Pistool of Carabyn, ende in de andere een Rappier, waar van twee Persoonen met haar blote Degens in de hand zyn blyven staan in het Portaal ofte deure der voorsz. Kerke, hebbende de vier andere de Gemeente datelyk op het lyf gevallen, ende eerst spreekende in het Wals ende by eenen *Matthieu Rossou*, Officier ofte Schutter derzelver plaats mede in het Wals beantwoord zynde geworden, ende verzogt dat zylieden niemand en zouden beledigen of quetsen, maar gevangen nemen, hebben daar op denzelven Persoon zodanige quetsure in het hoofd gegeven, dat nog pericul van sterven was, waar na gegaan zynde na den Predicant, staande op den Predikstoel, in het midden van zyn Predicatie nog zynde, hebben denzelven van zyn stoel gekrukt, en verscheide Houwen of Kappen op zyn hoofd gegeven, waar van den eenen door den hoed zoo verre is gepenetreert, dat denzelven jegenwoordig, mede niet buiten perykel van sterven was, hebbende hem nog gequetst in den arm ende voet, ende daar na naakt tot op zyn hembd uitgetrokken, ende met zodanige injurie dat zy de voorste slappen van dien mede hebben afgescheurt, gevende hem boven dien verscheide slagen, zulks dat dezelve als dood was leggende gewentelt in het bloed, hebbende hun daar naar begeven na de Gemeente, nog twee anderen gewond en verscheiden zwaarlyk geslagen, ende meest alle van hun klederen berooft ende wyders van het gene dezelve by haar hadden, ende daar inne niet gespaart nog Sexe nog Jaren, ende zelfs onnozele Kinderen uitgetrokken, ook alle de Boeken zoo Bybels als Testamenten in stukken gescheurd ende gekapt, ende dat gedaan hebbende hunnen roof in Zakken, daar toe mede gebragt, hebben gesteken ende nu zoo het schein gereed staande om te vertrekken, een van die voorsz. Rovers die het Commando voerde, zynde een Persoon in zeer goede Ordre, sprekende goede Nederlandse Tale, de plaats aldaar veelyds hebbende gepasseert, zelfs in gezelschap van Luiden van conditie nog die insolentie gebruykte, dat hy met zeer indecente manieren van spreken zeide, dat nu aan de Manspersonen een teken wilde geven, en daar op aan een van zyne Complicen Ordre heeft gegeven,

ven, om den Predicant zyn Oor af te snyden, en daar toe een Mes-
 ter hand gestelt, die daar mede na den voorfz. Predicant zoo moor-
 dadelyk mishandeld is gegaan, ende in koelen moede zyn flinker Oor
 zeer jammerlyk heeft afgesneden, tonende dezelve voor de Gemeente,
 ende in zyn hand als een Trophée verheffende, werdende wyders de
 voorfz. Gemeente aangezegt, dat zy haast wederom zouden komen,
 ende zoo zy de voorfz. Gemeente wederom aldaar quamen te vinden
 als dan de Kerke zouden in brand steken, ende alles vermoorden;
 Van al 't welke onwederleggelyke preuven waren, maar wat Perso-
 nen dezelve geweest zyn, en hadden tot nog toe niet konnen agter-
 halen, gelyk zy mede geen vast bewys en konden krygen, wie van de
 inwoonders daar van zoude hebben kennisse gehad, sterke presump-
 tien waren tegen den Schout aldaar die ten tyde der voorfz. insolentien
 t'huis geweest zynde, en de voorfz. Rovers gezien hebbende,
 nietwes daar tegens en heeft gedaan, en voor haar hebbende gedaan
 citeren ook na hem hebben laten zoeken, bevonden dat zig absenteerde
 of ergens latiteerde, geene mindere presumptien en waren tegens
 den Roomsén Priester aldaar gewoon zyn Misse te doen in een schure,
 want dezelve buyten gewoonte geene Predicatieën maar alleenlyk kortelyk
 Misse gedaan hebbende, was terstond doorgereden, ende wierd
 getuigt dat zeker Schoenlapper de functie doende van Koster ende
 Klokkeluyder van de Paapfē Kerke, in het uitgaan der voorfz. Misse
 zoude gezegt hebben dat ieder na zyn huis zoude gaan, waar op de
 Heer Commandeur LION den zelven voor de komfte van de Heeren
 Gedeputeerden van 't Vrye binnen *Yssendyk* heeft doen ophalen, gelyk
 hy mede heeft doen gevangen nemen eenen *Lieven Neyt* oud Burger-
 meester ende voorschepen aldaar, ter oorzake dat hy de voorfz. Rovers
 gezien hebbende geen Order en had gegeven om zulks door de
 Gemeente te laten beletten, niettegenstaande eenige zelfs van de
 Roomsgezintheid zynde, hem daar over hadden aangesproken, zynde
 mede nog opgehaalt een *Christiaan de Vildere* op presumptie dat aldaar
 eenige van de Rovers zouden hebben gelogeert, en nademaal de voorfz.
 Personen waren opgezeten van den Lande van de Vrye, ende niet
 subjeet aan de Militie, ook niet gevangen in flagranti delicto, hadden
 zy de voorfz. Personen door haar voorfz. Gedeputeerden gedaan recla-
 meren, maar zulks niet konnen obtineren, ja zelfs niet mogen exami-
 neren, niettegenstaande op haar Jurisdicte binnen *Yssendyke* voorfz.
 wierden gedetineert, verzogten overzulks aan Haar Hoog Mog. dat
 den voorfz. Heer Commandeur mogt worden aangeschreven de voorfz.

Personen aan haar te laten volgen, zynde de voorz. Heer LION van wegen Haar Hoog Mog. wel gelaft omme de fterke hand tot maintenance van de Gereformeerde der voorz. plaatfe, des verzogt zynde te verleenen, maar daaromme niet gequalificeert, om te benemen de Jurisdic tie, hen, (Heeren van 't Vrye) by Commiffie van Haar Hoog Mog. gegeven, verzoekende derhalven dat Haar Hoog Mog. daar op met ten eerften geliefden te difponeren.

Zondag den 2. December, ten elf uuren na de Morgen Predicatie is gehoord het rapport van de Heeren Haar Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Zaken van Vlaanderen, agtervolgens derzelve Refolutie van den 1. gevifiteert en geëxamineert hebbende het beraifoneert Advys van den Raad van Staten, ten zelve dage alhier in den Hage geformeert op de Miffive van *Elias de Lion* Commandeur van *Yfendyke* gefchreven aldaar den 26. November laaftleden, daar by advertteerde dat agt Spaanfche Ruyters den 25. derzelve Maand omtrent den middag op den *Ouden Man*, onder het doen van den Godsdienft, aldaar in de Kerke ingedrongen waren met haar Zydgeweer, Piftolen en Carabyns in de hand, den Predikant van de Predikftoel afgetrokken ende in 't hoofd als andere deelen van 't Lighaam verfcheide wonden geïnfligeert, ende voorts die van den Kerkenraad als andere toehoorders zeer gequetft, ende wyders Mannen ende Vrouwen tot het hembt uitgetrokken hadden, den Bybel ende andere Boeken tot den Godsdienft nodig, in ftukken gehouwen en met haar tanden van den anderen getrokken haren geroofden buyt in Zakken gepakt, ende den Predikant het Oor van het hoofd afgefne den, dewelke gevaar van zyn Leven was lopende, ende nog een ander Perfoon die buiten apperentie gehouden wierd van in 't leven te blyven als ook den Brief van de Gedeputeerden uit 't Collegie 's Lands van Vryen, reziderende tot *Sluys in Vlaanderen*, gefchreven tot *Yfendyke* den zeventwintigften November laaftleden, mede houdende advertentie van de voorz. fanglante excessen en attentaten met verzoek dat den Commandeur van *Yfendyke* voorn. geordonneert mogt worden de gefaifeerde drie Perfonen, aldaar aan 't voorn. Collegie van den Vrye als derzelve competenten Regters, ende geenzints fubject aan de Militie over te leveren.

Waar op rypelyk ende aandagtelyk gedelibereert zynde, ook gelet op 't voorz. beraifoneerde Advys van den Welgem. Raad van Staten, mitsgaders op de Confideratiën van gem. Heeren Haar Mog. Gedeputeerden by haar voorz. Rapport gemoveert, is goedgevonden ende

ende verstaan, nademaal de voorsz. Excessen niet alleen zeer sanglant, maar barbarisch, ende zelve ongehoord waren in openbare Oorlogen tusschen Vyanden, vervreemd van de kennis van den waren GOD, onder dewelke de natuurlyke reden, vreze GODS, ende het Volkeren Regt, door quade Zeden niet t'eenemaal zyn geëstouffeert, dat daarom de gelegentheid van deze abominable Zake, door de Heeren *Huygens* ende andere, Haar Hoog Mog. Gedeputeerdens tot de Spaanse Zaken, zouden werden geprefenteert aan de Heer Ambassadeur van Spangien, alhier residerende, ende vervolgens geïnstituert, ten einde hy Heer Ambassadeur die Zake daar henen dirigeerde, dat de handdadigers aan 't voorn. Schelmstuk wierden geapprehendeert, en zonder uitstel herwaards overgezonden, om anderen ten exempel gestraft te worden, ende dat boven dien uit de Name van Haar Hoog Mog. aan den Heer *Connestabele van Castilien* ende *Lion*, ten zelve fine in de ernstigste termen geschreven zoude worden, en den Resident *Sasburg* gelaft, om met een mondelinge aansprake Haar Hoog Mog. ferieuze intentie te seconderen, ende op 't kragtigste te appuyeren: ende dat ingevalle meergem. Heer *Connestable*, buiten vermoeden het voorsz. fait mogte conniveren, ofte daar in delay ofte weigering van Justitie quame te gebruiken, Haar Hoog Mog. in zulken gevalle genooddrukt zouden worden, zodanige extraordinaire en extreme remedien by der hand te nemen, als tot protexie van de Ingezetenen, Religie ende Dienaren des Goddelyken Woords zouden dienen, ende dat aan den gem. Commandeur tot *Tzendyke* geschreven zoude worden, dat hy de Personen by hem al bereids wel en te regt in apprehensie genomen, met de Informatien, Bewyzen en alle verdere nodige bescheiden in vaste en goede verzeketheid zoude hebben te zenden aan den Bailluw, Burgermeesteren ende Schepenen van de Vryen, aan dewelke in gantsch ernstige termen gecommandeert wierd, om *in loco* van 't begane delict ende elders, des noods zynde, alle mogelyke grondige Informatien te nemen tegens de Complicen ende alle andere, die eenigermaten aan 't voorn. fait zouden mogen hebben geparticipeert, ende vervolgens te administreren vigoureuse Justitie, als in rigueur van Regten, ende na de atrociteit van zodanige horrible delicten, wierd gerequireert; Dat ze ook Haar Hoog Mog. van tyd tot tyd zouden hebben te berigten, wat by hun dienaangaande zoude wesen gedaan en verrigt, ende wat daar op zoude zyn gevolgt, nevens overzendingen van Copyen van Informatien albereids genomen ende nog te nemen, ende dat voorsz. aan alle Gouverneurs, Commandeurs,

Officieren en Justicieren in Vlaanderen, onder het gebied van Haar Hoog Mog. ressorterende, zoude worden gelaft, de voorn. Hoog-Bailliuw, Burgermeesteren en Schepenen daar in alles de behulpzame hand te bieden, wyders zyn de voorn. Hoogbailliuw, Burgermeesteren en Schepenen geauthoriseert uit den naam ende van wegen Haar Hoog Mog. by Publicatie aan die gene, dewelke eenige van de voorsz. handdadigers zoude weten aan te wyzen, zodanig dat dezelve in hetenisse ende handen van de Justitie zouden komen, te beloven een somma van duizend Ryksdaalders voor ieder van dezelve handdadigers, ende dat de voorsz. præmien ook effectivelyk ende metter daad by Haar Hoog Mog. zouden worden voldaan, alzo Haar Hoog Mog. deze Zaak op het hoogste ter herten waren nemende, ende nadien te bedugten stond, dat de voorsz. Moetwilligers tot deze sacrilege ende barbarische wreedheid door eenige van de Paapsche genaamde Geestelykheid, ende andere bittere Paapsgezinden daar omtrent, zouden zyn geïnstigeert, dat derhalven deze Haar Hoog Mog. Resolutie aan de Heeren Staten van de respectieve Provintien copiëlyk overgezonden, ende Haar Ed. Mog. sericuslyk verzogt zouden worden, dat derzelve goede voorzorge geliefde de Placaten tegens de Paapse Geestelykheid ende Paapsgezinden, met bewilliging van alle de Bondgenoten gearresteert ende geëmaneert, na hare forme ende inhoud strictelyk te doen executeren, ende dat dezelve aan geene Paapse Geestelykheid voortaan eenige verloven wilden geven, gelyk Haar Hoog Mog. gemeint waren, t gene voorsz. is in 't District van de Generaliteit mede te practizeren: Werdende voorts ook hier van Extract gezonden, aan den meergem. Raad van Staten om te strekken tot derzelve narigtinge.

L.

OP den 28. February 1658. is op de Requeste van *Melchior van der Kerkhoven*, Rentmeester van Zyn Hoogheids Domeinen van de *Niervaart*, en *Johan van Son* Secretaris der voorsz. Stede, die gezeyd wierden, gedurende de vorst by nagt over de Wallen in de Stad gekomen te zyn, en daar over by Capitein *Frederik van der Myle*, als oudste Officier commanderende binnen de voorsz. Stede, door den Auditeur van het Guarnisoen aldaar in hare Huizinge waren gedaan gyzelen, die ook binnen hare Huizen bragten verscheiden gewapende Soldaten, niettegenstaande zy waren Burgers, ende Ingezetenen der

voorz. Stede, ende onder geen Krygsraad en stonden, jegens den voorz. Capitein *van der Myle*, Auditeur ende alle anderen, die hem parthye zoude willen maken, verleend Mandament, pœnaal, ende ge-exploicteert zynde, aan den Hove verzogt, dat het voorz. Mandament pœnaal mogte worden ingetrokken, waar op by den Hove gedelibereert ende op alles rypelyk gelet zynde, is verstaan, dat het voorz. Mandament wel ende te regte was verleend, en dienvolgende niet en konde worden ingetrokken, het welke gebragt wezende in de Vergadering, van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Westvriesland, alwaar men de voorz. Criminele Proceduren van den Krygsraad zogte te justificeren ende goed te maken, dat zy daar toe waren gequalificeert, zyn de Heeren *de Raad* ende *van der Graaf* van wegen den Hove gecommiteert, om hare Groot Mog. aan te wyzen de incompetentheid van de Proceduren by den Krygsraad tot *Niervaart* aangevangen, jegens twee Burgerlyke Personen, inwoonders derzelver Stede, ende ter contrarie te adstruëren de regtmaticgheid van de bevelen pœnaal, daar jegens by den Hove verleend, waar op de Gemelde Heeren Commissarissen in de Vergaderinge van Haar Groot Mog. gekomen zynde, ende aldaar 't gene voorz. is geremonstreert hebbende, hebben Haar Edele Groot Mog. goedgevonden eenige Leden van hare Vergaderinge te committeren om kennisse van Zake daar van te nemen, ende Haar Groot Mog. te dienen van hare confideration ende Advys.

Op den 27. Maart zyn de voorz. Heeren *de Raad* en *van der Graaf* geweest by de Heeren Commissarissen van Haar Edele Mog. ende hebben in 't lange den Hove rapport gedaan van haar gebezoigneerde ende wedervaren, ende ook bekend gemaakt dat er wierde verzogt dat de voorz. Zake voor den tyd van agt dagen mogte worden uitgestelt, waar op by den Hove gedelibereert zynde is niet goedgevonden, dat het voorz. verzoek van uitsfel zoude werden toegestaan.

De voorz. Heeren *de Raad* ende *van der Graaf* wederom in conferentie geweest zynde, met de Heeren Commissarissen van Haar Edele Groot Mog. hebben op den 3 April aan den Hove rapport gedaan, ende heeft 't Hof gehoord 't zelve rapport, dat de voorz. Heeren 't regt van de Ingezetenen dezer Landen (die voor gene Krygsraad en konnen worden geëvoceert) wel hadde gededuceed, haar bedankt voor hare gedane moeiten, goede devoiren ende Officien in dezen gepresteert.

Ende heeft het Hof eindelyk op den 14. May van Haar Edele Groot Mog. ontfangen een Miſſive met een Reſolutie, daar by de Proceduren van den Krygsraad gehouden iegens den Rentmeester *Kerkhoven* ende den Secretaris *van Son*, worden aangezien, of die niet en waren voorgevallen, en de Zake aan 't Hof gelaten, die gene informatien tot laſte van den aangeklaagde hadde, ende dat den Officier van de *Niervaart* voor dezen by den Hove was angeſchreven, dat hy hem op het Werk exactelyk zoude informeren, heeft 't Hof goedgevonden aan den gem. Officier te doen ſchryven, dat hy zyne bekomen informatie over 't feyt, de aangeklaagdens te laſte geleid, met ten eerſten zoude hebben beſloten over te zenden, ende heeft 't Hof op den 30. Juny door den Heere *van der Myle* (onder dewelken de Balliuw van de *Niervaart* de voorſz. informatie hadde overgelevert), de informatie tot laſten van den Rentmeester *Kerkhoven* ende den Secretaris *van Son* bekomen.

M.

Donderdag den 11. April 1658.

BY reſumptie gedelibereert zynde op den inhoud van de Requeſte by Borgermeesteren ende Regeerders der Stede *Niervaart*, neffens *Melchior van den Kerkhoven*, Castelein ende Rentmeester der Domainen van den Heere PRINCE VAN ORANJEN, ende *Johan van Son*, Secretaris aldaar, aan Haar Ed. Groot Mog. gepreſenteert op den vyftienden Martii laaftleden, mitſgaders op het mondeling gededucerde, ende gepreſenteerde by de Heeren de Raad, ende van der Graaf, als Gecommitteerden van den voorchreven Hove, op den twintigſten daar aan volgende alhier ter Vergaderinge gedaan, enderypelyk overwogen de confideratien, redenen, ende argumenten die by ofte van wegen de Heeren Gecommitteerde Raden ter eenre, mitſgaders by ofte van wegen den Preſident ende Raden van den Hove ter andere zyde, waren te gemoed gevoert aan de Leden van deze Vergaderinge, by appoinctement ende Reſolutie in dates reſpective den vyftiende ende twintigſten Martii voorſz. gecommitteert tot examinatie van de gezeide Requeſte, mitſgaders tot overweginge van het gementioneerde mondeling gerepreſenteerde ende gededucerde, ende ſerieuſe

reflexie genomen zynde op de confideratien, ende het Advys van de voorgemelte Heeren Haar Ed. Groot Mog. Gecommitteerdens dient halven door monde van den Raadpensionaris op den 6. dezès alhier ter Vergaderinge geopent, alles breder geëxpreffeert in de Notulen van denzelven dage; Is goedgevonden ende verftaan, dat nademaal aan den Militairen Krygsraad niet bevonden en werd, eenige de minfte Jurifdictie gedefereert te wezen over Burgerlyke Standspersonen, de Procedures in dezen gehouden ende voorgevallen zullen worden aangezien ende geconfidereert, als of dezelve niet en waren gehouden, ende voorgevallen, ende dat dienvolgende de Zake hersteld zynde in zodanigen ftaat als dezelve was voor het entameren van de gez. Procedures, de kenniffe, Judicature, ende decifie van dien rauwelyk zal worden gelaten aan den Præfident ende Raden van den Hove, omme daar inne te procederen ende doen, zulks als dezelve na regten ende ftyle zullen bevinden te behoren; Aangezien om verſcheiden wigtige confideratien geoordeelt is, dat zulks by Schepenen van der *Niervaart* voornoemt, in de jegenwoordige Conftitutie aldaar niet bequaamlyk zoude kunnen gefchieden, ende zal de bovenftaande Refolutie by Extract authenticq aan de opgem. Heeren Gecommitteerde Raden, mitsgaders aan den gemelten Præfident ende Raden van den Hove toegezonden worden, zoo omme te dienen tot derzelver refpective narigtinge, als omme haar na den inhoud van dien te reguleren.

N.

IN regard van de Judicature over Krygsluiden, zoo ftaat wel te noteren, dat in deze Landen geen de minfte Jurifdictie aan eenige Krygsraad is gedefereert over Burger Standspersonen, maar dat de Krygsraad hier alleen heeft *Privilegium personale*, dat is regt van Militaire Personen, onder haar Gebied, ofte Commando fttaande, te mogen censurieren ende straffen, wanneer dezelve eenig Militair deliët, ofte abuis komen te begaan, ten einde dat beter en exacter difcipline onder de Krygsluiden zoude kunnen werden onderhouden, die zoo exact niet en zoude kunnen werden nagekomen, indien den Polityken Rechter over de excessen zoude moeten oordeelen, en zonder welke exactheid nogtans geen volkomen zekerheid en kan zyn voor de

de Plaatzten, daar de Militairen in Guarnisoen zyn leggende, zoo dat de Krygsraad niet en is aanbevolen, *quam custodia* van de Plaatzte, ende tot derzelver meerder verzekeringe, ende om de Militairen des te prompter ende te precifer te doen passen op haar Ordre, ook de strafte ende exercitie op hun onderhebbend Krygsvolk.

Welken volgende in den Jare 1658. den Krygsraad van de *Nier-vaart* hebbende onderstaan zig te onderwinden de Judicature, over eenige Burger Standspersonen aldaar, uit oorzaak dat dezelve by Nagt over de Wallen in dezelve Stad zouden zyn gekomen, ende dat 't zelve *ex natura rei, seu delicti* tot henliedder Judicature zoude staan, zo is mits de oppositie daar tegens gevallen, dezelve Zake aan de Vergaderinge van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland ende Westvriesland gekomen, ende na ingenomene kennisse van Zaken, ende daar over te hebben gehoord de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raden van Holland, die de Zake voor den Krygsraad hadden opgenomen, ter eenre, mitsgaders den President ende Raden van den Hove van dezelve Provintie, die voor het Regt der Burgeren ende Ingezetenen van den Lande stonden, ter andere zyde, daar op den 11. April van den zelven Jare gevolgt is een Resolutie van de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Holland ende Westvriesland, waar by verklaard is, dat aan den Militairen Krygsraad niet en werd bevonden eenige de minste Jurisdictie gedefereert te zyn over Burgerlyke Standspersonen, ende dienvolgende dat de voorz. Proceduren van den Krygsraad aangezien ende geconfidereert zouden werden, als of dezelve niet en waren gehouden ende voorgevallen, ende de kennisse, Judicature ende decisie van die Zake zoude moeten komen aan den Politiken Rechter, na luid van dezelve Resolutie.

Extract uit de Resolutie van de Heeren Staten van Holland ende Westvriesland, in Haar Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen op

Donderdag den 11. April 1658.

BY resumptie gedelibereert op den inhoud van de Requeste by Burgermeesteren ende Regeerders der Stede *Nierwaard*, neffens *Melchior van der Kerkhoven*, Castelein ende Rentmeester van den Heere PRINCE VAN ORANJE, ende *Johan van Son*, Secretaris aldaar, aan Haar Ed. Groot Mog. gepresenteert op den 15. Martii laaftleden, mitsgaders op het mondeling gededuceerde by de Heeren *de Raad*,

ende van der Graaf als Gecommitteerde van den voorz. Hove, op den 20. Martii alhier ter Vergaderinge gedaan, ende rypelyk overwogen de confideratien, redenen en argumenten, die by, ofte van wegen de Heeren Gecommitteerde Raden ter eenre, mitsgaders by, ofte van wegen den Præsident ende Raden van den Hove ter andere zyde waren te gemoet gevoerd aan de Leden van dezelve Vergaderinge, zyn by appoinctement en Resolutie in dates respectie, den 15. ende 20. Martii voorz. gecommitteerd tot examinatie van de gezeide Requefte, mitsgaders tot overweginge van het gementioneerde mondelinge gerepræsenteerde ende geduceerde, ende ferieuſe reflectie genomen zynde op de confideratien ende het advys van de voorgenoemde Heeren Hare Ed. Groot Mog. Gecommitteerde, dienthalven door monde van den Heer Raad-Penfionaris op den 6. dezer alhier ter Vergaderinge geopend; alles breder geëxpresseert in de Notulen van den zelve dage, is goedgevonden ende verſtaan, dat nademaal aan den Militairen Krygsraad niet bevonden en werd eenige de minſte Jurisdictie gedefereert te wezen over Burgerlyke Standſperſonen, dat de Proceduren in dezen gehouden ende voorgevallen, zullen werden nagezien ende geconfidereert, als of dezelve niet en waren gehouden ende voorgevallen, ende dat dienvolgende de Zake herſteld zynde in zodanigen ſtaat, als dezelve was voor het entameren van de gezeide Proceduren, de kenniſſe, Judicature, ende decifie van dien rauwelyk zal werden gelaten aan den Præsident ende Raden van den Hove, omme daar inne te procederen, ende te doen zulks als dezelve na regten ende ſtyle zullen bevinden te behoren, aangezien om verſcheide wigtige Confideratien geoordeeld is, dat zulks by Schepenen van der *Nierwaard* voornoemd, in de jegenwoordige Conſtitutie aldaar niet bekwamelyk zoude kunnen geſchieden, ende zal van de bovenſtaande Resolutie by *Extract* authentycq aan de opgemelde Gecommitteerde Raden, mitsgaders aan den gemelten Præsident ende Raden van den Hove, toegezonden worden, zoo omme te dienen tot derzelve respectie narigtinge, als omme haar na den inhoud van dien te reguleren.

Onder ſtond,
Getekend

Accordeert met de voorz. Resolutie.

HERBERT VAN BEAUMONT.

Wyders, wat regt de Krygsraad by Ons heeft, ende tuſſen wat Perſonen dezelve bevoegd is regt te doen, ende over wat Zaken, zoo Criminele als Civile, ſtaat wydlopig ende zeer omſtandelyk geduceert

overt in zeker Advys op dat subject ingesteld, ende hier na volgende.

GEzien by de Ondergeschreven de Resolutie van de Ed. Mog. Heeren Raden van Staten der Vereenigde Nederlanden van dato den 12. February 1672. ende ingevolge van dezelve Hare Ed. Mog. dieneende van hunne Consideratien ende advys op de twee respectieve Puncten, in dezelve Resolutie breder vermeld.

Dunkt (onder correctie) omme deze Zake, gelyk als uit de grond op te halen, dat dient gepremitteert, ende inzonderheid in consideratie is komende: Voor eerst, dat in alle Plaatzten is *Jus territorii universale, cujus intuitu & virute is, cui Jus universale illud territorii competit, fundatam habet intentionem in omni Jurisdictionis jure, quod exercere potest in omnes subditos, & in omnes in suo territorio exortas causarum species, tam civiles & pecuniarias, quam criminales, tam reales, quam personales, tam petitorii, quam possessorii judicii l. 1. vers. cum urbe ff. de Offic. præfct. urb. arg. l. pupillus 239. §. territorium ff. de verbor. signific. cum territorium sit universitas, vel adinstar universitatis, qua concessa nihil exclusum videtur, MATTH. STEPHAN. in tract. de Jurisdic. lib. 2. part. 2. cap. 7. num. 55. cum seqq.* Welk *Jus territorii universale* gemeenlyk genaamd werd de Ordinaire Jurisdictie, 't zy dat dezelve is *primæ, seu etiam secundæ vel ulterioris instantiæ.*

Ende komt dan oock nog ten tweeden in consideratie, dat alle regt van Judicature, 't welk ymand anders, buiten denzelven Ordinarijten Rechter, *in territorio ejus universali* zoude mogen hebben, niet anders en is dan een Privilegie, ofte ten hoogsten genomen, *Jus territorii speciale*, 't welk by denzelven *in alterius territorio universali* wel werd geëxerceert, dog alleen by conventie, toelatinge, *vel ex alio capite singulari*, KNICH. *in tract. de Jure territorii cap. 4. num. 6.* Waar uit dan oock komt te volgen, dat 't zelve zig niet en kan extenderen *ultra id quod concessum seu conventum est*, blyvende alle 't gene daar buiten is aan de Ordinairen Rechter, die in alle 't zelve, *ratione universalis territorii intentionem habet fundatam, adeo ut, qui asserere velit, sibi competere Jurisdictionem in alterius territorio, ei Jus commune resistat, quatenus de eo non ostendat titulum & de eo doceat in specie & (ut ajunt) in individuo.*

Alle 't welke in diervoegen gepremitteert zynde, zoo staat nu te considereren, nopende de Judicature die den Krygsraad in deze Landen exerceert over Militaire Personen in Provintien, Steden ende Plaats-

Plaatsen, daar andere ordinarijfe Regters zyn, & *proinde in alterius territorio universalis*, dat in Rechten wel kennelyk is, ende by Ons ook gerecipieert *teste GROENEWEG. in tract. de legib. abrogat. ad l. Magisteria 6. C. de Jurisdic. omn. Judic. nec non MERUL. in prax. Civil. lib. 4. tit. 40. cap. 3. num. 5. quod Milites conveniri non possunt, nisi coram Magistro Militum seu Magisteria potestate* (vulgo Krygsraad genaamd) *dict. l. Magisteria C. de Jurisdic. omn. Judic. idque ne distrabantur à Militia*, ende andere zeer considerabile gewigtige redenen meer, vermeld in *l. certi Juris est 17. C. de Judiciis*, namentlyk, *quia istius rei peritiam habent Magistratus Militares, & per usum quotidianum approbati melius pro sui & legis scientia ejusmodi lites audire, dirimere, atque finem altercationibus istis imponere possunt*, ende dat zulks 't zelve niet alleen plaats en heeft, wanneer de Soldaten in het Veld zyn, nemaar ook als dezelve in Guarnisoenen zyn liggende, nademaal dezelve ook als dan *à Militia non sunt distrabendi*, in consideratie, dat zy aldaar verstaan werden te zyn tot bewaringe en defensie van de Plaatzten, alwaar zy Guarnisoen zyn houdende, daar inne dezelve dan ook niet en behoren verhindert te werden.

Maar dat daar en boven ook wel een zekere en klare Zake is, dat het zelve Privilegie Militair, niet anders zynde *quam personale Privilegium*, (alzo niet bevonden zal werden, aan iemand buyten de Ordinaire Justitie eenig Regt van Judicature over Ingezetenen ofte Burger Stanspersonen in civile ofte Burgerlyke Zaken verleent ofte geconcedeert te zyn) daar by aan Militaire, in actuëlen dienst van den Lande zynde, uit voorverhaalde inzigten is toegestaan, dat zy voor den Krygsraad alleen betrekbaar en aansprekelyk ofte convenibel zyn, ook verder niet en kan werden geëxtendeert; en dat dienvolgende alle, het geene niet expreffelyk ter dispositie van den Krygsraad is gesteld, verstaan moet werden gebleven te zyn ter dispositie van de Ordinaire Justitie, na luid van het 59. *Art.* van de Instructie van den Rade van State der Vereenigde Nederlanden mitsgaders ook van het 7. *Art.* van de Instructie voor de Heeren Gecommitteerde Raden van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland, daar by wel expreffelyk is gecaveert dat onder prætext van derzelver gezag over het Volk van Oorloge, dezelve niet bevoegt en zyn haar te onderwinden het fait van de Ordinaris Jurisdictie.

Waar uit dan komt te volgen, ofte wel de Krygsraad hier te Lande heeft regt van Judicature over de Militie, ofte het Volk van Oorloge, ten reguarde van Militaire discipline, dat dezelve egter daar door
niet

niet verstaan en werd te hebben eenig Regt van territoir, over, ofte in eenige Plaatsen daar het Volk van Oorlog zig is onthoudende, *ne quidem speciale*, alzoohier te Lande aan den Militairen Krygsraad nooit eenig territoir, *Jure aliquo Magistratus* is gedefereert, maar alleen *absque ullo territorio*, zeker Privilegie van Judicature respicerende alleen de Personen die ten dienste van den Lande actueelyk zyn militierende, ende zulks tot Burger Stantspersonen geenzints extensibel, *arg. l. 1. C. de Officio Magistr. Milit. cum leg. seqq.* uitwyzende zekere Resolutie van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Westvrieland van den 11. April 1658. ende dat buiten delatie dezelve zig zodanig Regt niet en heeft kunnen aanmatigen hier te Lande, weshalven alzoohier dan de Militaire Judicature zig alleen strekt over Militairen, onder derzelve discipline staande, *& personas Militum* geenzints en excedeert, als onder anderen mede genoeg af te nemen is uit den Artykel-Brief ofte Ordonnantie op de discipline Militair gearresteerd den 13. Augusty 1590. zoo en kan ook niemand, dan die actueelyk in Militairen dienst van 't Land is, voor den Krygsraad betrokken ofte geconveniëert werden, zelfs ook niet als denzelven al yets zoude mogen hebben begaan, 't gunt de Militie schynd te concerneren, als by onbedagtheid ende anderzints, *sed non hostili animo*, des nagts over de Stads Wallen te komen klimmen, ende wat daar van diergelyke gelegentheden meer zouden mogen zyn, want of wel de bewaringe, toezigt ende gezag over de Wallen de Militie competeert, zoo verre dat die gene die zig verftout daar jegens iets te doen ofte te ondernemen, met Wapenen ofte ook anderzints, daar inne by de Militie kan werden verhindert, ja zelfs tot doodschieten toe, zoo en heeft egter over zodanige Personen, als dezelve geen Militaire Personen, maar Burgers, ofte andere Ingezetenen zyn, de Krygsraad geen Judicature, *cum Privilegium Militare personas Militum non excedat*, ende *ex carentia territorii* de Krygsraad geen regt en heeft, daar de Personen niet Militair en zyn, ende zulks het voorsz. *Privilegium Militare* komt op te houden, zoo als het Hof van Holland met verscheidene redenen heeft aangewezen, in zekere hare Justificatie, de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland ende Westvrieland overgeleverd den 20. Maart 1658. rakende de Procedure van denzelven Hove, tegens eenige Ingezetenen van de Clundert ofte Nierwaard, in welke Justificatie het gemelde Hof van Holland ook heeft gedaan influëren de veelvoudige considerabile inconvenienten die de goede Ingezetenen van de

ze Landen daar by zouden kunnen komen in tyd en wylen te lyden; byaldien dezelve onder zodanige prætexten zouden kunnen werden betrokken voor Militaire Regters, die de bewaringe van de Plaatze alleen is aanbevolen, ende dewelke hier te Lande voor een groot gedeelte uit Vreemdelingen is bestaande, ende zulks niet zynde den ordinariiffen ende gewone Rechter, die de materien van Proceduren niet en verstaan, ja ook zomwylen niet en zoude willen gebruiken, maar *de plano* procederen, voor een extraordinaire ende ongemeene, ofte ongewone Richter moet werden geconfidereert, hoedanige extraordinaire Magt van Judicature, alzo altoos voor *dangereux*, schadelyk ende pernicious voor de gemeene ruste is gehouden ende gereputeert geweest, inzonderheid als daar quæstie valt over iemands Leven, Eer ofte ook Welvaren, zoo als CICERO zeyd, zoo is daaromme ook daar op gevolgd Haar Ed. Groot Mog. voorfz. Resolutie van den 11. April van denzelven Jare 1658. waar by dat Haar Ed. Groot Mog. zulks ook hebben verstaan ende verklaard.

Maar in kragte van het voorfz. Privilegie Militair ('t welk vloeyende uit de Roomsche Regten, aldaar werd genoemd *prescriptio fori*, waar door die van de Militie in Zaken haarluider Militaire functien ende discipline aangaande, alleen te regt staan voor den Militairen Krygsraad,) is den Krygsraad bevoegd, regt te spreken over Militaire Personen *d. l. 6. C. de Jurisdic. omn. Jud.* ende 't zelve by haar uitgesproken Regt ook te executeren, zoo dat als iemand op Soldaten in 's Lands dienst zynde, iets vermeend te prætenderen te hebben, dezelve Soldaten daar over moeten betrokken en aangesproken werden voor den Krygsraad van derzelve Guarnisoen, als privativelyk, ende met seclusie van allen anderen derzelve competente Rigters zynde, *quia alias facile à Milita distrabentur*, gelyk als dienvolgende ook den Raad van State der Vereenigde Nederlanden op den 29. April 1661. heeft verklaard in de Zake van *Pieter Huygen*, Soldaat onder de vacante Compagnie van den Commandeur BRUELIS Zalr. Guarnisoen houdende tot Oostburg in Vlaanderen, *cui Privilegio ACCASTUS in tractat. de privilegiis militum lib. 2. privileg. 5. num. 19. vult, quod milites possunt remuntiare, vel expresse, vel etiam tacite, nisi in delictis Militaribus.*

Sed ne multi essent milites, qui sub hoc prætextu creditores fraudarent, cum non omnibus integrum sit Magistratum militum adire, zoo is in den Jare 1589. op den 29. April by de Heeren Staten van Holland gestatuert,

tuëert, *ut in prima instantia cujuscumque conditionis ac generis milites in Curia Provinciali Hollandiæ, in Civilibus causis conveniri possent, non obstante eo, quod generalis Auditor militum sit constitutus*, ook werden dienvolgende de exceptien van renvoy, in zodanige gelegtheden altyd gerejecteert.

Soldaten van de Garde van Zyn Hoogheid werden geagt als van zynen Huize te wezen, ende kunnen ook uit de reden voor den Hove van Holland ter eerster instantie geroepen werden, en zyn mitsdien de exceptien van renvoy, by Soldaten van de Garde geproponeert, tot verscheide malen gerejecteert.

Maar wat belangt de delicten by Militaire Personen gecommiteert, alzo dezelve zyn twederley, te weten *Militaria, quæ quis ut miles commisit, & proinde etiam propria vocantur, l. militum 2. §. proprium ff. de re Militar. & communia, quæ tam miles, quam non miles committere potest*, zoo werd, mits het wezentlyke onderscheid tusschen dezelve twee soorten van delicten, ende dat de voorsz. *delicta communia* geen de minste gemeenschap met de Militie zyn hebbende, omtrent de delicten by Militaire Personen begaan, by de Regtsgeleerden gemeenlyk gevolgt deze distinctie.

Namentlyk dat ze verstaan de kennisse over Militaire delicten (waar onder dan ook werden gerekend zodanige delicten, *quæ milites contemperatione Militiæ seu occasione ejus, vel cum favore & auctoritate Militiæ commiserunt, etiamsi cum Militia nihil habeant commune, sed re in abstracto considerata, plane commune delictum sit, ut tradit PARIS DE PUTEO in tractat. de Syndic. in verb. Judices*) privativelyk, en met seclusie van allen andere te competeren den Krygsraad, daar de Militairen, die gedelinqueert hebben, onder horen, *l. de Militibus 9. ff. de custod. reor. l. desertorem 3. ff. de re Militar.* ende dat, zoo om beter discipline onder de Militie te kunnen houden, ende dezelve promptelyk ende preciselyk te doen passen op hare ordres, zonder dewelke geen volkomen zekerheid ende securiteit kan wezen voor de Plaatz, welkers bewaringe dezelve is aanbevolen, welke Ordres zoo exact niet en zouden werden nagekomen, indien den Polityken Regter over derzelver excessen zoude moeten oordeelen, maar t'eenemaal zoude komen te vervallen, als mede om dat Militairen verstaan werden, van zodanige Zaken *pur Militair* zynde, ende daaromme ook uit de Artikel-Brief (dewelke het eenigste fundament, ende instrument is van Militaire Jurisdic tie, zoo als derzelver titul wel uitwyft,) voor het

meerendeel moettende werden getermineert, mitsgaders van de grote consequentie die aan zodanige Zaken vast is, beter kennisse te hebben als wel andere, ende zulks ook na exigentie van Zaken best te zullen kunnen oordeelen.

Edog indien den ordinaris Krygsraad in gebreke zoude mogen blyven, zodanige delicten na behoren te straffen, zoo zyn by Placcaat van de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden van dato den 29. April 1589. gedrukt in het *Groot Placcaatboek*, 4. *Boek tit. 6. eerste Deel num. 3.* by præventie daar toe geauthoriseert den Raad van State *add. art. 18. & 50.* van derzelve Instructie, ofte de Collegien van de Gecommitteerde Raden van de Staten in ieder Provintie *add. art. 5. & 6.* van de Instructie van de Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland, ook den Præsident en Raden van den Hove Provintiaal, ende andere Magistraten ende Officieren in criminele Zaken, de administratie van de Justitie hebbende in die Provintie daar zulks gebeurd is.

Maar wat die soorten van delicten belangd, *quæ communia vocantur, cum ea tam miles, quam non miles committere potest*, ende dewelke overzulks de gemeene ruste ofte Burgerlyke Societeit alleen chocqueren, dezelve staan ter Judicature van den Regter, onder welkers Jurisdicctie dezelve zyn begaan, *nam Divi SEVERUS & ANTONINUS rescripserunt, militem, si quid gravius admiserit, ibi pena plekti debere, ubi facinus admissum est d. l. 3. in Princip. ff. de re Milit. l. ult. ff. de accusat. facit l. I. C. ad l. CORNEL. DE SICAR.*

Zoo nogtans, dat daar inne præventie plaats heeft, ende zulks dien Regter voorgaat, die eerst kennisse van zodanige Zaken heeft genomen, 't zy dan dat het is den Krygsraad, ofte ook den Ordinarissen Regter van de Plaatzte, daar het *Commune delictum* is geperpetreert, *ut tradit & pluribus confirmat JOHAN à SANDE in decis. Cur. Frisicæ lib. I. tit. defn. 4.*

Idem obtinet, si in flagranti Crimine, Curia mandato a Procuratore Fisci prius deprehensus fuerit miles Instructie van den Hove van Holland *art. 10. in fine, atque ita in causa cujusdam militis homicida in Januario 1640. judicatum se vidisse testatur GROENEW. in tract. de legib. abrogat. ad d. l. 6. C. de Jurisdicct. omn. Judic. add. eundem ad l. I. de exhibend. reis.*

Maar by Resolutie van de gemeene Bondgenoten, op de Grootte Zale van 't Hof den 25. Maart 1651. genomen, is in regard van de Steden ende Plaatzten, stem in Staat hebbende (waar buiten dan schynen

nen gelaten te zyn, alle Plaatzten met gene Wapenen geconquesteert ende onder de Generaliteit gehorende,) eenige veranderinge gemaakt, nopende het voorsz. regt van Judicature van de Krygsraad, ende daar by verstaan ende verklaard, dat die van den Krygsraad de Militaire Jurisdicctie niet verder en zullen mogen gebruiken ofte extenderen, als over nalatigheid ende overtredinge in Togten ende Wagten, 't overgaan aan den Vyand, desertie van de Compagnie, (*nisi desertor quid gravius in Provincia admiserit, cum tunc plecti debeat ubi crimen contractum est, d. l. 3. ff. de re Milit. l. fin. ff. de accusat. quia desertor Militia non amplius miles est.* TADDÆUS BARBARIN. in casibus Militaribus casu 35.) ofte verloop van d'eene Compagnie onder de andere zonder Paspoort, mitsgaders over de excessen, ende de delicten die de Officiers en Soldaten onderling, ofte de een tegens den anderen zullen komen te begaan, ende verder niet, ende dat over alle andere Zaken, zy waren dan Criminele ofte Civile, de Militaire Personen apprehensibel, convenibel, justitiabel ende executabel zouden zyn, by den Civilen en Polityken Rechter, dat ook derzelve Sententien over schulden en anders gewezen, by gebreke van gerede of ongerede Goederen, op de Gagie van den Gecondemneerde, na de ordre van 't Land, ter executie gesteld zouden werden.

Conform welke Resolutie de Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Holland, dan ook nog naderhand, te weten op den 30. September 1654. na rype deliberatie eenpaarlyk hebben verstaan ende verklaart, dat *Communia delicta*, ende niet *puræ Militair* zynde, in hare Nature staan tot kennisse van de ordinaris Justitie, ende om dat Haar Ed. Groot Mog. verstonden, dat zulks in haar Provintie ook zoude werden agtervolgt ende nagekomen, zoo hebben dezelve de voorsz. Resolutie, als een Wet, waar na den Hove van Holland zig in 't toekomende zoude hebben te reguleren, aan den gemelten Hove van Holland by beslote Missive als doen ook toegezonden, om haar in voorvallende Zaken daar na te voegen.

Welke Resolutie alzoo zyn reflectie alleen heeft op de nature van de voorsz. delicten zelfs, ende niet op de Plaatzten, daar dezelve zouden mogen wezen gecommitteert, ook niet of dezelve Plaatze stem in Staat zoude mogen hebben, dan mede niet, als zynde zulks impertinent, alzoo de Privilegien aan de Ingezetenen van dezen Lande verleent, zoo wel zyn applicabel op de geene die in andere Steden, ja zelfs in Dorpen ende Gehugten, ende ten platten Lande zyn wonende; Dat mede den Adel ten platten Lande wonende anderzints van

het voorfz. algemeen Privilegie van deze Landen, van nergens anders te regte te ftaan, dan voor den ordinariſſen Regter, zoude wezen ontzet, zoo moet dezelve Refolutie verftaan werden, zoo wel plaats te hebben in regard van de Plaatzten die geen ſtemme in de algemeene Regeeringe zyn hebbende, als die daar inne te zeggen hebben, mits dat dezelve Plaatzten in een ſtemmende Provintie zyn gelegen.

Wat nu 't point van Appellatie belangt, zoo moet in regard van Vonniffen conform het voorfz. gebruik, in regard van Militaire Perſonen by den ordinariſſen Regter gewezen gevolgt werden, de orde in alle Zaken dien aangaande gebruikelijk, als kunnende de Militaire qualiteit notorie zoo weinig veranderinge geven in de tweede, als dezelve in de eerſte inſtantie heeft gedaan.

Maar van Vonniffen by den Krygsraad gewezen, moet by ons geappelleert word aan den Raad van State, zynde den Hogen Krygsraad, alzo in Regten kennelyk is, *ubi milites a Magiſtris militum, & Praefectis & Ducibus ſuis, ut Auditoribus exercitus designatis, condemnati ſunt, quod ad ſupremum belli Concilium interponantur appellationes, ut teſtatur & pluribus confirmat THOM. CARLEVAL. in tractat. de Judic. lib. I. diſput. 2. quaest. 6. §. 4. in Princip.* en word een Raad van State by ons verftaan in zodanige ende andere Zaken, volgens hunne Inſtructie ende deugdelyke obſervantie tot haarder kenniſſe ſtaande in 't hoogſte ende opperſte reſſort regt te ſpreken ende Juſtitie te adminiſtreren, ende dat zulks derzelve Sententien ook geene appellatie ofte reformatie (die alleen plaats hebben in regard van ſubalterne Regters) maar alleenlyk Revifiſie, of propositie van erreur ſubject ofte onderworpen zyn, zoo als in de Zake van den Rentmeester *Marcellus Thins*, by Refolutie van Haar Hoog Mog. van den 1 July 1658. ook is verklaart, conform het Advys van het Hof van Holland, ende de Refolutie by de Heeren Staten van dezelve Provintie, den 1. Mey daar bevorens ter Generaliteit ingebracht, ten ware, dat dezelve Sententien waren gewezen in Criminele Zaken, rakende Lyf ofte Lid, ofte ook in Zaken de gemeene Middelen van den Lande concernerende, ofte ook tuſſen twee Militaire Perſonen in Zaken, de Militie rakende, ende dat ten minſten met vyf ſtemmen, nademaal volgens het priviſioneel verdrag tuſſchen Haar Hoog Mog. ende den gemelten Raad van State, ende de Refolutie van Hooggemelte Haar Hoog Mog. den 18. January 1639. daar op gevolgt, zulke Sententien vaſt ende onveranderlyk zyn, ende zulke kragte van arreſt verftaan werden te hebben, maar ſtaat wel te noteren, dat aan Militaire in die gele-

gelegendheid Appel toegestaan behoord te worden, als de Zake by hem zelve, na Regten, ofte ook na constume, ofte het gebruik van deze Landen, niet appellabel en is, alzoo geen reden en heeft, dat ten dien regarde de Militaire by ons (daar dezelve *stipendiarii* zyn) van beter conditie zouden wezen, als alle andere Ingezetenen en Inwoonderen van deze Landen, zulks daar *in casu criminali* tegens een Militair by den Krygsraad extraordinarie is geprocedeert, ende op deszelfs confessie alleen, zonder eenig regard op andere bescheiden meer te neemen (want daar in het condemnieren buyten de simple confessie zoo die leid, ergens anders meer eenig het minste regard is opgenomen, kan geen Appel geweigert worden) is regt gedaan, is denzelven zoo weinig toegelaten te appelleren, als eenig Burger, ofte ander Ingezeten van den Lande.

Alle 't welke alzoo *de foro seu Jurisdictione Militari*, dewelke den Krygsraad hier te Lande heeft, in 't gemeen gededuceert zynde, zoo komt hier uit te volgen.

Nopende de eerste vrage, voorgesteld in Haar Ed. Mog. voorz. Resolutie van den 12. Febr. 1672. in het hoofd van dezen breder vermeld, te weten, of Haar Ed. Mog. zyn bevoegt van de Zake van *Jacob Pickert van de Heyde* by Appel kennisse te nemen, ende vervolgens te sententiëren, dat Haar Ed. Mog. zyn geregtigt, ende dezelve competeert van die Zake, by wegen van Appel, kennis te nemen, ende vervolgens ook te sententiëren, in zulker voegen, als dezelve uit de gelegentheid ende meriten van dezelve Zake zullen bevinden na Regten ende Ordre van den Lande te behoren.

Want geconfidereert, dat by het voorgededuceerde consteert, *ubi milites a Magistris militum & Præfectis, & Ducibus suis, aut Auditoribus exercitus designatis condemnati sunt*, zoo als in regard van de voorz. *Jacob Pickert van de Heyde* is geschied, aangezien de Sententie, daar van by denzelven is geappelleert, by den Criminenen Krygs-Geregte der Friesche Nassouwische Regimenten is geweest, *quod tunc ad supremum belli Concilium interponantur Appellationes* ende dat wel een zekere Zake is, dat den Raad van State der Vereenigde Nederlanden, *supremum belli Concilium* hier te Lande is, zoo komt daar uit noodwendig te volgen, dat den voorn. *Pickert* vermeinende by condemnatie van den voorz. Krygsraad te wezen bezwaart, ende daaromme goedgevonden hebbende daar van te appelleren, Haar Ed. Mog. met goed regt aan dezelve appellatie hebben gedefereert, ende zulks Mandament in cas de Appel verleent, ende wyders dan ook zyn bevoegt van

van die Zake in cas de Appel kennisse te nemen, ende voorts regt te doen.

Ende of wel de Ed. Mog. Gedeputeerde Heeren Staten van Vriesland by derzelver Missive van den 20. January 1672. aan Haar Ed. Mog. over het voorsz. subject toegezonden, hebben gelieven te schrijven, dat zy verstonden van den voorsz. Krygs-Geregte van hare Provintie nergens anders te kunnen werden geappelleert, als aan hare Tafel, zoo en staat egter daar op by den Raad van State der Vereenigde Nederlanden geen regard te nemen, doordien *supremum belli Concilium* der Vereenigde Nederlanden notoir den Raad van State is, ende niet de Heeren Gecommitteerde Raden, ofte Gedeputeerde Staten van de respectieve Provintien, ende dat consequentelyk volgens het voor geduceerde, het reffort van Appel, den Raad van State ook alleen competeert.

Ende kan den voortgang van de voorsz. Appellatie ook daar door niet werden verhindert, dat by de voorsz. Missive, ook werd gestineert, dat Sententien van zodanige nature, als is de voorsz. Sententie tegens den voornoemden *Jacob Pickert* geweest, geen Appel subject en zoude zyn, want of wel hier te Lande niet en is toegelaten in criminele Zaken te appellieren, wanneer extraordinarie is geprocedeert, ende op de Confessie alleen van den Gecondemneerde regt gedaan, ende dat, om redenen hier voren breder verhaald, Militairen dies aangaande van geen beter conditie behoorden te zyn, als alle andere Personen, (waar op dan ook by de voorsz. Missive kan zyn gereflecteert, alzo 't middel van Appel is een ordinaris en gewoon middel van Rechten,) zoo is egter alle 't zelve tot 't cas subject in genen deele applicabel, doordien in de voorsz. Zake van *Pickert van de Heyde* niet *extraordinario*, maar *ordinario modo* is geprocedeert, want uit de stukken van denzelven Proceffe blykt, dat die Zake by Eisch, Antwoorde, Replyck ende Duplycq is beschreven, dat daar inne ook getuigen zyn gehoord, daar tegens is gereprocheert, ende voorts in zulke maniere is geprocedeert, als ordinarie gewoon is te geschieden.

Ende of wel de voorsz. Sententie, tegens den voorsz. *Jacob Pickert* geweest, contineert, dat den voorsz. Criminele Krygs-Geregte zoude wezen genoegzaam gebleken uit de Confessien, genomen Informatien, ende anderzints, van de feiten in dezelve Sententie breder vermeld, zoo en kan egter by dezelve Krygs-Geregte daaromme niet verstaan werden in die Zake extraordinarie te wezen geprocedeert,

deert, immers niet tot zulken effecte, dat daaromme die Zake geen Appel subjeet zoude zyn, *nam ut ordinarium appellationis remedium denegetur*, zoo moet op de enkele Confessie van den Gecondemneerde alleen regt zyn verzogt ende ook gedaan, ende daar anders is geprocedeert, ende buiten de Confessie andere Stukken ende Bescheiden zyn overgeleverd, ende daar op mede regard genomen, (zoo als blykt uit de voorsz. Clausule van de voorsz. Sententie, dat in dezelve Zake is gedaan, alzo daar by werd gezegt, den Krygs-Geregte genoeg gebleken te zyn, uit de Confessien (*Nota*) genomen Informatien, ende anderzints,) daar en kan, na notoiren, ende bekende style van deze Landen niet verstaan werden *extraordinario modo* geprocedeert te zyn, immers niet tot zulken effecte, dat den Gecondemneerden het ordinaire *beneficium & remedium appellationis* zoude kunnen werden geweigerd.

Wat nu verders belangd het tweede Lid van de voorsz. Resolutie van Haar Ed. Mog. van den 12 Febr. 1672. rakende het point van Judicature den Raad van State binnen het territoir der stemmende Provincien ter eerster instantien, mitsgaders by appel in Criminele Zaken tusschen Militairen competerende.

Dies aangaande zoo komt uit het voor gededuceerde te volgen, voor eerst nopende het ressort van Appel, onaan gezien hier voren is aangewezen, *quod ubi milites a Magistris militum, & Praefectis, & Ducibus suis, aut Auditoribus exercitus designatis sunt condemnati, ad supremum belli Concilium interponantur appellationes*, dat overzulks van alle Sententien by subalterne Krygs-Geregten, 't zy dan in stemmende Provincien, ofte daar buiten, in Criminele Zaken tegens Militairen geweest, aan den Rade van State, als zynde de Hoge ende Opper-Krygsraad der Vereenigde Nederlanden, kan werden geappelleert, ten zy dat het zyn Zaken van zodanige nature, daar van na regten, ofte ook na ordre van den Lande, geen appellatie en is toegelaten, als in Zaken daar extraordinarie is geprocedeert, ende op Confessie van den Delinquant is Regt verzogt, ende ook gedaan; Nademaal in alzulken Zaken de Militairen zoo weinig als anderen is toegelaten te appelleeren.

Ende wat belangd de Judicature, die den Raad van State binnen het territoir der stemmende Provincien ter eerster instantie tusschen Militairen in Criminele Zaken is competerende, aangezien, gelyk voren is gezeid, den Raad van State is *supremum belli Concilium* van den Lande, ende dat zulks, gelyk als alomme hier te Lande Personen ter eer-

fter instantie alleen convenibel zyn voor hunnen ordinajren en dagelykschen Regter, ook alle Militaire Personen in Criminele Zaken, ter Judicature van den Krygsraad staande, ter eerster instantie mede alleen convenibel ende betrekbaar zyn, voor derzelver ordinajris en dagelyks Krygsregt, zoo en is (onder ootmoedige reverentie,) den opgemelte Raad van State niet bevoegd ter eerster instantie eenig regt van Judicature over Militaire Personen in Criminele Zaken te exerceren, *cum Jurisdictiones non sint turbandæ seu confundendæ*, ten zy by wege van Arrest, ofte apprehensie *in flagranti crimine*, ofte in Zaken aan dezelve by hunne Instructien, ofte ook anderzints gedefereert, ende namentlyk zoo wanneer de subalterne Krygsraad in gebreke zoude blyven na behoren te straffen de excessen van 't Volk van Oorlog, ende wat verder tot derzelver Judicature is specterende, want dan is den Raad van State, in kragt van het voorsz. Placaat van Haar Hoog Mog. van den 29. April 1589. daar by gevoegd het 50. Articul van derzelver Instructie, bevoegt zulks by præventie te doen.

Aldus gededucert, ende (onder behoorlyke correctie) geëdviseert dezen &c.

OP de Stad van *Mastricht* hebben de Spaansche eenen aanslag gemaakt, alzo dat eenen *Jan Lansman*, Brouwer in zyn Huizinge by de Vesten staande, zoude laten maken een heimelyken ingang voor de Spaansche Soldaten: Een Metzelaar *Lenart Caters* was daar mede aan vast. Een *Claude de la Cour*, een Borgoens Edelman met zyn Vrouw *Agnes van Bourien*, waren uit Spaanse Dienst overgekomen, om Belyders van 't Werk te zyn. Zy wierden al goed tyds onthalt, maar daar waren mede gefaiseert eenige Geestelyken, als Pater *Johannes Baptista Boddens*, Rector van de Jesuiten, *Philippus Notting* van dezelfde Societeit, *Thosanus Silvius*, Capellaan van 't Capittel van onze Lieve Vrouwen Kerk, en Pater *Servaas Vink*, Gardiaan van 't Klooster der Minnebroeders. Zy wierden beschuldigt van dat haar in den Biegt was opening gedaan van het Verraad, en dat zy schuldig waren het te ontdekken, 't welk by haar ontkend wordende, zyn zy zeer gepynigd.

De quæstie was, eerstelyk, of hün de Zake ooit *in forma* was gebiegt, ten tweden, of haar iet in 't gros van was gebiegt; Ten denden, of er haar niet ter wereld van was gebiegt; De Koning van Vrankryk schreef in faveur van de gem. Religieusen, ende verzogt dat ze mogten worden gesteld voor Politicque Regters; Zulks desselfs Ambassadeur alhier by monde ende by Geschrift heeft gesecondeert, verzoekende by provisie surseance van Executie. De *Keurvorst van Keulen* als *Prins van Luyk*, ende tot *Mastricht* derhalven Jurisdicctie hebbende, liet desgelyks veel devoir doen, men nam het advys des Raads van State, 't welk was, dat dezelve niet en twyffelde, of de Religieusen zouden grote devoiren ende instantien in Vrankryk hebben gedaan, om de voorsz. intercessie te verkrygen, maar dat Haar Hoog Mog. wisten na haar wysheid te oordeelen, dat het stuk van de voorsz. Gevangene een Zake was, dewelke ten hoogsten raakte niet alleen het welvaren van dezen Staat, maar dat ook de reputatie van de Regeering van dien zeer veel daar aan gelegen was, dat daar inne goede Justitie wierde geadministreert, waar van, om de Proceduren die daar inne gehouden wierden, door intercessien niet te laten interrumperen, ende evenwel weg te nemen de quade impressien, die men nemen wilde van dat in de Zake onordentelyk tegens de Geestelyken zoude worden geprocedeert, hadden Haar Hoog Mog. aan gem. Heer Ambassadeur communicatie gegeven van de stukken van het Proces, Haar Hoog Mog. het zelve Advys gezien hebbende, vonden goed te committeren den Baron van SWARTSENBURG, als ook iemand uit den meergem. Raad van State, die dezelve zoude goedvinden er by te voegen, om den Ambassadeur te verzoeken zig met de voorsz. communicatie te willen vergenoegen; Als waar uit klaarlyk blyken kon dat in de Zake geprocedeert wierd, niet uit passie van Religie, of eenige andere consideratien dienaangaande, maar alleenlyk om behoorlyk en judicierlyk te doen straffen een openbare en schandelyke Verraderye, die minst betaamde aan Personen van zulke Professie, maar wat belangde de verzogte furcheantie van Executie, dezelve oordeelde Haar Hoog Mog. in conformité van het meergem. Advys, te strekken tegen den dienst en de reputatie van den Staat van 't Land, en tegens den ordinarisen cours van Justitie: Ende twyffelden niet of den Koning van Vrankryk zoude de Executie van Haar Hoog Mog. aannemen, om anderzints door de voorsz. Geestelykheid niet meer aangelopen te worden, ende van de furcheantie niet te vervallen in een verzoek van pardon, 't welk de Constitutie van dezen

Staat, ende de inclinatie van de Gemeenten niet en zoude komen lyden, waaromme de gem. Heeren Haar Hoog Mog. Gedeputeerdens, den gem. Heer Ambassadeur ook hebben verzogt, de voorz. Zake favorablyk aan den Koning zynen Meeſter te rapporteren en helpen excuſeren, en nopende de wettelykheid van de Proceduren van den Krygsraad te *Maſtrigt*, daar op wierd gezeid, dat de Actie was Militair: D'Aanleggers immers de Soldaat Militair, en dat om die connectieit der Zake ook aangaande de Religieufen, alles door den Krygsraad moeſt worden afgedaan; *Interim* gaven Haar Hoog Mog. door de opgemelde woorden van de Conſtitutie van dezen Staat, en de inclinatie van de Gemeenten genoeg te kennen, dat de reden van Staat daar mede onder liep, gelyk dan dat geheele Werk, van dat men aan die van *Maſtrigt* hadde gegeven, ende liet de vryheid van Religie, den Predikanten zeer in 't oog liep, ende ſpecialyk aangaande dit cas, alzo men aan de Roomſe Geeltelykheid hadde gelaten de exercitie van alles, wat er voor de overgeving was geweest, ende ſpecialyk de Biegt wierd toegelaten zonder eenige reſerve: Zoo moeſt volgen dat ook vaſt bleef dat ſentiment ende die Regel van de Roomſche Kerke, dat de Biegt moeſt ſecreer blyven, al zoude eenig kwaad daar uit ontſtaan. Zynde ook politiquelyk periculeus, dat een Getuige (want een Biegtvader een Verraad aanbrengt, is maar een Getuige) iets aanbrengt, dat hy, als ſingulier niet kan bewyzen, hoewel deze Religieufen meeſt verklaarden, dat haar niet van dit Verraad was gebiegt, of dat ze er niet van en wiſten.

De dood wierd Pater *Vink* aangezeid ende voorgelezen den zesden Juny, 't welk hem weinig alteratie veroorzaakte: Hy verzogt te hebben een Biegtvader, die hy noemde *Gods Lieutenant*, de Predicant *Philippus Ludovicus* zeide hem, dat men om reden geen Biegtvader of Roomſche Geeltelykheid by hem te komen, zoude toelaten: Hy zeide, zoo zal ik dan myn *Generaal*, dat is GOD, *bidden, ende de abſolutie van hem verwagten*. Hy begeerde dat den Predicant dien Avond by hem zoude blyven eeten, deed het Avond- ende Morgen-Gebed met de Predicant knielende; Dezelve getuigde, dat niemand van de Gevangens de Santen vlytiger aanriep als deze; De diſcourſen waren meeſt diſputen op het ſtuk van 't Geloof, die ik paſſeere; Doe men hem de handen ſloot, ende na het Schavot zou brengen, zeide hy; *Nunc abjuro & renuncio omnibus creaturis quæ Christo adverſantur*; Op 't Schavot heeft hy in crimina geconfenteert die hem wierden voorgelezen, dankende de Juſtitie dat zy hem zoo een genadige Sententie

tie hadden gegeven, hy knielde ende bad neffens den Predicant, na 't Gebed zeide hy 't *Ave Maria* ende *Sancte Françoise &c.* De Predicant vermaande hem regt na Christum te gaan, doen zeide hy; *Christe ontfermd U myner! Ik beveel U mynen Geest*, daar mede sloeg hem de Scherpregher het hoofd af, 't welk op een yzere Pen is gesteken, 't Lighaam is op een eerlyke, dog onbekende plaatze begraven, op dat de Roomsgezinden niet mogte komen 't zelve eere aan te doen, gelyk zy dog aan het hoofd hebben gedaan, want Pater *Vink* ten reguarde van haar is gestorven als een Martelaar, ende was in zyn leven zeer bemind ende geëerd by de Roomsgezinden.

Aan *Silvius* wierd de dood aangezeid den 23 Juny, de gem. Predicant getuigt, dat men aan hem nooit hadde kunnen bemerken dat hy de dood vreesde, men zag aan hem geen alteratie, zynde van dat vast gevoelen dat hy stierf als een Martelaar. Na dat hem de dood was aangezeid, deed hy eenen goeden maaltyd, drinkende op verscheiden gezontheden, smorgens kort voor zyn dood zeide hy, *ik heb groten honger*, ende deed een goeden ontbyt, hy wilde niet veel horen van de Religie, bekennende dat de Predicant geleerder was dan hy, gevraagt, wat hy geloofde, zeide, dat *GOD Barmhertig was, ende te geloven wat de Heilige Kerke geloofden*, waar in hy van de Predicant wierd bestraft, zeggende, *zulken antwoord te hebben verwacht van een Boer, niet van een Priester*. Maar de Roomsgezinde meenen dat 't de slegte Gemeente in ieder een te veel is geveigt, van hun te willen eiffen rekenfchap van haar Gelove, verder als de oudheid heeft nagelaten in het *Symbolum Apostolicum*, of twaalf Articulen des Geloofs, ende was zeer qualyk gedaan dat men de subtile vyf poincten van de Prædestinatie ende aankleven van dien, in 't begin van de Treves bragt op de Predikstoel, zynde de meefte part niet als *Lochomachia*, Woordenfryd, d'eene digt d'ander op, wat hy niet gedagt heeft; Men trekt elkanders woorden by den haire. De Catechismus is maar een Kinderleere, maar zoude niemand een goet Ledemaat zyn, of te Nagtmaal mogen gaan, als die op alle vragen kan antwoorden, daar zouden veel moeten te rug staan; Als er geen *fides implicita* was, hoe zoude in de Voorreden van de Bybel na de nieuwe Overzettinge konnen worden gezeid, dat dezelve allernaast overeen quam met de Grondtext, want Haar Hoog Mog. hadden de Overzetting niet gedaan, ja zy verftondenze niet, immers hadden ze niet nagezien, maar zy hadden haar laten informeren van de Theologanten die de Overzetting hadden gedaan, ergo, zy geloofden wat de Theologanten geloofde, ja alle andere.

dere Theologanten geloofden, wat deze weinige Translateurs geloofden, *ergo*, daar moet een *fides implicita* zyn.

Deze *Silvius* op 't Schavot komende, protesteerde, dat hy in 't Verraad niet hadde gewrogt, maar simpel kennis daar van hadde gehad, bad dat men 't zyne Vrienden niet wilde verwyten.

Ph. Notting wierd de dood aangezeid den 13. July, van dezelve getuigde de Predicant *P. Lodovicus* in zyn gedrukte Relatie, dat hy was den obstinaatsten van alle, doe hy hem s'avonds zag in de Kamer komen daar hy te Bedde lag, trok hy de Gordynen toe, hem vallende continuëlyk in zyn propoosten, dat de vragen en antwoorden tusschen hun beiden gevallen waren, als volgt;

Lodovicus. Ik ben hier gekomen uit Christelyke chariteit, om u in uiterste zwaarigheid te vertroosten, ende eenen weg te bereiden tot een Heilige goede Resolutie, ende tot een Zalige ure des doods.

Notting. Ik en hebbe uwe chariteit en Christelyke affectie niet van doen, houd u Herte en laat het myne ongequelt, gy wilt voor my eenen goeden weg bereiden, en gy zyt zelfs op een quaden weg, want gy een Verleider des Volks zyt, gaat weg, zeg ik u.

Lodovicus. Ik en ben geen Verleider des Volks, ik zoek het Volk te leiden op den weg des Levens, die Christus is, is dat een quaden weg?

Notting. Zwylt van deze dingen stil, gaat, zegt u Schapen dat ze my zonder oorzake ter dood verwezen hebben, ik zal op het Schavot ontkennen, 't geene ik gezeid ende geschreven hebbe, zegt ook tot uwe Hoge Overigheden, datze tegen de Privilegien van 't Land hebben gezondigt, doordien zy de administratie van de Justitie hebben overgegeven aan Militaire Personen. Voorts zegge ik u, dat ik geen kennis hebbe gehad van 't Verraad, daarom gaat weg, zegge ik u.

Lodovicus. Wat de Regters hier in gedaan hebben, dat een begeere ik niet te disputeren, uwe confessie, uwen eigen hand leid daar, ende de confessie van anderen tegen u leid ook daar; Aangaande onze Hoge Overigheden die en hebben daar mede niet gezondigt, datze de administratie van de Justitie hebben overgegeven aan de Militie, want hoewel ik de reden niet wil onderzoeken, waarom zulks by haar geschied, zoo zegge ik nogtans, dat men u en uws gelyken zoo moet tracteren, gy en bekend de Overheid des Lands niet voor uwe Overheid, gy vilpendeert de Justitie, van de politycque Magistraten, onder wien moet men u dan stellen, ik zie wel dat gy wilt op zyn Jesuits met de Regters handelen, dewelke hare Discipulen deze Lesse

lee-

leeren; *Si fecisti nega*, gy zegt, dat gy van 't Verraad niet hebt geweten, daar door verstaat gy op zyn Jesuits 't Verraad; dat over drie Jaren op *Schenkenschan* was gepraetiseert, ofte gy verstaat het zoo, ik hebbe van dit Verraad niet geweten, namentlyk, dat ik 't zelve aan de Geusen zal openbaren, is 't niet also?

Notting. Neen waaragtig, ik spreek sinceer, ik zal daar op sterven.

Lodovicus. Hier begint gy al wederom te équivoceren, *Frater Notting*, 't is nu geen tyd om te équivoceren, maar om hem wel te bereiden tot de dood.

Notting. Hoord *Pastoor*, gy zyt *Pastoor* van de Gereformeerde Kerke, maar niet van de Jesuiten, daarom gaat weg van my, ik zal en wil zonder u wel sterven, gaat weg, zeg ik u.

Lodovicus. GOD zegene ons, *Frater Notting*, hebbe ik dan gezegd, dat ik met u zal sterven, GOD wil my voor zulken dood bewaren, die gy sterven moet, ik ben geen Verrader, gelyk gy en uwe Complicen, ik ben hier, op dat gy door myne Vermaningen wel mogt leeren sterven.

Notting. Hoord *Ludovic*, gy zyt ook eenen Verrader, want gy weet dat ik eenen Verrader ben, en dat daar nog meer Complicen zyn van 't zelve Verraad, zoo moet gy dan ook door Beuls handen sterven.

Lodovicus. Maar *Frater Notting*, hoe veel uren meend gy wel, dat gy nog te leven hebt, wilt gy dezelve uren met gekken ende spotten doorbrengen, bekend GOD uwe Zonden (hier liet my *Notting* myne propoosten niet uitspreken, maar zeide:)

Notting. Hebbe ik u niet gezegd, dat gy my zult ongemolesteert laten, gaat weg, zeg ik u.

Lodovicus. Ik zal een wyl op dezen Stoel zitten, want ik hope, wanneer de eerste alteratie een weinig zal voorby zyn, dat gy my dan zult horen spreken van de Poincten des Geloofs ende der Zaligheid.

Notting. Ik hoop neen, gaat gy na huis.

Lodovicus. Ik zal GOD bidden, dat hy dat obstinaat herte gelieven zal van u te nemen, ende te regeeren met zyn Heiligen Geest, op dat gy my meugt horen.

Notting. Zoo zal ik GOD wederom bidden, dat hy u Gebed niet zal verhoren, ende dat hy my die genade niet zal doen, dat ik u zal horen, gaat weg.

Lodovicus. Gy en weet regtevoort in deze alteratie ende perplexi-

tis niet wat gy spreekt, als dat over is, zoo zullen wy anders te zamen spreken, ondertusschen zal ik denzelven tyd met patientie verwagten.

Notting. Gaat voor den Duivel, deze schone discoursen (zegt wyders de *Predicant* in zyn gedrukt) hadde de *Jesuit Pasman* Medecompllice van 't Verraad; in zyn Kamer gehoord, die liet door een Militair Persoon aan *Notting* op zyn Priesterfchap gebieden ende zeggen, dat hy met meerder beleeftheid met my zoude spreken ende horen, wat ik hem zoude voorstellen, dog *Notting* ontbood *Pasman* wederom, dat hy niet meer onder zyn Commando en stond, gelyk voor dezen, en dat hy hem overzulks niet meer hadde te commanderen, hy mochte voor hem zorgen, hy was oorzaak van zyn dood. Zoo ben ik (zegt wyders *D. Ludovicus* in zyn gedrukt) gevaren met *Frater Notting*, niet anders zoude hy mynen Collegam getraecteert hebben, hadde hy met zyne vertroostingje willen continuëren, maar die was door myn exempel wyzer geworden, overzulks wilde hy liever zwygen, als voor den Duivel gaan.

Op straat heeft ons die *Quant* (zoo zegt verder de welgem. *Predicant*) zoo veel spels gemaakt, dat wy met hem geen raad en wisten, hy en wilde geenzints met ons *Predicanten* gaan, dog ging hy eindelijk, doen hy zag, dat het niet anders wezen en konde, wy mogten hem op straat niet aanspreken, om dat hy protesteerde van het ongelijk dat hem van ons geschiede, hy heeft aan niemand op straat adieu gezeid, op het Schavot heeft hy knielende het Gebed met my gedaan, wy en hebben hem niet horen Santen of Santinnen aanroepen. Zyn hoofd wierd hem afgeslagen, op een yzere Pinne gesteken, en 't Lighaam onder de Galge begraven.

Gerardus Pasman wierd de dood aangekondigt den 28. July, van hem getuigt de *Predicant Ludovicus*, dat hy was veel beloofder als *Notting*, hy gaf hem straks de regterhand en heete hem welkom, biddende dat hy hem niet qualyk wilde afnemen, dat hy voor dezen in zyn Gevangenisse de Audientie aan hem hadde geweigert, hy was zeer weemoedig ende vreesde de dood meer als de andere, hy heeft alle vermaningen ende vertroostingjen uit GODS Woord geerne angenommen, hem tegens hem, ende zyn Collegam bedankende voor de vertroostingjen, ende sprak altyd in haar absentie eerlyk ende wel van haar; tot het Gebed was hy altoos gewillig, ende knielende op zyn Kamer altoos met den *Predicant* neder als het gedaan wierd, hy zelfs deed veel schoone Gebeden in het Latyn alleen tot GOD, hy heeft
nooit

nooit Biegtvader verzogt, ende doe hem zeker Priester op straat absolueerde, schein hy weinig werk van de absolutie te maken. Van de Santen, van het Vagevier ende andere heeft hy nooit gementioneert, zyne Zonden bekende hy GOD menigmaal ende met groten ernst, gelyk ook meest alle zyne discoursen waren van Christo ende zynen dood ende verdiensten, die hem niet gekend ende zyne discoursen gehoord hadde, en zoude hem (zoo getuigd *Lodovicus*,) voor geen Papist gehouden hebben, om dat hy hem in zyne discoursen met de Leere der Gereformeerde Kerke zoo fyn conformeerde. Op straat en maakte hy geen zwarigheid tusschen de Predicanten te gaan, hy nam zyn afscheid van de Burgers. Op 't Schavot ontkende hy eenige dingen, dog zeide tot diverse reizen door Frater *Notting* kennisse van 't Verraad gekregen te hebben, dog geen volkomen kennisse; Hy knielde met Do. *Brelus* op het Schavot neder ende deed het Gebed, hy deed nog een kort Gebed tot GOD, zyn vertrouwen was, dat hy nog denzelven dag by GOD in de eeuwige Zaligheid zoude komen door de verdiensten Christi; Hy bad den Scherpregter dat hy beliefte toe te zien, op dat hy niet meer als met eenen slag zyn hoofd mogte afslaan, zyn Ziele beval hy zyn Verlosser ende anders niemand, zyn hoofd wierd hem afgeslagen, ende met het Lighaam in de Kerke van de Jesuiten begraven.

Deze *Pasman* was met de Jesuiten van dit advys, dat geen Geestelyk Persoon schuldig zy een Verraad te ontdekken, ofte hy moest een Apostaat worden.

De Pater Rector *Boddens* was de laatste, hy was van een groot Geslagte van *Brugge*, by den Groten van wegens zyne welsprektheid ende ervarentheid geëstimeert.

Doe hem de Sententie des doods was voorgelezen, ging by hem de Predicant *Brelus*, hem vindende te bedde, maakte met hem een discours van den eenigen Middelaar tusschen GOD ende Ons, namentlyk Christum. *Boddens* bedankte den Predicant, ende verzogt hem te willen een weinig retireren, tot dat hy zyn Gebed zoude hebben gedaan, ten ware hy wilde de Litanie met hem lezen, hy wierd van vier Cellebroeders na het Schavot gedragen, niet konnende gaan van wegens de Torture, de Predicant *Lodovicus* schryft van-hem, dat hy simuleerde zyn zwakheid, ende als hy de trappen van het Schavot zoude optreden, dat hy sterk genoeg was, item dat hy was van opinie dat hy niet sterven zoude, maar alleen tot verschrikking aldaar wierd gebragt; Dat hy de Scherpregter ziende op het Schavot komen,

grote alteratie kreeg, de Slag krygende heeft met een kragtige stem, die al de Wereld met verwondering aanhoorde, geroepen; *O Vader! O Jesu! in dyne hand beweele ik mynen Geest*, 't Lighaam wierd op een eerlyke Plaats begraven. Aan den *Hertog van Bouillon*, Gouverneur van *Mastrigt* absent zynde, wierd van wegen de Pater Reëctor behandigt dezen Brief.

Zynde nu ter dood verwezen, hebbe my verflout deze weinig Letteren aan Uw Excellentie te schryven, om die te bedanken voor alle gunst ende eere, die ik hier te *Mastrigt* van haar ontfangen hebbe, Ik verklare dat ik altoos eenen zeer getrouwen ende zeer onderdanigen Dienaar van Uw Excellentie geweest ben, ende dierhalven bid denzelven, datze gedient zy voor een gewisse waarheid deze Zake te geloven, dat ik op myn Zaligheid, en op de genadige Sententie GODS, (die my binnen weinig uren te verwagten staat,) vastelyk verzekere, dat ik voor de ontdekkinge van 't Verraad (t welk *Jan Lansman* alrede met de dood betaald heeft,) in 't minste nog directelyk nog indirectelyk iet daar af geweten hebbe, veel minder dat ik er mede gemoeid geweest zou hebben, dat ik zoo menigwerven aan U Excellentie mondeling verklaard hebbe, hoe eigenlyk zulks met onze Constitutiën stryd, en van dezelve vervremd is, hier op ga ik sterven, ende tot oorkonde der waarheid kusse met alle regtzinnigheid ende eerbiedinge de handen van U Excellentie, den allergetrouwsten ende meest verbonden Dienaar

JOHANNES BAPTISTA BODDENS.

Ik ben genoodzaakt door de hand van den Cipier te schryven, alzo de myne door 't pynigen onbruikelyk geworden is.

Uit *Mastrigt* den 20 July 1638.

Deze Brief wierd aan den *Hertog van Bouillon* overhandigt in den Hage, en om dat hy was van Religie verandert, zoo geloofde men dat hy ter liefde van de Geëxecuteerde, ende van de Roomsgezinden denzelven Brief had gedivulgeert, immers de Gereformeerde hebben 't den *Hertog* qualyk nageduit, menende hy hadde behoord denzelven te verbranden.

Haar Hoog Mog. hebben ook niet wel genomen het drukken van de discoursen, ende de dood van de gem. Personen, hebbende by openbare Placaat van den 2. September verklaard, dat zy 't zelve Verfoog als tegens order van 't Land, en buiten Haar Hoog Mog. kennisse, ende jegens dank van de voorsz. Predicant (zoo hy zeide) gedrukt,

drukt, geen gestand en deden, ende overzulks verklaarden 't zelfde te zyn nul en van onwaarde, verbiedende dienvolgens om de voorz. redenen, het verkopen en distribueren van het voorz. *Kort Vertoog.*

P.

DE Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, ordonneren mits dezen alle Personen van den tegenwoordigen Leger, van wat conditie ofte qualiteit die zyn, te onderhouden ende na te komen de volgende Pointen, op de pøene daar inne begrepen.

I.

Dat niemand in 't marcheren zyn Vaandel ofte Cornet zal verlaten, op lyfstraffe.

II.

Dat niemand den Ingezetenen dezer Landen, ofte die onder Sauvagarde zitten, ofte neutraal zyn in 't marcheren, ofte logeren, zal beschadigen, op lyfstraffe.

III.

Dat niemand in eenige Kerken ofte Huizen zal breken, Fruitbomen afhakken, ofte ook eenige Klokken, Yzer, ofte andere Materialen, ofte ook Beesten steelen, op lyfstraffe.

IV.

Dat niemand zonder consent van zyn Overheid verder als een Kanschoot in 't ronde buiten 't Leger zal mogen gaan, ofte daar buiten slapen, op pøene van een stroppade, ende ymand beschadigende, zal zonder genade gehangen worden.

V.

Dat niemand binnen 't Quartier van 't Leger zal vegten, ofte daar buiten iemand in Duël zal mogen beroepen, ofte zyn Geweer trekken, ofte ook by Nagte groot getier maken, op lyfstraffe.

VI.

Dat niemand de Vivres ofte Soetelaars, naar den Leger komende, buiten ofte binnen den Leger zal mogen afwerpen ofte beroven, op gelyke straffe.

VII.

Dat niemand eenigen Buit ofte Goederen in den Leger, zonder Trommelslag, by 't Hoofd van de Justitie geconsenteert, ende voor-

weten van den Provoost Generaal, zal mogen verkopen, op verbeurte van denzelve Buit, en de Goederen, de eene helfte voor den Armen, ende de andere helft voor den Provoost.

VIII.

Dat niemand ook eenige Goederen zonder gelyke Trommelflag, ende voorweten van den Provoost Generaal, zal mogen kopen, op de verbeurte van dien, en daar en boven nog zes Gulden.

IX.

Dat alle Oversten, Ritmeesteren ofte Capiteinen hun onderhebbende Soldaten, van eenige der voorsz. ofte andere delicten beschuldigt in handen van den Provoost zullen helpen leveren, ofte dat men 't op haar zelfs zal verhalen, zoo zy daar inne weigerig zyn, ofte verhin- deringe doen.

X.

Ende, zullen de Bootsgezellen, te Lande wezende, deze Articulen zoo wel onderworpen wezen, als alle andere Personen.

XI.

Dat niemand zyn gevoeg in 't Leger zal mogen doen, dan ter ge- ordonneerde plaatze, op verbeurte van 't Opperste Kleed.

XII.

Dat niemand in den Leger zal mogen arresteren ofte in Regte be- trekken om eenige oude Actien ofte Schulden, buiten den Leger ge- maakt.

XIII.

Dat niemand hem tegen den Provoost Generaal ofte zyn Dienaars, zal mogen verzetten ofte dezelve naropen, ofte met woorden ofte met werken misdoen, op poene van zonder genade gehangen te wor- den.

XIV.

Dat alle Gevangenen van den Vyand zullen moeten geleverd wor- den in bewaringe van den Provoost Generaal, gelyk mede alle Ge- vangenenen van den Leger, die aan den Lyve strafbaar zyn, met per- tinente aanwyzingen van hare delicten of beschuldige, als anderen.

XV.

Dat alle particuliere Provoosten van de Regimenten, Admiraliteit, Artillery, Guardie of andere, zullen staan onder den Provoost Gene- raal.

XVI.

Dat niemand eenige zettinge over Vivres zal doen binnen of buiten

den Leger, zonder consent van den Provoost Generaal, ende volgende den tax hem daar toe gegeven, op arbitrale correctie.

XVII.

Dat niemand in 't Leger zal mogen soetelen, zonder zyn Naam den Generaal van de Vivres ende Provoost aangegeven te hebben, op een boete van zes Guldens.

XVIII.

Dat alle Soetelaars in den Leger komende, hare Waren den Generaal van de Vivres, ofte zyn Commies zullen moeten aangeven, ook niet mogen soetelen zonder desselfs Commissie, op gelyke poene.

XIX.

Dat geen Soetelaars zullen mogen hutten dan op plaatzen by den Provoost haar aangewezen, op gelyke boeten.

XX.

Dat niemand eenige Huttegeld zal mogen innen ofte ontfangen, dan met consent van den Provoost Generaal, op gelyke straffe t'elke reize te verbeuren.

XXI.

Dat alle Soldaten ofte Soetelaars, Vee ofte Beesten slaggende, de vuiligheid ofte ingewand zullen moeten brengen buiten den Leger, ende aldaar begraven, op gelyke poene.

XXII.

Dat niemand de gerechtigheid van den Provoost op geslagte Beesten zal mogen verkopen, op poene van dubbeld te betalen.

XXIII.

Dat geen Soetelaars eenige Waren buiten den Leger nog wezende, zullen mogen opkopen, alear die op den Aflagsplaatzen zullen zyn gebragt, ofte ook verkopen alear die getaxeert zullen wezen, op verbeurte van de helft van dezelve gekogte of verkogte Waren, te appliceren den Armen ende den Provoost voornoemd.

XXIV.

Dat geen Soetelaars, Schippers ofte andere Personen eenig Yzer, Metaal, Klokspys, Kogels, Geweer, Kruit, ledige Ammunitie Tonnen, of andere verboden Waren zullen mogen kopen ofte in pand nemen, op verbeurte van dien, ende openbaarlyk gegeeeld te worden.

XXV.

Dat geen Soetelaars met andere natte of droge Maat, Elle ofte Gewigte zullen mogen tappen, meten ofte wegen, als haar by den Provoost zal gedistribueert worden, op poene van zes Gulden. Ende

gantfche valfche Mate gebrukende, zullen alle hare Goederen verbeuren, de eene helft ten profyte van den Armen, en de ander helft aan den Regimente, ende voorts arbitralyk geftraft worden.

XXVI.

Dat geen Soetelaars des Morgens voor der Zonnen Opgang, ofte des Avonds naar een uure na der Zonnen Ondergang zullen mogen Wyn ofte Bier tappen, ofte Gelagen zetten, op pøne van drie Gulden telkens te verbeuren.

XXVII.

Dat niemand 't zy Wagenluiden, Opzienders ofte Geleiders van Trekpaarden, Soetelaars ofte andere Personen eenige Paarden in den Leger hebbende, geen van hunne Paarden zullen mogen laten lopen, ofte weiden in eenige bezaaide Landen, met wat Gewas ofte Staat dezelve ook bezaaid mogen wezen, op pøne van een Daalder van elk Paard te verbeuren, zoo dikwils als zy bevonden zullen worden ter contrarie te doen.

XXVIII.

Ende ordonneren Haar Hoog Mog. den Provooft Generaal mits dezen, goed ende ftrict reguard te nemen op de onderhoudinge van alle de voorfz. Poincten, ende de voorfz. pønen ende boeten te executeren, in conformiteit van dezelve, die Haar Hoog Mog. mits dezen verftaan, dat voortaan ordinairlyk in haar Leger, zullen onderhouden en agtervolgd worden.

Aldus gedaan ter Vergaderinge van de Hooggem. Heeren Staten Generaal in den Hage, op den 8. December 1665.

Was gearapheert

J. DREWS.

Onder ftand,

Ter Ordonnantie van dezelve

Getekend

N. RUYSCH.

Zynde op het spatium gedrukt het Cachet van Haar Hoog Mogende op een rooden Ouwel, overdekt met een Papieren Ruyte.